

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLOS
VIEŠOSIOS TEISĖS INSTITUTAS

LINA MACKEVIČIŪTĖ
(ADMINISTRACINĖ TEISĖ)

VIEŠOJO INTERESO GYNIMAS ADMINISTRACINIUOSE GINČUOSE
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. dr. Ieva Deviatnikovaitė

Vilnius, 2021

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	3
ĮVADAS.....	4
1. VIEŠOJO INTERESO SAMPRATA.....	9
1.1. Viešojo intereso sąvoka	9
1.2. Viešojo intereso nustatymas	15
1.3. Subjektai, ginantys viešąjį interesą.....	17
1.4. Viešojo intereso gynimo terminai	22
2. ADMINISTRACINIŲ GINČŲ SAMPRATA	26
3. VIEŠOJO INTERESO GYNIMAS ATSKIRŲ ADMINISTRACINIŲ BYLŲ KATEGORIJOSE.....	28
3.1. Viešojo intereso gynimas aplinkos apsaugos srityje	28
3.1.1. Kultūros paveldo apsauga, kaip atskiras aplinkos apsaugos viešasis interesas	40
3.2. Viešojo intereso gynimas žemės teisiniuose santykiuose.....	45
3.3. Viešojo intereso gynimas sveikatos apsaugos srityje	50
IŠVADOS.....	56
PASIŪLYMAI	58
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	59
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS.....	69
SANTRAUKA	70
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	71
AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA.....	72

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

1. **ABTĮ** – Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas
2. **CPK** – Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas
3. **ES** – Europos Sąjunga
4. **ESTT** – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
5. **EŽTT** – Europos Žmogaus Teisių Teismas
6. **LAT** – Lietuvos Aukščiausiasis teismas
7. **LR** – Lietuvos Respublika
8. **LRKT** – Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas
9. **LVAT** – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

IVADAS

Tiriama problema. Viešojo intereso sąvoka aptariama įvairiuose moksliniuose darbuose, aiškinama bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų praktikoje bei LRKT išaiškinimuose. Tačiau teisės aktuose, teismų praktikoje ar teisės moksle nėra suformuotos vienodos viešojo intereso sąvokos. Teisės moksle pripažįstama¹, kad visuomenės bendrasis gėris ar vertybė, kuri yra svarbi visuomenei, yra viešasis interesas. Tačiau nepaisant to, viešasis interesas priklausomas nuo socialinių visuomenės pokyčių, todėl viešąjį interesą apibrėžti viena sąvoka – sudėtinga.

Viešasis interesas turi būti užtikrintas visuose teisiniuose santykiuose, nes pagrindiniais viešaisiais interesais yra pripažįstamos Konstitucijoje įtvirtintos vertybės. LR įstatymai kuriami užtikrinti Konstitucijoje įtvirtintų vertybių apsaugą. Kiekvienas įstatymas turi atlikti konkrečią savo paskirtį, kuri priklauso nuo reguliuojamos veiklos srities. Kadangi administracinė teisė yra viešosios teisės šaka, šiame moksliniame darbe bus analizuojami viešojo administravimo subjektų veiklos srityse kylantys administraciniai ginčai dėl viešojo intereso pažeidimo.

ABTĮ yra pagrindinis teisės aktas, kuris nustato administracinių bylų dėl ginčų, kylančių iš administracinių teisinių santykių, nagrinėjimo tvarką². ABTĮ reguliuoja viešojo intereso gynimo subjektų teisę apginti viešąjį interesą, nustato subjektus, galinčius ginti viešąjį interesą bei bendrąją pareiškimo dėl viešojo intereso gynimo padavimo tvarką³. Įstatymuose, reguliuojančiuose administracinius teisinius santykius, nėra konkrečių teisės normų, kurios detalizuotų viešojo intereso gynimo tvarką, t. y. nėra įstatymo nustatyto viešojo intereso gynimo termino administraciniuose ginčiuose, įstatymiškai apibrėžtos viešojo intereso sąvokos ar viešojo intereso identifikavimo kriterijų, o ABTĮ įtvirtinta teisės norma, nustatanti baigtinį sąrašą subjektų, galinčių ginti viešąjį interesą yra konkretizuojama specialiųjų įstatymų teisės normomis. Kyla klausimas, ar viešojo intereso atpažinimo kriterijai administraciniame procese yra pakankamai aiškūs?

Baigiamojo darbo aktualumas. Nagrinėti pagrindinius viešojo intereso gynimo administraciniuose ginčiuose teorinius ir praktinius aspektus paskatino kelios aplinkybės.

Pirmoji aplinkybė, skatinusi tirti šią temą, buvo ta, kad viešasis interesas administracinio proceso prasme yra menkai ištirtas tiek specialiojoje literatūroje, tiek teismų praktikoje. Nėra suformuotos vienos konkrečios taisyklės, kaip turėtų būti ginamas viešasis interesas administraciniuose ginčiuose.

¹ Ieva Deviatnikovaitė, *Administracinė teisė: kategorijos, apibrėžimai, užduotys*, (Vilnius: Justitia, 2009), 11.

² Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymas, LRS, žiūrėta 2019-11-28 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.72290/asr>

³ *Ibid*, 5 str.

Antroji aplinkybė susijusi su tuo, kad viešasis interesas administracinės teisės kontekste aiškinamas plačiai, nes administracinės teisės normomis yra reguliuojamos įvairios veiklos sritys. Kiekvienai veiklos sričiai reglamentuoti yra leidžiami atitinkami specialieji įstatymai, dėl to yra didelė gausa įstatymų. Nors pagrindinius viešojo intereso principus įtvirtina Konstitucija, būtinas papildomas teisės aktų reglamentavimas, skirtas viešojo intereso gynimo tvarkai nustatyti. Viešasis interesas yra neatsiejamas nuo įstatymų leidybos, kadangi viešasis interesas turi būti reglamentuojamas tam tikrų teisės normų ir kiekvienoje administracinės teisės reguliuojamoje veiklos srityje.

Trečioji aplinkybė yra ta, kad administracinės teisės kontekste viešojo intereso gynimas pasižymi tam tikra specifika. Priešingai negu kitos teisės šakos, administracinė teisė reguliuoja visuomeninius santykius valdymo srityje ir yra ABTĮ nustatytas baigtinis sąrašas subjektų, galinčių ginti viešąjį interesą administraciniuose ginčiuose. Specialiųjų įstatymų teisės normos išplečia „baigtinio sąrašo“ supratimą, detalizuoja įstatymo suteiktas kompetencijas. Įstatymai nuolat kinta, kompetencija ginti viešąjį interesą suteikiama vis įvairesniam viešojo administravimo subjektų ratui.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Teisės teorijoje viešasis interesas aiškinamas bendrosiomis nuostatomis, remiantis LR Konstitucijoje įtvirtintomis nuostatomis. Viešojo intereso gynimo procesas plačiai analizuotas civilinės teisės kontekste⁴, nes įstatymai, reglamentuojantys viešojo administravimo sritis⁵, suteikia galimybę ginti viešąjį interesą kreipiantis į teismą su ieškiniu dėl žalos atlyginimo, kuri atsirado pažeidus viešąjį interesą. Administracinio proceso kontekste viešojo intereso gynimo procesas neturėtų būti aiškinamas remiantis civilinės teisės mokslo darbais, kurie skirti civiliniams teisiniams santykiams nagrinėti. Viešojo intereso sampratos administracinės teisės požiūriu yra analizuojamos ir įvairiuose moksliniuose darbuose⁶. Administracinės teisės kontekste viešojo intereso sampratą net keliuose moksliniuose darbuose yra analizavęs U. Trumpulis⁷, šis autorius gilinosi į viešojo intereso pagrindus, kategorijas administracinėje teisėje, viešojo intereso koncepcijų įvairovę.

⁴ Pavyzdžiui, civilinės teisės kontekste viešojo intereso gynimo klausimą nagrinėjo Egidijus Krivka, „*Viešojo intereso problema civilinio proceso teisėje*“, Skirmantė Gadeikytė „*Asmenų teisėtų lūkesčių problema ginant viešąjį interesą*“, Lietuvos laisvosios rinkos instituto ir advokatų kontoros LAWI sudaryta ir išleista rinktinė „*Viešojo intereso veidai: socialinė, teisinė ir ekonominė problematika*“.

⁵ Pavyzdžiui, aplinkos apsauga yra viešojo administravimo subjektų veikla. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 33 straipsnio 2 dalje numatyta, kad aplinkos ministerijos pareigūnai turi teisę pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo, kuomet yra pažeistas valstybės interesas.

⁶ Lina Beliūnienė ir kt., *Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai, monografija*, (Vilnius: Eugrimas, 2015)

⁷ Ugnius Trumpulis „*Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje*“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011); „*Viešojo intereso koncepcijų įvairovė ir jų vertinimas*“, (2010); „*Žmogaus individualūs interesai kaip viešojo intereso pagrindas*“ (2010).

Ižvalgas dėl viešojo intereso koncepcijų moksliniame straipsnyje⁸ yra pateikusi ir I. Deviatnikovaitė. A. Brazdeikis ir Ž. Surgailis konkrečiai analizavo viešojo intereso gynimą administracinių teismų praktikoje⁹.

Nors viešasis interesas nėra naujas reiškinys teisėje, tačiau kaip yra pažymėjęs LRKT – viešasis interesas yra dinamiškas ir nuolat kintantis¹⁰. Tai reiškia, kad viešasis interesas priklauso nuo socialinių pokyčių. Prof. dr. A. Urmonas yra pažymėjęs, kad „administracinė teisė privalo keistis kartu su visuomene, veiksmingai „atspindėti“ socialinės tikrovės keitimąsi“¹¹. Atsižvelgiant į vykstančius socialinius pokyčius, teisės aktai koreguojami naujomis teisės normomis, atsiranda naujų visuomenei svarbių tikslų ar vertybių. Viešasis interesas teisiniu požiūriu priklauso nuo visuomenės gyvenimo pokyčių, todėl yra besikeičiantis ir nepastovus. Todėl prie nusistovėjusių, teisės moksle žinomų viešojo intereso sampratų aktualu pateikti viešojo intereso gynimo vertinimą administraciniuose ginčiuose remiantis teismų praktika ar moksliniais darbais.

Baigiamojo darbo reikšmė. Siekiama, kad atlikta viešojo intereso gynimo administraciniuose ginčiuose analizė padės tobulinti viešojo intereso gynimo reglamentavimą bei pagerinti viešojo intereso gynimą administraciniuose ginčiuose.

Tyrimo tikslas. Nustatyti viešojo intereso gynimo ypatumus atskirose administracinių bylų kategorijose.

Tyrimo uždaviniai. Tam, kad būtų pasiektas tyrimo tikslas, keliami šie magistro baigiamojo darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti viešojo intereso gynimo administraciniuose ginčiuose teorinius aspektus;
2. Išanalizuoti administracinių ginčų sampratą;
3. Apžvelgti viešojo intereso gynimo problemas, kylančias skirtingose administracinės teisės reguliuojamose srityse.

Tyrimo metodika. Magistro baigiamajame darbe buvo taikyti šie teoriniai tyrimo metodai:

Informacijos rinkimo metodai:

1. Duomenų rinkimo metodas buvo taikytas ieškant magistro baigiamajam darbui aktualios informacijos Mykolo Romerio universiteto bibliotekose, virtualiosiose bibliotekose, internetinių teismų sprendimų duomenų bazių „Liteko“ ir „Eteismai“, teisės portale

⁸ Ieva Deviatnikovaitė, „Viešasis interesas, viešosios paslaugos ir sutartys kaip viešojo administravimo turinys“, Jurisprudencija, 26, 2, (2019) <https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/5286/4671>

⁹ Aurimas Brazdeikis, Žygimantas Surgailis, „Viešojo intereso gynimas administracinių teismų praktikoje“ iš *Viešojo intereso veidai: socialinė, teisinė ir ekonominė problematika. Rinktinė*, (Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas ir advokatų kontora LAWIN, 2012).

¹⁰ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas“, LRKT, žiūrėta 2021 m. kovo 13 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta218/content>

¹¹ Algimantas Urmonas, „Administracinė teisė socialinių pokyčių erdvėje“, Jurisprudencija, 83, 5 (2006), 38. <https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2869/2672>

„Infoplex“, ES teisės interneto portale „EUR-Lex“, internetiniame teisės aktų registre „E-tar“, taip pat LR Seimo elektroniniame teisėkūros portale „E-seimas“.

2. Dokumentų analizės metodas buvo taikytas duomenų rinkimui. Pirma, buvo analizuojami nacionaliniai ir ES teisės šaltiniai: tarptautiniai dokumentai, direktyvos, įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai. Antra, buvo analizuojama ES teismų bei nacionalinių teismų praktika. Trečia, buvo analizuoti teisės aktų projektai ir valstybinės kontrolės veiklos ataskaitos. Dokumentų analizės metodu buvo siekiama rasti aktualios informacijos apie viešojo intereso gynimo teorinius ir praktinius aspektus administraciniuose ginčiuose.
3. Mokslinės literatūros analizė taikyta nagrinėjant teisės mokslo specialiąją literatūrą, t. y. moksliniai straipsniai, teisės mokslo vadovėliai, daktaro disertacijos, monografijos, siekiant atskleisti mokslininkų požiūrį bei jų atliktus tyrimus apie viešojo intereso sampratą.

Informacijos apdorojimo metodai:

1. Lyginamasis metodas buvo taikytas lyginant skirtingų teisės mokslo atstovų aiškinimus dėl viešojo intereso sąvokos, taip pat analizuojant skirtingų viešojo administravimo subjektų kompetenciją ginti viešąjį interesą skirtingose viešojo administravimo srityse.
2. Loginiu metodu buvo susisteminta surinkta informacija, formuojami magistro baigiamojo darbo tyrimo pasiūlymai.
3. Apibendrinimo metodas taikytas apibendrinant viešojo intereso sampratą, viešojo intereso gynimo aktualijas administraciniuose ginčiuose bei formuojant magistro baigiamojo darbo tyrimo išvadas.

Tyrimo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro: įvadas, dėstomoji dalis, susidedanti iš trijų dalių, išvados, pasiūlymai, anotacija lietuvių ir anglų kalbomis, santrauka, santrauka anglų kalba, literatūros sąrašas.

Pirmoje magistro baigiamojo darbo dalyje analizuojama viešojo intereso samprata teorijoje, viešojo intereso buvimo fakto nustatymas teismų praktikoje bei viešojo intereso gynimo terminai administraciniuose ginčiuose. Šioje dalyje analizuojama teisės mokslo literatūra bei aktuali teismų praktika.

Antroje magistro baigiamojo darbo dalyje pateikiama administracinio ginčo samprata remiantis LR įstatymų nuostatomis, teismų praktikos įžvalgomis bei teisės mokslo literatūra.

Trečioje magistro baigiamojo darbo dalyje analizuojami viešojo intereso gynimo administraciniuose ginčiuose praktiniai aspektai. Šioje dalyje apžvelgiama Lietuvos ir ES teismų praktika, analizuojamos teismų nutartys bei atitinkami teisės aktai. Šioje dalyje dėmesys skiriamas administraciniams ginčams, kylantiems atskirose administracinių bylų kategorijose.

Magistro baigiamojo darbo pabaigoje pateikiamos tyrimą apibendrinančios išvados bei pasiūlymai.

Ginamasis teiginys. Lietuvoje viešojo intereso gynimas yra reglamentuojamas nepakankamai.

1. VIEŠOJO INTERESO SAMPRATA

Įstatymų leidėjai teisės aktuose nepateikia universalios viešojo intereso sąvokos, kurią būtų tikslinga remtis nagrinėjant teisinius santykius, o teisinėje literatūroje ir teismų praktikoje nesant vieningos viešojo intereso sąvokos, svarbu suprasti viešojo intereso sampratą, subjektus, kurie gali ginti viešąjį interesą administraciniuose ginčuose.

1.1. Viešojo intereso sąvoka

Dabartiniame lietuvių kalbos žodyne¹² interesas aiškinamas, kaip svarbus, rūpinamas reikalas ar nauda, o teisinis – pagrįstas teise.

Mokslinėje literatūroje teisinis interesas – tai toks teisės saugomas ir teisėsaugos institucijų ginamas socialinis poreikis, kurį suformuoja socialinės sąlygos ir kuris patenkinamas teisinėmis priemonėmis. Teisiniai interesai gali būti skirstomi į privačius ir viešuosius.¹³

Privatus interesas – tai toks interesas, kuomet konfliktas kyla dėl asmeninių santykių, kuriais siekiama turtinės ar neturtinės naudos. A. Vaišvilos teigimu, „teisėtas privatus interesas negali būti priešinamas viešajam arba bendrajam interesui, nes kiekvienas interesas, jeigu tik jis teisinis, kartu yra ir viešas, ir bendras“¹⁴. LR viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatyme¹⁵ nustatyta privataus intereso sąvoka, kuri aiškinama, kaip tam tikro deklaruojančio asmens suinteresuotumas asmenine turtine ar neturtine nauda, deklaruojančio asmens moralinė skola, moralinis įsipareigojimas ar kitas panašaus pobūdžio interesas deklaruojančiam asmeniui atliekant tarnybines pareigas. Kitaip tariant, privatus interesas gali būti suvokiamas, kaip asmeninis interesas, kuris daro neigiamą poveikį valstybės tarnautojui atlikti savo, kaip valstybės tarnautojo, pareigas ir funkcijas. Pastarasis įstatymas numato ir viešojo intereso sąvoką. Čia jis aiškinamas, kaip visuomenės suinteresuotumas, kad deklaruojantys asmenys visus sprendimus priimtų nešališkai ir teisingai¹⁶. Iš šios normos išplaukia, kad valstybės tarnautojas vykdydamas savo funkcijas, nepaisytų savo privačių interesų ir priimdamas sprendimus neturėtų asmeninių siekių ar nebandytų jų siekti.

Viešasis interesas socialiniu požiūriu yra viena seniausių konstitucinių vertybių. Kaip pažymėjo B. Pranevičienė, jau Antikos laikotarpiu Aristotelis kalbėjo apie žmogaus teisių ir

¹² Lietuvių kalbos institutas, „Dabartinis lietuvių kalbos žodynas“, (Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000), 215.

¹³ Egidijus Krivka, „Viešojo intereso problema civilinio proceso teisėje“, 100, 10 (2007), 16.
<https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2664>

¹⁴ Alfonsas Vaišvila, „Teisės teorija: vadovėlis“ Lietuvos teisės universitetas: Justitia Vilnius, 273.
<https://vtvk2008.files.wordpress.com/2008/10/teisės-teorija-vaivila-2000.pdf>.

¹⁵ „Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d.
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41669/asr> 2 str. 3 p.

¹⁶ *Ibid*, 2 str. 4 p.

viešojo intereso santykį, jog tai yra valstybės tikslas pasiekti bendrą gerovę, laimę bei teisingumą¹⁷. S. Gadeikytės teigimu, viešasis interesas suprantamas kaip „objektyviai egzistuojantis teisėtas lūkestis, kurį asmuo puoselėja teisinėje valstybėje ir kuris išsėina už privataus intereso ribų“¹⁸. Viešojo intereso esminis požymis – viešumas, būtent šiuo požymiu galima atskirti viešąjį interesą nuo privataus. Viešumas, kaip esminis požymis, pasireiškia per objektą. U. Trumpulis yra pažymėjęs, kad intereso objektu gali būti laikomas materialus ar nematerialus gėris, t. y. socialinė vertybė, kurią subjektas nori realizuoti arba įgyti¹⁹. Viešojo intereso objektais laikomos LR Konstitucijoje įtvirtintos vertybės, kurios nulemia teisinio reguliavimo kryptis²⁰. Konstitucijoje pripažįstami šie viešieji interesai²¹: žmogaus gyvybė, sveikata, orumas, nuosavybė, sveika aplinka, socialinė apsauga ir kitos vertybės, kurios visų pirmą įvardijamos, kaip teisė (asmens ar visuomenės) į tam tikrą objektą. Anot A. Vaišvilos, teisė yra pati savaime socialinis interesas²². Pagal R. von Ilheringa, teisė – tai interesas, ginamas organizuota valstybės jėga, kurios tikslas yra apsaugoti visuomenės ir asmens laisvę²³. Viešasis interesas neatsiejamas nuo prigimtinių žmogaus teisių ir jų apsaugos.

LRKT yra konstatavęs, kad asmens privatūs interesai ir viešasis interesas negali būti priešpriešinami, juos būtina derinti atsižvelgiant į tai, kad tiek asmens teisės, tiek viešasis interesas yra konstitucinės vertybės²⁴. Remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, dažnai viešasis ir privatus interesai gali sutapti, kitaip tariant, yra nemažai atvejų, kai asmens subjektinė teisė ar teisėtas interesas reikšmingas ir visuomenei ar jos daliai, tuomet dėl viešojo intereso gali būti ginami ir privatūs interesai²⁵. Tačiau ši riba išlieka, kai teismai taiko savo suformuluotus viešojo intereso nustatymo kriterijus²⁶.

Viešojo intereso sąvoka teisinėje literatūroje ir teismų praktikoje dažnai skiriasi, nes nėra vieno pamatinio apibrėžimo ar konkrečios įstatymo nuostatos, kuri galiojūt kiekvienai administracinės teisės reguliuojamai sričiai. LRKT išaiškino, kad „visuomenės poreikiai, „valstybės poreikiai“, „savivaldybės poreikiai“ – žymi viešąjį interesą ir yra sietinos su

¹⁷ Birutė Pranevičienė, *Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje: monografija* (Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003), 31.

¹⁸ Skirmantė Gadeikytė „Asmenų teisėtų lūkesčių problema ginant viešąjį interesą“, Teisės problemos, 2015, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d., <http://teise.org/wp-content/uploads/2016/07/S.Gadeikyte-15-1.pdf> 117.

¹⁹ Ugnius Trumpulis, „Žmogaus individualūs interesai kaip viešojo intereso pagrindas“ (2010) 127.

²⁰ *Ibid*, 133.

²¹ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, LRS, žiūrėta 2020 m. gruodžio 13 d., <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>

²² Vaišvila, *supra note*. 14:57.

²³ *Ibid*, 69.

²⁴ „Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas“, LRKT žiūrėta 2020 m. lapkričio 26 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta550/content>

²⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014-10-27 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-414/2014“, Eteismai, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d., <https://eteismai.lt/byla/100856020440058/3K-7-414/2014>

²⁶ *Ibid*

konstitucine tautos gerovės samprata²⁷. Analizuojant mokslinę literatūrą galima pamatyti viešąjį interesą įvardijamą, kaip „visuomenės interesą“, „bendrasis interesas“, o tai yra tapačios sąvokos.

LRKT yra konstatavęs, kad viešasis interesas yra dinamiškas, kintantis, bet tuo pačiu ir labai įvairus²⁸. Būtent dėl viešojo intereso dinamiškumo ir priklausomumo nuo socialinių pokyčių, tiek teismų praktikoje, tiek mokslinėje literatūroje galima surasti skirtingus viešojo intereso sąvokos apibrėžimus.

LRKT jurisprudencijoje yra konstatuota, kad „viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra viena svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų“²⁹, o viešasis interesas suprantamas, kaip „visuomenės ar jos dalies interesai, kuriuos valstybė, vykdydama savo funkcijas, yra įpareigota užtikrinti ir tenkinti“³⁰. LAT praktikoje pabrėžiama, kad „Konstitucinis Teismas pateikia universalų metodologinį viešojo intereso sampratos standartą, kartu siaurina neapibrėžtumą, leidžiantį bet kurį interesą aiškinti kaip bendrą, t. y. įtvirtina saugiklius: atitinkamas teismo žingsnis turi būti motyvuotas ir pagrįstas, o viešasis interesas turi būti siejamas su santykinai didele visuomenės dalimi, bei su tam tikromis pamatinėmis konstitucinėmis vertybėmis“³¹.

Remiantis LAT praktika, „viešasis interesas apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas, o viešojo intereso sąvoka yra vertinamojo pobūdžio, jos turinys gali būti atskleidžiamas tik analizuojant konkrečios bylos aplinkybes“³². LAT praktikoje laikomasi pozicijos, kad viešieji interesai bendrąja prasme reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, ar žmonių gerovę³³.

LVAT formuoja tokią poziciją, kad „viešuoju interesu laikytinas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija“³⁴. Todėl kiekvienu atveju, kai kyla klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas viešuoju, būtina nustatyti ar buvo pažeistos Konstitucijos saugomos vertybės³⁵. Atsižvelgus į tai, kad įstatymų leidėjas yra nepateikęs viešojo intereso

²⁷ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 23 d. nutarimas“, LRKT, žiūrėta 2020 m. lapkričio 26 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta571/content>

²⁸ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas“, LRKT, žiūrėta 2020 m. lapkričio 26 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta218/content>

²⁹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 6 d. nutarimas“, LRKT, žiūrėta 2020 m. lapkričio 26 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta142/content>

³⁰ LAT, *supra note*. 25:

³¹ *Ibid*

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011. cituota iš viešųjų pirkimų įstatymo komentaro, 552 psl

³³ *Ibid*

³⁴ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. A822-608/2010“, cituota iš Lina Beliūnienė ir kt., *Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai, monografija*, (Vilnius: Eugrimas, 2015) <http://teise.org/wp-content/uploads/2016/06/Viesojo-intereso-atpazinimo-problema-Lietuvoje.pdf> 159.

³⁵ *Ibid*

sampratos, ir įvertinus, kad LRKT viešąjį interesą supranta plačiai, būtų nagrinėjantiems administraciniams teismams suteikiama diskrecija nustatyti, ar pažeidžiamas interesas pripažintinas viešuoju interesu³⁶.

ES teisės aktuose viešojo intereso sąvoka nėra detalizuojama. Pavyzdžiui, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje dėl atvirųjų duomenų ir viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo minimas viešojo intereso tikslas: „užtikrinti nuoseklų viešojo intereso tikslų, kaip antai visuomenės saugumo, apsaugos lygį“³⁷, o direktyvoje dėl atstovaujamojo ieškinių siekiant apsaugoti vartotojų kolektyvinius interesus minimas vartotojų kolektyvinis interesas, kuris aiškinamas, kaip vartotojų bendrasis ir grupės interesai³⁸. Bendrasis interesas mokslinėje literatūroje aiškinamas, kaip „visuma bendrų visiems visuomenės nariams interesų arba kaip interesas, kuris būtų visiems bendras, jeigu kiekvienas visuomenės narys būtų racionalus ir nešališkas“³⁹. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, nurodoma, kad duomenis perduoti leistina, jeigu duomenų perdavimas yra būtinas dėl svarbių viešojo intereso priežasčių⁴⁰, o šis interesas yra pripažįstamas ES teisėje⁴¹. Nors ir nėra konkrečių teisės normų nustatančių viešojo intereso sąvokos ES teisėje, tačiau atsižvelgiant į ES teisės aktus galima daryti išvadą, kad ES pripažįstami viešieji interesai yra ES veiklos sritys: aplinka, sveikata, švietimas, užsienio ir saugumo politika, žmogaus teisės, kultūra ir kt.

Teisinėje literatūroje vyrauja skirtingos viešojo intereso koncepcijos. I. Deviatnikovaitė moksliniame straipsnyje pažymėjo dvi viešojo intereso koncepcijas: 1) utilitaristinė, kuri pasižymi, kad viešasis interesas nustatomas spontaniškai siekiant įgyti asmenų grupei naudos; 2) voliuntaristinė, kuri viešąjį interesą aiškina, kaip bendro tikslo siekimą visuomenei, teisės aktų bei sprendimų ašį bei teisinės sistemos pagrindą⁴². I. Deviatnikovaitė pažymėjo, kad šalyje, kurioje vyrauja voliuntaristinė viešojo intereso koncepcija, viešasis interesas turi būti suprantamas, kaip administracinių teismų priimamų sprendimų, politikos bei įstatymų bei poįstatyminių teisės aktų

³⁶ Bieliūnienė, *supra note*. 36: 159.

³⁷ „Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1024 2019 m. birželio 20 d. dėl atvirųjų duomenų ir viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1024&qid=1613550715987&from=EN>

³⁸ „Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2020/1828 2020 m. lapkričio 25 d. dėl atstovaujamojo ieškinių siekiant apsaugoti vartotojų kolektyvinius interesus, kuria panaikinama Direktyva 2009/22/EB“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32020L1828> 3 str. 3 d.

³⁹ Ugnius Trumpulis, „Viešojo intereso koncepcijų įvairovė ir jų vertinimas“, (2010) https://intranet.mruni.eu/upload/iblock/3db/14_Trumpulis.pdf 226.

⁴⁰ „Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 2016 m. balandžio 27 d. dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:02016R0679-20160504&from=LT> 49 str. 1d. d p.

⁴¹ *Ibid*, 49 str. 4d.

⁴² Deviatnikovaitė, *supra note*. 8: 405.

ašis⁴³. Sprendžiant pagal Konstitucinio Teismo doktriną, Lietuvoje vyrauja voliuntaristinė viešojo intereso koncepcija, kuriai pamatus davė Konstitucijoje įtvirtintos vertybės. A. Laurinavičius monografijoje teigė, kad „viešasis interesas suvokiamas kaip teisminės gynybos ir teisinės apsaugos objektas, o viešojo intereso apsaugos teisinę doktriną formuluoja Konstitucinio Teismo nutarimai“⁴⁴. Galima teigti, kad dėl Konstitucijos normose įtvirtintų vertybių kuriami teisės aktai, kuriais siekiama reglamentuoti Konstitucijoje įtvirtintų vertybių apsaugą, kitaip tariant, viešojo intereso buvimas yra sąlyga kurtis teisėkūrai. Visuomeninio gyvenimo sritis reglamentuojančių įstatymų, kitų teisės aktų normos negali būti suformuotos ir interpretuojamos taip, kad jos prieštarautų Konstitucijai⁴⁵. Lietuvos administracinių teismų praktikoje formuojamos viešojo intereso sampratos remiantis LRKT išaiškinimais, sprendžiami ginčai dėl viešojo administravimo institucijų priimtų sprendimų, kuriais galimai buvo pažeistas viešasis interesas.

Viešasis interesas yra plačiai analizuojamas ne tik teismų praktikoje, bet ir teisės mokslo literatūroje, yra dažnas mokslinių straipsnių bei mokslinių darbų objektas. E. Krivka monografijoje viešąjį interesą apibrėžia kaip: „objektyviai egzistuojantys teisės saugomi ir ginami visuomenės ir jos atskirų grupių bendri neindividualizuoti (nepriklausantys konkrečioms asmenims) socialiniai poreikiai, kuriuos nulemia visuotinai reikšmingi stabilumo ir pozityvių pokyčių visuomenėje (bendrosios gerovės) siekiai“⁴⁶. Šiame apibrėžime galima išvelgti, kaip autorius atriboja viešąjį nuo privataus intereso esminiu požymiu - individualumu. Viešasis interesas priešingai nei privatus, yra viešas bei nepriklausantis nuo konkretaus asmens siekių, o reikšmingas visai visuomenei. E. Klimas moksliniame straipsnyje pabrėžia, kad: „Viešasis interesas – tai greta individualių konkretaus žmogaus interesų egzistuojantis visos visuomenės (o taip pat ir valstybės), kaip savarankiško subjekto, interesas“⁴⁷. U. Trumpulis daktaro disertacijoje išskyrė viešojo intereso sampratą, kurias pateikė kiti teisės mokslo atstovai: „O. Fedosiukas nurodo, jog viešieji interesai – tai visuomenės suinteresuotumas, kad tiek viešojo, tiek privataus sektorių atsakingi darbuotojai, įgalioti savo kompetencijos ribose spręsti įvairius teisinius klausimus, darytų tai nešališkai, teisingai, įstatymo nustatyta tvarka“, „E. Monkevičiaus nuomone, viešasis interesas yra visai visuomenei ar jos daliai rūpimas interesas“, „E. Staniūnas tikina, kad viešasis interesas iš esmės

⁴³ Deviatnikovaitė, *supra note*. 8: 407.

⁴⁴ Alfonsas Laurinavičius, *Tarnybinė teisė ir naujoji valstybės tarnybų (institucijų) valdymo paradigma*, (Vilnius“ Mykolo Romerio universitetas, 2010), 180.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras 1 dalis (Teisės institutas, 2000).

⁴⁶ Egidijus Krivka, *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009), 47.

⁴⁷ Evaldas Klimas, „Ar viešojo intereso gynimas ir nuosavybės teisių apsauga gali harmoningai derėti?“ iš *Viešojo intereso veidai: socialinė, teisinė ir ekonominė problematika, rinktinė*, (Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas ir advokatų kontora LAWIN, 2012), 11.

http://files.lrinka.lt/Viesojo_intereso_veidai_2012/Viesojo_intereso_veidai.pdf

yra visuomenės intereso sinonimas“⁴⁸. U. Trumpulis viešąjį interesą aiškina, kaip visuomenės interesą, kurį pripažįsta valstybė reglamentuojant jų gynimą tam tikromis teisinėmis priemonėmis⁴⁹. V. Kurienė moksliniame straipsnyje apie viešojo intereso sąvokos daugiareikšmiškumą pateikė ir kitų autorių viešojo intereso sąvokos išaiškinimą teisiniame kontekste⁵⁰: R. Ruškytė viešąjį interesą supranta, kaip visuomenės interesą, kuris reiškia visą tai, kuo suinteresuota visa bendruomenė arba daug žmonių, A. Driukas bei V. Valančius taip pat aiškina, kaip visuomenės interesą, kurį valstybė, būdama visuomenės politinė organizacija, privalo jam atstovauti ir jį ginti⁵¹. Kiek kitokio požiūrio viešojo intereso sampratą autorė išskyrė V. Nekrošiaus poziciją – viešasis interesas turi būti suvokiamas, kaip svarbiausios Konstitucijos ginamos vertybės ir interesas yra viešas tik tada, jeigu pažeidžiamos tam tikros svarbiausios Konstitucijos ginamos vertybės. Straipsnio autorė apibendrinant išskyrė tokį požiūrį į viešąjį interesą teisiniame kontekste: „viešasis interesas kaip visuomenės interesas; viešasis interesas kaip visuomenės ir jos narių neindividualizuoti socialiniai poreikiai; viešasis interesas kaip suderintas įvairių subjektų interesas; viešasis interesas kaip svarbiausios Konstitucijos ginamos vertybės“⁵². G. Kuncevičius moksliniame straipsnyje pabrėžė, kad administracinės teisės požiūriu, viešasis interesas turėtų būti suvokiamas, kaip visuomenės siekis turėti ir atitinkamą valstybės pareigą sukurti bei palaikyti normalaus socialinio suderinamumo sąlygas, o šio siekio įgyvendinimas – administracinės teisės tikslas ir prasmė⁵³. G. Kuncevičius straipsnyje taip pat nurodo, kad viešojo intereso užtikrinimas ir įgyvendinimas yra kaip orientyras viešosios teisės šakoms⁵⁴. A. Andruškevičius yra atkreipęs dėmesį, kad administracinėse bylose viešuoju interesu yra laikoma ir tai, kad teismai teisingai išspręstų byloje kilusį administracinį ginčą⁵⁵. Viešasis interesas mokslinėje literatūroje aiškinamas skirtingai, bet visuose moksliniuose darbuose sutariama dėl vieno – tai toks interesas, kuris svarbus visai visuomenei ar didžiajai jos daliai.

Esant tokiai viešojo intereso sąvokos įvairovei, galima apibendrintai teigti, kad plačiąja prasme, viešasis interesas – tai Konstitucijos saugoma pamatinė vertybė, visuomenės interesas. Siaurąja prasme, viešasis interesas gali būti aiškinamas atskirų administracinių bylų kategorijose, kuomet ginčai kyla viešojo administravimo srityse ir teismas kiekvienu atveju, atsižvelgiant į bylos

⁴⁸ Ugnius Trumpulis, „Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011), 35.

⁴⁹ *Ibid*

⁵⁰ Violeta Kiurienė, „Viešasis interesas: sąvokos daugiareikšmiškumas, užtikrinimo vietos savivaldoje galimybės savivaldybių administracinės priežiūros aspektu“ iš *Profesinės studijos: teorija ir praktika*, Natalija Šedžiuvienė, (Šiauliai: Šiaulių valstybinė kolegija, 2014), 188. <https://svako.lt/uploads/pstp-14-2014-12-301.pdf>

⁵¹ *Ibid*

⁵² *Ibid*

⁵³ Gytis Kuncevičius, „Sutarties instituto pritaikymas administracinėje teisėje: teorinės išvalgos“ (2010) <https://repository.mruni.eu/handle/007/11136> 12

⁵⁴ *Ibid*

⁵⁵ Arvydas Andruškevičius, Laura Paškevičienė, „Viešojo administravimo teisiniai pagrindai“, (Vilnius, VĮ Registrų centras, 2011), 251.

aplinkybes, turi teisę nustatyti, ar pažeidimo objektas yra laikytinas viešuoju interesu. Tačiau viešąjį interesą Lietuvos teisėje galima aiškinti ir kaip teisėkūros ašį, kurią remiantis leidžiami įstatymai, kurių tikslas įtvirtinti tokias teisės normas, kurios reguliuotų viešąjį interesą bei jo apsaugą.

1.2. Viešojo intereso nustatymas

LVAT praktikoje yra išaiškinta, kad įstatymų leidėjams nepateikus viešojo intereso sampratos, o LRKT viešąjį interesą aiškinant plačiai, administraciniais teismams suteikiama diskrecijos teisė nustatyti, ar interesas, į kurį kėsinama, pripažintinas viešuoju interesu⁵⁶. Administracinėje byloje Nr. A-1928-822/2020 LVAT išaiškino, kad „įstatymų leidėjas suteikia teisę prokurorui spręsti ar yra konkrečiu atveju viešasis interesas inicijuoti administracinę bylą, ar ne, tačiau galutinai apie viešojo intereso buvimą ar nebuvimą sprendžia teismas, nagrinėjantis administracinę bylą, iškeltą pagal prokuroro prašymą⁵⁷“. Vadinasi, kiekvienu atveju, viešojo intereso nustatymas yra teismų užduotis. Teismas sprendžia, ar konkrečiu atveju galima identifikuoti viešąjį interesą, bei nustato, ar šis interesas buvo pažeistas. LVAT jurisprudencijoje yra detalizuota teismo diskrecija nustatyti viešojo intereso buvimo faktą, pateikiami keletas pavyzdžių: „Minėta, jog viešojo intereso buvimo faktą teismas nustato *ad hoc*, atsižvelgęs į bylos aplinkybes, todėl neįmanoma nustatyti visų viešojo interesų gynimo atvejų iš anksto. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas viešuoju interesu yra pripažinęs mokesčių surinkimą (2007 m. vasario 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A6-206/2007). Teisiniu būdu gintini ir vartotojų interesai, susiję su dujų kainų reguliavimu (2005 m. vasario 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. II-01/2005, Administracinių teismų praktika Nr. 7, 13-26 p.). Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje taip pat pripažinta, kad valstybės paslapties, kaip bendro visos visuomenės gėrio, apsauga garantuoja viešąjį interesą (2007 m. rugsėjo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A14-741/2007; 2008 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A502-740/2008). Viešuoju interesu laikytinas ir valstybinės kalbos vartojimas viešajame Lietuvos gyvenime (2008 m. balandžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A143-687/2008) ir kitos vertybės, kurios yra reikšmingos, reikalingos, vertingos visai visuomenei arba jos daliai“⁵⁸.

Teismų praktikoje formuojami viešojo intereso nustatymo kriterijai, kuriais remiantis nutariama, ar konkrečioje situacijoje yra pažeistas viešasis interesas. Vadinasi, viešasis interesas

⁵⁶ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1928-822/2020“, Infollex, žiūrėta 2021 m. kovo 18 d., <http://www.infollex.lt/tp/1955490>

⁵⁷ *Ibid*

⁵⁸ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 6 (16), 2008“, LVAT, žiūrėta 2021 m. sausio 4 d., https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/d1_lvat_biuletenis_16.pdf 342.

yra įrodinėjimo dalykas, kurį kiekvienu atveju pareiškėjas turi įrodyti. Mokslinėje literatūroje išskiriama kriterijų sistema, kurią sudaro objektyvieji bei subjektyvieji kriterijai.

Subjektyvieji kriterijai yra tie, kurie priklauso nuo asmeninių savybių bei suvokimo, objektyvieji kriterijai yra teisės normos, taisyklės, nepriklausomi nuo asmeninių savybių.⁵⁹

E. Klimas remdamasis Lietuvos teismų praktikos analize pateikė objektyviųjų kriterijų suvokimą keliais aspektais: 1) *Bonus pater familias*- protingo asmens elgesio standartas, kuris reiškia, kad teismai situaciją vertina per protingo bei apdairaus asmens prizmę konkrečioje situacijoje, konkrečiu laiku; 2) Faktas, kuris nepriklauso nuo asmens pasaulio suvokimo, nuo byloje dalyvaujančių asmenų, teisėjo ar trečiųjų asmenų; 3) Imperatyvios įstatymo normos.⁶⁰

Objektyvieji kriterijai gali būti kokybiniai ir kiekybiniai⁶¹. Kiekybiniams kriterijams yra priskirtas subjektų ratas. Kiekvienu bylos nagrinėjimo atveju būtina įvertinti suinteresuotų asmenų skaičių, jų fizines savybes ar grupės kategorijas. Kiekybiniais kriterijais yra laikomi ir finansiniai resursai, kuomet būtina įvertinti valstybės finansinius pajėgumus ir išteklius, jeigu būtų taikoma restitucija arba masiškai paduoti ieškiniai valstybei dėl žalos atlyginimo klausimo.⁶² Objektyvieji kokybiniai interesai yra išreiškiami teisės principais ir metodais, kurie turėtų būti naudojami nustatyti viešąjį interesą kiekvienoje nagrinėjamoje byloje:

1. Faktas, kad buvo pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos ir saugomos vertybės;
2. Subjektų kaltė, dėl kurių veiksmų buvo pažeistas interesas;
3. Pažeidimo pobūdis. Ar padarytas teisės pažeidimas yra rimtas ir sukeltantis itin neigiamas teises pasekmes, ar tai tėra tik formalus, mažareikšmis pažeidimas;
4. Situacijos įvertinimas laike t. y. laiko tarpo vertinimas nuo pažeidimo padarymo, ar nėra suėjęs senaties terminas;
5. Subjektų vertinimas prieš pažeidimą ir po pažeidimo padarymo;
6. Proporcingumo principo vertinimas. Ar pažeidimas yra tokio pobūdžio, dėl kurio turėtų būti paneigiami kiti, išskyrus viešojo intereso, Konstitucijoje įtvirtinti principai;
7. Testas, kurio metu patikrinama, ar būtų apginta tik subjektinė teisė, atribojant ją nuo įstatymų saugomo intereso;
8. EŽTT ar kitų institucijų testų patikrinimas, t. y. ar taikant visuotinai praktikoje nusistovėjusį testą yra tenkinamos testo sąlygos ir viešasis interesas konstatuotinas, ar situacija netenkina atitinkamo testo ir, atitinkamai, nėra konstatuojamas gintinas viešasis interesas;

⁵⁹ Evaldas Klimas, „*Viešojo intereso nustatymas- objektyvieji kriterijai*“, Jurisprudencija, 21, 1 (2014): 125, <https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1957/1770>

⁶⁰ *Ibid*

⁶¹ *Ibid*

⁶² *Ibid*

9. Ekonominis ir socialinis viešojo intereso aspektas. Norint ginti viešąjį interesą turi būti atsižvelgiama ir į tą faktą, kad galimai bus naudojamos papildomos valstybės biudžeto lėšos, jeigu būtų reiškiami ieškiniai valstybei dėl žalos atlyginimo ginant viešąjį interesą.⁶³

Pažymėtina, kad papildomai tam tikrose bylose dėl viešojo intereso gynimo, gali būti vertinama ar buvo subjektai, vykdydami viešąjį administravimą, įgyvendino gero administravimo principus⁶⁴.

Teismas, spręsdamas ginčą dėl viešojo intereso pažeidimo, turi įvertinti, ar konkrečioje situacijoje buvo pažeistas viešasis interesas, jį identifikuoti remiantis viešojo intereso nustatymo kriterijais. Teismas tik įvertindamas visus viešojo intereso nustatymo kriterijus gali užtikrinti teisingą procesą.

1.3. Subjektai, ginantys viešąjį interesą

Viešojo intereso gynimas – prokuratūros, viešojo administravimo subjektų, organizacijų ar kitų, suinteresuotų fizinių ar juridinių asmenų, veikla, pagrįsta LR įstatymais ir teisės principais.

Oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje įtvirtinta, kad valstybės paskirtis yra garantuoti viešąjį interesą⁶⁵: „valstybės, kaip visos visuomenės politinės organizacijos, paskirtis – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą; [...] Kad būtų garantuotas visos valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos viešasis interesas, valstybė turi užtikrinti viešojo administravimo vykdymą ir viešųjų paslaugų teikimą“. Doktrinoje viešasis interesas aiškinamas, kaip „visuomenės ar jos dalies interesas, kurį valstybė, vykdydama savo funkcijas, yra konstituciškai įpareigota užtikrinti ir tenkinti“⁶⁶. LRKT praktikoje dėl viešojo intereso dėmesys skiriamas valstybės tarnybai. Remiantis LRKT išaiškinimu, valstybės tarnyba aiškinama, kaip „valstybės tarnautojų profesinė veikla, kurios paskirtis garantuoti viešąjį interesą vykdant viešąjį administravimą ir teikiant viešąsias paslaugas, o ne privačius šia veikla užsiimančių darbuotojų interesus“⁶⁷. LR valstybės tarnybos įstatyme yra įtvirtinta, kad valstybės tarnautojų pareiga – gerbti žmogaus teises ir laisves, tarnauti visuomenės interesams⁶⁸.

⁶³ Klimas *supra note*. 59: 127-132.

⁶⁴ *Ibid*, 134.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, „Oficialioji Konstitucinė doktrina. Svarbiausios nuostatos“, LRKT, žiūrėta 2021 m. sausio 4 d., 309 <https://www.lrkt.lt/data/public/uploads/2020/10/oficialioji-konstitucine-doktrina-web.pdf> 517.

⁶⁶ *Ibid*, 518.

⁶⁷ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas 2004 m. gruodžio 13 d.“, LRKT, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/p100/ta275/content>

⁶⁸ „Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/cad5a783834211e89188e16a6495e98c/asr> 16 str. 1 d. 3 p.

Kai yra pažeistos konkretaus asmens teisės ir teisėti interesai, veiksmų jiems apginti turi imtis pats asmuo, o, kai pažeistos visuomenės ir valstybės teisės ir teisėti interesai, veiksmų turi imtis Prokuratūra ir kitos valstybės institucijos.

ABTĮ yra numatyta, kad įstatymu nustatyta tvarka teisė kreiptis į teismą suteikiama kiekvienam suinteresuotam subjektui, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas⁶⁹. Remiantis LVAT praktika, šio straipsnio nuostata suponuoja idėją, kad pareiškėjas, kuris kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo, gina ne jam pačiam priklausančią subjektinę teisę, o Konstitucijos saugomą interesą, priklausantį visuomenei ar jos daliai⁷⁰. ABTĮ yra pagrindinis teisės aktas, kuris reglamentuoja viešojo intereso gynimą, nagrinėjant administracines bylas. Remiantis šio įstatymo nuostatomis teisę kreiptis į teismą turi prokuroras, viešojo administravimo subjektai, organizacijos, fiziniai asmenys. Pažymėtina, kad prokuroras, viešojo administravimo subjektai, organizacijos ar fiziniai asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas arba apgintos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai⁷¹. Įstatymų leidėjai šiomis teisės normomis įtvirtino baigtinį sąrašą subjektų, galinčių kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo. LVAT praktikoje aiškinama, kad „subjektas, reikšdamas skundą viešajam interesui ginti, privalo pagrįsti, kad jis patenka į subjektų, turinčių teisę ginti viešąjį interesą, sąrašą, ir kad tokios teisės įgyvendinimas (reikalaujant taikyti konkretų teisių gynimo būdą) yra priskirtas jo kompetencijai pagal įstatymą, skunde turi būti nurodoma konkreti įstatymo norma, suteikianti pareiškėjui teisę skundu dėl viešojo intereso gynimo reikalauti taikyti konkretų teisių gynimo būdą⁷²“. Teismų praktikos formuojama pozicija, kad pareiškėjas norėdamas ginti viešąjį interesą turi įrodyti savo subjektiškumą. Pažymėtina, kad ABTĮ šiems subjektams, ginantiems viešąjį interesą, suteikia ginčo šalies teises ir pareigos⁷³.

Konstitucijos 118 straipsnyje įtvirtinta, kad „prokuroras įstatymo nustatytais atvejais gina asmens, visuomenės ir valstybės teises bei teisėtus interesus“⁷⁴. Prokuroras gindamas viešąjį interesą įgyvendina savo konstitucinę pareigą. Šią pareigą įstatymų leidėjai LR prokuratūros įstatyme įtvirtino kaip vieną iš prokuratūros funkcijų⁷⁵. Pastarajame įstatyme yra įtvirtintos viešojo intereso gynimo procesinės nuostatos. Įstatymas numato, kad prokuroras „gina viešąjį interesą, kai

⁶⁹ ABTĮ, *supra note*. 2: 5str. 1d

⁷⁰ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. spalio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-698-756/2020“, Infoplex, žiūrėta 2021 m. kovo 18 d., <http://www.infolex.lt/tp/1936882>

⁷¹ ABTĮ, *op. cit.*, 55 str.

⁷² „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. kovo 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-768-575/2021“, Infoplex, žiūrėta 2021 m. kovo 18 d., <http://www.infolex.lt/tp/1974904>

⁷³ *Ibid*

⁷⁴ Konstitucija, *supra note*. 21: 118

⁷⁵ „Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas“, LRS, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5956/asr> 2 str. 2 d. 7 p.

nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamos asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai, ir toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, o valstybės ar savivaldybių institucijos, įstaigos ar įmonės, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės akto pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra⁷⁶.

Remiantis LR generalinio prokuroro rekomendacijomis⁷⁷, prokuroras nustatęs, kad buvo pažeistas viešasis interesas turi priimti sprendimą, kurią viešojo intereso gynimo priemonę taikyti:

„1. Nutarimu pareikalauti valstybės ar savivaldybių institucijų, įstaigų ar įmonių jų veiklos srityje spręsti dėl priemonių teisės pažeidimams pašalinti taikymo ir per 20 darbo dienų nuo reikalavimo gavimo informuoti prokuratūrą apie priimtą sprendimą, taip pat per 20 darbo dienų nuo sprendimo priėmimo dienos pateikti prokuratūrai informaciją apie sprendimo vykdymo rezultatus;

2. Teikti teismui ieškinį, pareiškimą, prašymą ir esant pagrindui raštu informuoti valstybės ar savivaldybių institucijos, įstaigos ar įmonės, kurios sprendimai ginčijami teisme, savininko teises ir pareigas įgyvendinančią instituciją apie netinkamą atsakovais ieškinyje, pareiškime, prašyme nurodytų asmenų pareigų vykdymą;

3. Įstoti į bylą trečiuoju asmeniu, pareiškiančiu savarankiškus reikalavimus dėl ginčo dalyko, turint pagrindo manyti, kad jis gali būti susijęs su viešojo intereso pažeidimu. Šiuo atveju prokuroras kartu su ieškiniu, pareiškimu, prašymu ginti viešąjį interesą teikia teismui prašymą įtraukti jį į bylą trečiuoju asmeniu, pareiškiančiu savarankiškus reikalavimus⁷⁸.

Rekomendacijose nurodoma, kad teisme nagrinėjant administracinę bylą pagal prokuroro ieškinį, pareiškimą ar prašymą, procese paprastai dalyvauja tas prokuroras, kuris kreipėsi į teismą su ieškiniu, pareiškimu, prašymu⁷⁹.

Prokuroras yra vienas iš pagrindinių subjektų, ginančių viešąjį interesą. Prokuroras, įvertinęs teisės akto pažeidimą, sprendžia ar galėjo būti pažeistas viešasis interesas ir jeigu nenusprendžia kitaip, tuomet prokuroras turi teisę su ieškiniu kreiptis į teismą arba taikyti kitas viešojo intereso gynimo priemones. Tačiau jeigu įvertinus bylos aplinkybes nustato galimo viešojo intereso pažeidimo, prokuroras turi priimti nutarimą dėl atsisakymo taikyti viešojo intereso gynimo priemones.

⁷⁶ Prokuratūros įstatymas, *supra note*. 75: 19str. 1d.

⁷⁷ „Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymas Nr. I-218 dėl rekomendacijų dėl viešojo intereso gynimo patvirtinimo“, LRS, 2018, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a655bc52793e11e89188e16a6495e98c> 32 p.

⁷⁸ *Ibid*

⁷⁹ *Ibid*, 66 p.

LR Seimo kontrolierių įstatymas nustato Seimo kontrolieriaus teisę, vykdant savo pareigas, siūlyti prokurorui įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo⁸⁰.

Viešojo administravimo subjektai bei nevyriausybinės organizacijos savo kompetencijoje turi teisę kreiptis į teismą ar į Prokuratūrą. Pažymėtina, kad į prokuratūrą turi teisę kreiptis tik tos valstybės institucijos, kurioms įstatymai nesuteikia įgaliojimų kreiptis į teismą ar pačioms imtis viešojo intereso gynimo priemonių⁸¹. Tokiu atveju, valstybės institucijos nustatčiusios, kad galimai buvo pažeistas viešasis interesas, turi kuo skubiau informuoti prokuratūrą.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnyba bei įgaliotosios vartotojų asociacijos ar išimtiniais atvejais ir kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir juridiniai asmenys, atlieka savo funkciją – gina vartotojų viešąjį interesą⁸². LR vartotojų teisės apsaugos įstatymas (toliau – VTTĮ) nustato, kad „vartotojų viešojo intereso gynimas yra ieškinio ar pareiškimo vartotojų viešajam interesui ginti pareiškimas, kai siekiama pripažinti ar pakeisti teisinius santykius, uždrausti pardavėjo ar paslaugų teikėjo veiksmus ar neveikimą, kurie pažeidžia vartotojų teisėtus bendruosius interesus ir yra nesąžiningi vartotojų požiūriu, neatitinka sąžiningos verslo praktikos arba prieštarauja teisės aktams“⁸³. Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai yra suteikti įgaliojimai imtis viešojo intereso gynimo priemonių, kurias reglamentuoja VTTĮ. Remiantis VTTĮ 32 straipsnio 1 dalimi, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba turi kreiptis į pardavėją ar atitinkamai į kitą subjektą ir pareikalauti, kad per 14 dienų nuo pasiūlymo, būtų nutrauktas viešojo intereso pažeidimas. Jeigu pažeidimo subjektas savo veiksmų nenutraukia, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba turi teisę kreiptis į teismą⁸⁴.

Analizuojant LR visuomenės informavimo įstatymą galima teigti, kad tiek prokuroras, tiek visuomenės informavimo srityje veikiančios asociacijos kreipiasi į instituciją, kurioje buvo padarytas viešojo intereso pažeidimas, su motyvuotu prašymu imtis būtinų veiksmų pažeidimui pašalinti. Tais atvejais, kai už neskelbtinos informacijos kontrolę atsakinga institucija per 20 darbo dienų nepriima sprendimo, kuriuo pašalinamas viešojo intereso pažeidimas, prokuroras arba visuomenės informavimo srityje veikiančios asociacijos ABTĮ nustatyta tvarka turi teisę kreiptis į

⁸⁰ „Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.69069/asr> 19 str. 1 d. 16 p.

⁸¹ Aurimas Brazdeikis, Žygimantas Surgailis, „Viešojo intereso gynimas administracinių teismų praktikoje“ iš *Viešojo intereso veidai: socialinė, teisinė ir ekonominė problematika. Rinktinė*, (Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas ir advokatų kontora LAWIN, 2012), 38.

http://files.lrinka.lt/Viesojo_intereso_veidai_2012/Viesojo_intereso_veidai.pdf

⁸² „Lietuvos vartotojų teisių apsaugos įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 3d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6020/asr> 30 str. 1 d.

⁸³ *Ibid*, 30 str. 2 d.

⁸⁴ *Ibid*, 32 str. 1 d.

teismą⁸⁵. Pažymėtina, kad asociacijos turi atitikti keliamus reikalavimus: būti registruota Juridinių asmenų registre, jų steigimo dokumentuose turi būti nurodytas konkretus veiklos tikslas - užtikrinti vartotojų arba visuomenės informavimo srityje veikiančių asmenų teisių ir teisėtų interesų gynimą bei asociaciją turi sudaryti ne mažiau nei 6 nariai⁸⁶.

Viešųjų pirkimų tarnybą pagal savo kompetenciją turi teisę į teismą kreiptis dėl viešojo intereso pažeidimo tik dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia ar alternatyvių sankcijų taikymo⁸⁷.

LR konkurencijos įstatymas suteikia įgaliojimus ir kompetenciją Konkurencijos tarnybai kreiptis į teismą, kad būtų apginti pastarojo įstatymo saugomi viešieji interesai.⁸⁸

Kita subjektų grupė, kuri gali ginti viešąjį interesą – visuomeninės organizacijos. Remiantis LVAT praktika, svarbu nustatyti ar ABTĮ numatyta teisė kreiptis į teismą visuomeninei organizacijai yra suteikta. LVAT apibendrino sąlygas, kurios yra būtinos šios teisės įgyvendinimui:

1. Visuomeninė organizacija turi būti įsteigta nacionalinių įstatymų nustatyta tvarka bei veiklą vykdyti pagal LR įstatymų numatytus reikalavimus;
2. Visuomeninė organizacija turi būti suinteresuota;
3. Visuomeninės organizacijos teisė ginti viešąjį interesą turi būti reglamentuota įstatymo, reguliuojančio atitinkamą veiklos sritį, kurioje jai yra numatyta teisė paduoti pareiškimą dėl viešojo intereso gynimo.⁸⁹

Remiantis LR savivaldybių administracinės priežiūros įstatymu, Vyriausybės atstovas yra valstybės pareigūnas, kuriam suteikta kompetencija atlikti savivaldybės veiklos administracinę priežiūrą, prižiūrėti ar savivaldybės administracija vykdydamos savo funkcijas laikosi Konstitucijos bei vyko Vyriausybės nutarimus⁹⁰. Pastarasis įstatymas suteikia Vyriausybės atstovui kompetenciją ginti viešąjį interesą ABTĮ nustatyta tvarka, t. y. teisė kreiptis į administracinį teismą su pareiškimu, jeigu savivaldybės administracijos subjekto priimtas teisės aktas ar atliktas veiksmas galimai pažeidžia viešąjį interesą. LR savivaldybių administracinės priežiūros įstatyme įtvirtinta, kad Vyriausybės atstovas nustatęs, kad savivaldybės administravimo subjektas priėmė teisės aktą, kuriuo remiantis gali būti sudarytas galimai viešąjį interesą

⁸⁵ „Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.280580>, 19 str. 6 d.

⁸⁶ *Ibid*, 19 str.7 d.

⁸⁷ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.30614/asr>, 95 str. 2 d. 9 p.

⁸⁸ „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.77016/asr> 18 str. 1 d. 6 p.

⁸⁹ LVAT biuletenis Nr. 6 (16), *supra note*, 58: 346.

⁹⁰ „Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.56962/asr> 2 str.

pažeidžiantis sandoris, arba kad savivaldybės administravimo subjekto priimtas teisės aktas gali pažeisti viešąjį interesą, turi teisę savo potvarkiu stabdyti to teisės akto vykdymą, prašyti savivaldybės administravimo subjekto pakeisti ar panaikinti teisės aktą⁹¹. Tačiau, jeigu Vyriausybės atstovas nepasinaudojo sustabdymo teise, jis turi teisę teisės aktą skųsti teismui ABTĮ nustatyta tvarka per vieną mėnesį nuo viešojo intereso pažeidimo paaikšėjimo dienos.

Administraciniai teismai, taip pat gali būti priskiriami prie subjektų, ginančių viešąjį interesą, nes viešasis interesas ginamas įvairiomis procesinėmis priemonėmis, tokiomis kaip: teismui renkant įrodymus savo iniciatyva; savo iniciatyva taikant reikalavimo užtikrinimo priemones; nagrinėjant pareiškimus dėl skundo atsisakymo; peržengiant apeliacinio skundo ribas; atnaujinant procesą, kad būtų apgintas viešasis interesas⁹².

Pažymėtina, jog LVAT yra konstatavęs, kad LR teisės aktai „ne visoms valstybės institucijoms suteikia įgaliojimus kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, tačiau, įstatymo viršenybės, tarnybinio bendradarbiavimo, efektyvumo ir kiti gero administravimo principai reikalauja, kad, nustačiusios viešojo intereso pažeidimą atitinkamoje srityje, valstybės institucijos nedelsdamos informuotų prokurorą ar kitą subjektą apie galimus viešojo intereso pažeidimus“⁹³. Vadinasi, nors kitos valstybės institucijos neturi įgaliojimų imtis priemonių dėl viešojo intereso gynimo, tačiau vykdant savo funkcijas ir pareigą tarnauti žmonėms ir veikti valstybės interesams, turi kreiptis į prokurorą, kad būtų apsaugotas viešasis interesas.

Apibendrinant galima teigti, kad viešojo intereso gynimas iš esmės yra valstybės funkcija, kurią reguliuoja atitinkami įstatymai ir valstybės institucijų veiklos nuostatai, priklausomai nuo organizacijos ar institucijos veiklos sričių. Tai reiškia, kad atitinkamai kiekvienai viešojo administravimo veiklos sričiai yra konkretus įstatymo nustatytų subjektų, ginančių viešąjį interesą, ratas.

1.4. Viešojo intereso gynimo terminai

LR Teismų įstatyme yra įtvirtinta, kad „teismas visa savo veikla turi užtikrinti, kad bylos būtų išnagrinėtos lygybės ir viešumo sąlygomis per įmanomai trumpiausią laiką“⁹⁴.

LVAT yra išaiškinęs, kad administraciniame procese, terminai skirstomi į materialinius terminus, tokius, per kuriuos asmenims gali teisės ar pareigos administraciniame teisiniame santykiyje, bei į procesinius terminus⁹⁵. Procesiniai terminai skirstomi į: 1) procesinių veiksmų

⁹¹ Savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas, *supra note*. 90: 8 str. 4 d.

⁹² LVAT biuletenis Nr. 6 (16), *supra note* 58: 327.

⁹³ „Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. sausio 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. EI-3636-629/2016“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d., <https://eteismai.lt/byla/269794660663770/eI-3636-629/2016>

⁹⁴ „Lietuvos Respublikos teismų įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5825/asr> 5 str. 2 d.

⁹⁵ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 30, 2015“, LVAT, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/biuletenis_30-apibendrinimas.pdf 546.

atlikimo terminus, kurie yra nustatyti administracinės bylos šalims, kai asmuo praleidęs terminą atlikti procesinį veiksma, netenka teisės atlikti šį veiksma; 2) procedūrinius terminus, kurie nustatyti viešojo administravimo subjektams, per kuriuos jie turi priimti administracinį sprendimą ar atlikti veiksmus, šie terminai nėra naujinami šalių prašymu, šių terminų pasibaigimas tiesiogiai nesukuria neigiamų teisinių padarinių, tik prailgina administracinį procesą⁹⁶. LVAT pažymėjo, kad procedūriniai terminai sprendimo priėmimui yra skirti užtikrinti, kad administracinis procesas nebūtų pernelyg ilgai užtęsimas, o viešojo administravimo subjektai įvykdytų jiems pavestą kompetenciją⁹⁷.

ABTĮ 29 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „pareiškimas administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksma įteikimo suinteresuotai šaliai dienos“⁹⁸. LVAT yra apibendrinęs, kad šis ABTĮ nustatytas terminas kreipiantis į teisma dėl viešojo intereso gynimo „pradedamas skaičiuoti nuo tada, kai pareiškėjas surenka pakankamai duomenų, leidžiančių daryti išvada, kad ginčijami administraciniai aktai pažeidžia viešąjį interesą, jeigu specialieji įstatymai nenumato kitaip“⁹⁹. ABTĮ yra įtvirtinta, kad praleistas vieno mėnesio terminas gali būti atnaujintas tik esant svarbioms priežastims¹⁰⁰. Remiantis LVAT praktika, priežastys, dėl kurių yra pateisinamas termino paduoti teismui pareiškima praleidimas yra: skundžiamo administracinio teisės akto neturėjimas; didelės apimties duomenys, sunkumai juos išsireikalaujant; skundo nagrinėjimas teisme¹⁰¹. Pažymėtina, kad LVAT yra apibendrinęs, jog tokios priežastys, kaip: „būtinybė susipažinti su teisės aktais; didelis darbo krūvis ar prokurorų atostogos; netinkamas teisės ginti viešąjį interesą įgyvendinimas, nepripažįstami svarbiomis priežastimis, siekiant atnaujinti terminą viešajam interesui ginti“¹⁰². LVAT yra konstatavęs, kad teismui yra suteikta diskrecijos teisė nustatyti, kokios priežastys gali būti laikomos svarbiomis, o kokios nesvarbiomis, tačiau kiekvienu atveju, teismas turi įvertinti ar terminas praleistas dėl ne nuo apelianto valios priklausančių aplinkybių¹⁰³.

Remiantis ABTĮ nuostatomis ir LVAT praktika, galima spręsti, kad viešojo intereso gynimo terminas yra vienas mėnesis nuo pakankamo viešojo intereso pažeidimo duomenų surinkimo momento.

⁹⁶ LVAT biuletenis Nr. 30, *supra note*, 95: 547.

⁹⁷ *Ibid*

⁹⁸ ABTĮ, *supra note*. 2: 29 str. 1 d.

⁹⁹ https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/23_apibendrinimas.pdf 668 psl

¹⁰⁰ ABTĮ, *op cit.*, 30 str. 1d.

¹⁰¹ LVAT biuletenis Nr. 6 (16), *supra note*, 58: 356.

¹⁰² LVAT biuletenis Nr. 6 (16), *supra note*. 58: 357.

¹⁰³ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. rugsėjo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-889-525/2015“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d., <https://eteismai.lt/byla/254518639328591/AS-889-525/2015>

Prokuroras, kaip pagrindinis viešojo intereso gynimo subjektas, gavęs informaciją apie viešojo intereso pažeidimą, turi nustatyti, ar administracinis aktas yra priimtas srityje, susijusioje su viešuoju interesu, ar šis aktas pažeidžia viešąjį interesą¹⁰⁴. LVAT yra pažymėjęs, kad „nuo to momento, kai surenkama ar turėjo būti surinkta pakankamai duomenų, kad pažeistas viešasis interesas, prokurorui tampa suvokiama apie šio intereso pažeidimą ir prasideda termino kreiptis į teismą eigos pradžia“¹⁰⁵.

Viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroras, gavęs prašymą kreiptis į teismą iš viešojo administravimo subjekto dėl viešojo intereso gynimo, renka duomenis ar buvo pažeistas viešasis interesas. Tačiau, LR įstatymai nenustato termino, per kurį viešojo administravimo subjektai nustatę pažeidimus turi kreiptis į prokuratūrą. Remiantis Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo intereso gynimo organizavimo, valstybės institucijos ne visada operatyviai nustato pažeidimus ir parengia kreipimąsi į prokuratūrą¹⁰⁶. Pasitaiko tokių atvejų, kuomet valstybės institucijos kreipiasi į prokuratūrą su prašymu ginti viešąjį interesą, nors nuo pažeidimo padarymo yra praėję daugiau nei dešimt metų¹⁰⁷. LVAT administracinėje byloje Nr. A-261-129-12 dėl LR žemės ūkio ministerijos sprendimo, kuriuo atstatyta nuosavybės teisė, išaiškino, kad: „nepateisinamai ilgas viešojo administravimo subjektų delsimas informuoti prokurorą apie galimus viešojo intereso pažeidimus galėtų lemti tai, kad prokuroras apie viešojo intereso pažeidimą sužinos praėjus ilgam laikui po atitinkamo administracinio akto priėmimo. Tokiu atveju galimybė kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą taptų praktiškai neribota laike, o tokia situacija teisinėje valstybėje negalima“¹⁰⁸. Kadangi viešasis interesas yra įrodinėjimo dalykas, prokuratūrai gali būti sunku surinkti duomenis apie viešojo intereso pažeidimą ir užtikrinti viešojo intereso gynimą.

LVAT yra pažymėjęs, kad viešojo intereso gynimo skyriaus prokurorui kreipiantis į teismą dėl viešojo intereso gynimo turi būti nustatyta ar nėra praėjęs materialaus viešojo intereso gynimo senaties terminas¹⁰⁹. Materialiu viešojo intereso gynimo terminu yra laikomas dešimties metų terminas, per kurį gali būti pateiktas ieškinys dėl materialios žalos atlyginimo CPK nustatyta tvarka¹¹⁰.

¹⁰⁴ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335-08“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <https://eteismai.lt/byla/80195037045192/A-146-335-08>

¹⁰⁵ *Ibid*

¹⁰⁶ Valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-40-1-6 „Viešojo intereso gynimo organizavimas“. 2014 https://www.vkontrole.lt/pranesimas_spaudai.aspx?id=18045

¹⁰⁷ *Ibid*

¹⁰⁸ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-129-12“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d., <https://eteismai.lt/byla/115733658327904/A-261-129-12>

¹⁰⁹ „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos išvada dėl korupcijos rizikos analizės VTPSI ginant viešąjį interesą ir nustatant jo pažeidimus teritorijų planavimo ir statybos srityse“, VTPSI, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. <https://vtpsi.lrv.lt/uploads/vtpsi/documents/files/i%C5%A1vada%20d%C4%971%20vie%C5%A1jo%20intereso.pdf>

¹¹⁰ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, Infolex, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d., <http://www.infolex.lt/ta/81200:str1.125> 1 knyga 125 str. 1 d.

Kyla klausimas, ar LR įstatymai nustato senaties terminą viešojo intereso gynimui. Remiantis ABTĮ, prokurorui ir kitiems viešojo intereso gynimo subjektams yra nustatytas vieno mėnesio terminas paduoti pareiškimą teismui. Tačiau, kaip pažymėjo LVAT, pasitaiko tokių atvejų, kuomet prokuroras nors ir nepraleido vieno mėnesio nustatyto termino, tačiau teismas gali atsisakyti ginti viešąjį interesą¹¹¹. Teismas gali nustatyti, kad yra praėjęs nepateisinamai ilgas laiko tarpas nuo skundžiamo administracinio akto priėmimo ir teisinių santykių atsiradimo iki kreipimosi į teismą¹¹². Tačiau, teisės normos, kuri įtvirtintų nepateisinamai ilgo laiko tarpo sampratą, nėra. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad nepateisinamas laiko terminas yra tuomet, kai atsiranda teisiniai santykiai, o naujo sprendimo priėmimas pažeistų teisinės valstybės principą, susiklosčiusią teismų praktiką. Oficialiojoje Konstitucinėje doktrinoje teisinės valstybės principas aiškinamas kaip principas, kuris yra neatsiejamas nuo teisingumo principo¹¹³. Doktrinoje įtvirtinta, kad teisinės valstybės principo elementais yra laikomi teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas bei teisinis saugumas¹¹⁴. Šio principo esmė yra teisės viešpatavimas¹¹⁵. Valstybės pareiga – užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą bei stabilumą¹¹⁶. Teismas turi įvertinti ar priimami nauji sprendimai, po nepateisinamai ilgo laiko tarpo, pažeistų teisinio reguliavimo stabilumą. LVAT administracinėje byloje Nr. EI-3636-629/2016 konstatavo, kad „teisinis stabilumas nebūtų užtikrintas, jei teisinių santykių subjektai neribotą laiką negalėtų būti tikri, ar dėl jų atžvilgiu priimtų administracinių aktų nebus inicijuojamas viešojo intereso gynimo procesas teisme“¹¹⁷. Teismų praktikoje aiškinama, kad kiekvienu atveju teismas turi įvertinti aplinkybes, dėl kokių priežasčių buvo nesikreipta dėl viešojo intereso gynimo: „turi būti įvertinti prokuroro, viešojo administravimo subjektų veiksmai, fizinio ar juridinio asmens, kurio naudai priimti ginčijami administraciniai aktai, veiksmai jų teisėtumo ir sąžiningumo aspektu, kitos svarbios bylai aplinkybės“¹¹⁸.

Apibendrinant galima teigti, kad viešojo intereso gynimui yra bendra tvarka nustatytas procesinis vieno mėnesio terminas. Nors įstatymuose nenumatyta, bet teismų praktikos yra formuojama nuostata, kad svarbu atsižvelgti į pažeidimo fakto aplinkybes, kuomet buvo padarytas realus viešojo intereso pažeidimas.

¹¹¹ LVAT biuletenis Nr. 6 (16), *supra note*. 58: 361.

¹¹² *Ibid*

¹¹³ Oficialioji Konstitucinė doktrina, *supra note*. 65: 11.

¹¹⁴ *Ibid*

¹¹⁵ *Ibid*, 12.

¹¹⁶ *Ibid*, 13.

¹¹⁷ VAAT, *supra note*. 93:

¹¹⁸ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-129-12“, *supra note*. 108:

2. ADMINISTRACINIŲ GINČŲ SAMPRATA

Teisinis ginčas – tai ginčas, kuris kyla dėl teisės. Administracinis ginčas yra viena iš teisinių ginčų rūšių, kuriuos sprendžia administraciniai teismai. Analizuojant viešojo intereso gynimą administraciniuose ginčiuose, svarbu pateikti administracinio ginčo sampratos analizę.

ABTĮ įvirtinta nuostata, kad administracinis ginčas yra konfliktas, kuris kilo tarp asmens ir viešojo administravimo subjekto arba vienas kitam nepavaldžių viešojo administravimo subjektų¹¹⁹. Remiantis ABTĮ nuostatomis prie administracinių ginčų priskiriami tarnybiniai ginčai bei rinkimų ginčai¹²⁰. Administraciniai ginčai kyla iš viešosios teisės reguliuojamų teisinių santykių, kurios esminė paskirtis yra reguliuoti teisinius valstybės ir visuomenės santykius¹²¹. Tai tokie ginčai, kurie kyla žmonių veiklos srityse, kurios patenka į administracinę teisinį reguliavimą.¹²² S. Šedbaras yra pažymėjęs, kad tokių ginčų šalys niekada nebus vienodo pajėgumo, t. y. viena ginčo šalis yra asmuo, kurio teisės buvo pažeistos, o kitoje – valstybės institucija ar jos pareigūnas, turintis daugiau galių ir galimybių¹²³. Tačiau, administraciniai ginčai gali kilti ir tarp viešojo valdymo subjektų¹²⁴. Administracinių ginčų nagrinėjimas gali būti skirstomas į teisinį administracinių teisės aktų ir veikslų teisėtumo patikrinimą ir į neteisinį administracinių ginčų nagrinėjimą¹²⁵.

Mokslinėje literatūroje, administracinio ginčo požymis aiškinamas, kaip ginčas viešojo ar vidaus administravimo srityje¹²⁶. Trumpai tariant, administraciniai ginčai kyla tuomet, kai netinkamai reguliuojami administraciniai teisiniai santykiai, kurie kelia grėsmę žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimui ir apsaugai¹²⁷.

B. Pranevičienė moksliniame darbe išskyrė dvi administracinių ginčų atsiradimo priežastis¹²⁸:

1. Administracinio teisinio reguliavimo disfunkcijos, kurios atsiranda administraciniam teisiniam reguliavimui neatliekant savo paskirties, neužtikrina viešojo intereso apsaugos;

¹¹⁹ ABTĮ, *supra note*. 2: 2 str. 1 d.

¹²⁰ *Ibid*

¹²¹ Pranevičienė, *supra note*. 17: 17.

¹²² *Ibid*, 20

¹²³ Stasys Šedbaras, „Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje“, (Vilnius: Justitia 2006), 171

¹²⁴ Arvydas Andruškevičius, „Administracinė teisė. Bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai“, (Vilnius: VĮ Registrų centro teisinės informacijos departamentas, 2008), 126.

¹²⁵ Šedbaras, *op cit*.

¹²⁶ Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė, „Administracinė justicija, teorija ir praktika“, (Vilnius: Justitia 2005), 82.

¹²⁷ *Ibid*, 48.

¹²⁸ *Ibid*, 49.

2. Netinkamas administracinio teisinio reguliavimo taikymas, kuomet teisinis konfliktas kyla tarp asmens ir valstybės, kai administravimo veikloje padaroma *ultra vires* pažeidimų, t. y. veika, padaryta viršijant įgaliojimus.

LVAT yra išaiškinęs, kad „ginčo administracinėje byloje dalyku gali būti tik toks viešojo administravimo subjekto priimtas administracinis aktas, kuris atitinkamiems asmenims nustato tam tikras teises ar pareigas bei sukelia teises pasekmes“¹²⁹. Administraciniuose ginčiuose sprendžiamas viešojo administravimo subjekto priimto individualaus teisės akto pagrįstumas. LVAT administracinėje byloje yra konstatavęs, kad „pareiškimo, kuriuo ginamas viešasis interesas, dalykas yra viešojo intereso gynimas, o administracinių aktų panaikinimas ar kitų gynybos priemonių taikymas (uždraudimas atlikti veiksmus, žalos atlyginimo priteisimas ir pan.) yra būdas, kuriuo viešasis interesas gali būti apginamas. Kai viešojo intereso pažeidimas pasireiškia priimtais neteisėtais administraciniais aktais, reikalavimas šiuos aktus panaikinti iš tiesų reiškia reikalavimą apginti viešąjį interesą, panaikinant atitinkamus administracinius aktus. Jei neteisėti administraciniai aktai jau yra sukėlę materialinius teisinius padarinius, vien administracinio akto panaikinimas, nesiejant to su atitinkamų materialinių teisinių padarinių pašalinimu, savaime neleistų apginti viešojo intereso“¹³⁰. LVAT jurisprudencijoje pažymėta, kad „ginant viešąjį interesą ir asmens subjektinę teisę ar įstatymų saugomą interesą, administracinių bylų teisenos taisyklės skiriasi, todėl konkrečioje byloje yra svarbu nustatyti, dėl ko pareiškėjas kreipėsi į administracinę teisumą – gindamas viešąjį interesą ar subjektinę teisę, ar įstatymų saugomą interesą“¹³¹.

Apibendrinant galima teigti, kad administraciniai ginčai – tai tokie ginčai, kurie kyla dėl viešojo administravimo subjektų veiklos, veikimo ar neveikimo, ir ši veikla yra kaip sąlyga, kad ginčą būtų galima nagrinėti administracinių bylų teisenos tvarka.

¹²⁹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. birželio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. EAS-391-438/2020“, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d., <https://eteismai.lt/byla/58532268743866/eAS-391-438/2020>

¹³⁰ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. lapkričio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-124-602/2020“, Infolex, žiūrėta 2021 m. kovo 9 d., <http://www.infolex.lt/tp/1942691>

¹³¹ LVAT biuletenis Nr. 6 (16), *supra note*, 58: 334.

3. VIEŠOJO INTERESO GYNIMAS ATSKIRŲ ADMINISTRACINIŲ BYLŲ KATEGORIJOSE

Administracinės teisės kontekste viešasis interesas aiškinamas atsižvelgiant į konkrečią administracinės teisės reguliuojamą veiklos sritį. Aktualu aptarti pagrindines problemas, kurios kyla skirtinguose administraciniuose ginčiuose dėl teisės viešojo administravimo srityje.

3.1. Viešojo intereso gynimas aplinkos apsaugos srityje

Konstitucijos 54 straipsnyje įtvirtinta, kad „valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos ištekliai. Įstatymu draudžiama niokoti žemę, jos gelmes, vandenį, teršti vandenį ir orą, daryti radiacinį poveikį aplinkai bei skurdinti augaliją ir gyvūniją“¹³². Remiantis oficialia konstitucine doktrina, šiame straipsnyje įtvirtintas viešasis interesas – aplinkos apsauga, o tiksliau, „natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga bei gamtos išteklių racionalus naudojimas, atkūrimas ir gausinimas, kuri garantuoti yra valstybės konstitucinė priedermė“¹³³.

Aplinkos apsauga – tai visuomenės ir valstybės vykdomų priemonių, užtikrinančių darnią visuomenės ir ją supančios aplinkos sąveiką, sistema¹³⁴. LRKT yra pažymėjęs, kad „užtikrinti žmonių teises į sveiką ir švarią aplinką yra vienas iš valstybės veiklos tikslų. Aplinkos apsauga yra valstybės bei kiekvieno asmens rūpestis ir pareiga, viešieji ir privatieji interesai turi būti skirti aplinkos kokybei gerinti“¹³⁵. Iš Konstitucijos kildinama pareiga – susilaikyti nuo veiksmų, kuriais būtų daroma žala žemei, jos gelmėms, vandeniui, orui, augalijai ir gyvūnijai. Įstatymų leidėjas turi uždrausti tokius veiksmus, įstatymu nustatyti teisinę atsakomybę už pareigos nesilaikymą¹³⁶.

Aplinkos, kaip viešojo intereso, gynimą bendraja prasme LR aplinkos apsaugos įstatymas (toliau – Aplinkos apsaugos įstatymas). Šiame įstatyme aplinka apibrėžiama, kaip „gamtoje funkcionuojanti tarpusavyje susijusių elementų (žemės paviršiaus ir gelmių, oro, vandens, dirvožemio, augalų, gyvūnų, organinių ir neorganinių medžiagų, antropogeninių komponentų) visuma bei juos vienijančios natūraliosios ir antropogeninės sistemos“, o aplinkos apsauga – „aplinkos saugojimas nuo fizinio, cheminio, biologinio ir kitokio poveikio ar pasekmių, atsirandančių įgyvendinant planus ir programas, vykdamat ūkinę veiklą ar naudojant gamtos

¹³² Konstitucija, *supra note*, 21: 54

¹³³ Oficialioji Konstitucinė doktrina, *supra note*. 65: 309.

¹³⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras 1 dalis (Teisės institutas, 2000) 398.

¹³⁵ *Ibid*, 397.

¹³⁶ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas 2005 m. gegužės 13 d.“, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta240/content>

išteklius“¹³⁷. Atsižvelgiant į įstatymo nuostatas, viešasis interesas aplinkos apsaugos srityje traktuojamas, kaip įstatymų nustatyta tvarka nuo bet kokio neigiamo poveikio aplinkai atsiradimo saugoma visuomeninė vertybė.

Atskiras aplinkos sritis, kaip Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, gyvūniją, augaliją, žemę, jos gelmes, vandenį, orą reglamentuoja atitinkami įstatymai:

1. Gyvūnijos apsaugą reglamentuoja LR medžioklės įstatymas;
2. LR miškų įstatymas reglamentuoja augalijos, miškų apsaugą, LR laukinės augalijos įstatymo teisės normos skirtos laukinės augalijos apsaugai.
3. LR žemės įstatymas reglamentuoja žemės, o LR žemės gelmių įstatymas reglamentuoja žemės gelmių apsaugą;
4. LR vandens įstatymas, LR jūros aplinkos apsaugos įstatymas reglamentuoja vandenių apsaugą;
5. LR aplinkos oro apsaugos įstatymas reglamentuoja teisę į švarų orą.

Konstitucijoje įtvirtinti aplinkos apsaugos viešieji interesai bendrąja prasme. Esant plačiai viešojo intereso sąvokai, LVAT formuoja praktiką dėl aplinkos apsaugos viešojo intereso gynimo ir praktikoje pateikia konkretesnius apibrėžimus. Kaip viešąjį interesą LVAT pripažįsta: 1) saugomų teritorijų apsaugą¹³⁸, 2) želdynų ploto, želdinių kiekio apsaugą, potencialo viešojoje erdvėje išsaugojimą¹³⁹, 3) sprendimus dėl žemės sklypų, kurie nėra saugomose teritorijose¹⁴⁰, 4) sprendimai dėl statybos leidimų¹⁴¹. LVAT yra konstatavęs, kad teritorijų planavimas yra veiklos organizavimas, kuriuo siekiama užtikrinti viešąjį interesą – racionalų teritorijos panaudojimą¹⁴². LVAT pažymėjo, kad remiantis Teritorijų planavimo įstatyme įtvirtintu sąrašu, viešuoju interesu planuojant teritorijas laikoma: „visuomenės gyvenimo kokybė [...]; kraštovaizdžio, gamtos ir nekilnojamo kultūros paveldo, žemės ūkio naudmenų su derlinguoju dirvožemiu, miškų, žemės gelmių išteklių, kitų gamtos išteklių apsauga ir racionalus naudojimas, darnus kultūrinio kraštovaizdžio formavimas; valstybės ir savivaldybių funkcijoms ar teritorijų funkcionavimui reikalinga socialinė ar inžinerinė infrastruktūra, šių teritorijų plėtojimas; valstybei svarbūs projektai; visuomenės informavimas ir jos dalyvavimas priimančiais sprendimais; [...], visuomenės (viešasis) interesas planuojant teritorijas įgyvendinamas per reglamentuotą viešą teritorijų planavimo procesą, privalomą visiems planavimo organizatoriams, teritorijų planavimo

¹³⁷ Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 4 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.2493/asr> 1 str. 1 d. 1-2 p.

¹³⁸ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas aplinkos apsaugos srityje, apibendrinimas“ LVAT, žiūrėta 2021 m. sausio 4 d., <https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/lvat-praktikos-aplinkos-apsaugos-srityje-apibendrinimas-2015-visuomenei.pdf> 39

¹³⁹ *Ibid*, 41.

¹⁴⁰ *Ibid*, 40.

¹⁴¹ *Ibid*, 40.

¹⁴² *Ibid*, 39.

dokumentų sprendiniuose nustatant teritorijos naudojimo ir apsaugos priemonės, privalomas ar galimas veiklas ir jų ribojimus“¹⁴³. Šios įstatymo teisės normos, kuriose nustatytas konkretus sąrašas veiklos sričių, turėtų padėti atsakingoms institucijoms tinkamai identifikuoti viešojo intereso pažeidimus. Įstatyme nustatytas sąrašas, kuris įtvirtina kas yra laikoma viešuoju interesu planuojant teritorijas, palengvina viešojo intereso gynimo procesą, sukuria gaires, kuriomis turėtų vadovautis viešąjį interesą ginantys subjektai. Tačiau šis sąrašas negali būti laikomas baigtiniu, nes viešasis interesas yra kintantis ir teismai kiekvienu atveju turi įvertinti, ar pažeistas interesas yra pripažįstamas viešuoju interesu.

Anot R. Ragulskytės-Markovienės, „teisė kreiptis į teismą aplinkosaugos srityje suprantama ne tik kaip subjektinių teisių gynimo garantija, bet ir kaip pareigos ginti aplinkos apsaugos interesus įgyvendinimo sąlyga, o veiksminga teisminė gynyba aplinkos apsaugos srityje sietina su teisiniu reguliavimu, įtvirtinančiu teisę kreiptis į teismą aplinkos apsaugos srityje, ir su šios teisės praktiniu įgyvendinimu“¹⁴⁴.

Nagrinėjant viešojo intereso gynimą aplinkos apsaugos srityje, aktualu papildomai aptarti subjektus, kuriems suteikta kompetencija ginti viešąjį interesą.

Suinteresuota visuomenė turi įstatymo nustatyta teisę aktyviai dalyvauti aplinkos apsaugos politikoje. Aplinkos apsaugos įstatyme nustatyta visuomenės teisė ginti privatųjį interesą. Remiantis šiuo įstatymu, asmenys, kurių sveikatai, turtui ar interesams yra padaryta žala, turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu dėl žalos atlyginimo.¹⁴⁵ Viešojo intereso gynimą aplinkosaugos srityje reglamentuoja pastarojo įstatymo 7 straipsnis, kuriame nustatyta, kad suinteresuota visuomenė turi teisę LR įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo užginčijant sprendimų, veiksmų ar neveikimo aplinkos ir jos apsaugos bei gamtos išteklių naudojimo srityje materialinį ar procesinį teisėtumą¹⁴⁶. Tačiau, kaip pastebima mokslinėje literatūroje, suinteresuotai visuomenei remiantis ABTĮ nuostatomis nėra suteikta teisė kreiptis tiesiogiai į teismą dėl viešojo intereso gynimo, o ši turi kreiptis į kompetentingas institucijas ar prokuratūrą¹⁴⁷.

Pažymėtina, kad aplinkos apsaugos įstatymas suinteresuotai visuomenei suteikia ir kitas teises: „nustatyta tvarka gauti informaciją apie aplinką, dalyvauti planuojamos ūkinės veiklos atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo procesuose ir teikti pasiūlymus, reikalauti, kad būtų nutrauktas kenksmingas ūkinės veiklos poveikis aplinkai,

¹⁴³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas aplinkos apsaugos srityje, apibendrinimas, *supra note*. 138: 33.

¹⁴⁴ Rasa Ragulskytė-Markovienė, „Teisė į veiksmingą teisminę gynybą aplinkos apsaugos srityje“, iš *Dabarties iššūkiai teismams, užtikrinant žmogaus teises*, LVAT, žiūrėta 2021 m. sausio 11 d. <https://www.lvat.lt/doclib/cmpt0na8p1cvh1kdg5gdhdgj4fsb3za2>, 268.

¹⁴⁵ Aplinkos apsaugos įstatymas, *supra note*. 137: 33 str. 1 d. 1 p.

¹⁴⁶ *Ibid*, 7 str.

¹⁴⁷ Eduardas Monkevičius ir kt., *Aplinkosaugos teisė: vadovėlis* (Vilnius: Justitia, 2011), 58.

organizuoti ir dalyvauti vykdant visuomeninę aplinkos kontrolę, reikalauti, kad valstybės valdžios ir valdymo institucijos organizuotų aplinkosauginį švietimą ir mokymą, taip pat nevaržomai skleisti aplinkos apsaugos idėjas, teikti skundus ar prašymus, kad būtų užkirstas kelias aplinkai daromai žalai ir būtų nubausti kalti asmenys dėl žalos atsiradimo, kreiptis į teismus dėl netinkamo informacijos apie aplinką gavimo“¹⁴⁸. Remiantis teismų praktika, suinteresuota visuomenė teismų praktikoje dėl poveikio aplinkai vertinimo apibrėžiama, kaip „visuomenė, kuriai daro arba gali daryti poveikį sprendimai, veiksmai ar neveikimas poveikio aplinkai vertinimo srityje arba kuri yra suinteresuota poveikio aplinkai vertinimo procesu [...] turi teisę kreiptis į teismą ginčydama sprendimų, veikslių ar neveikimo atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo srityse materialinį ar procesinį teisėtumą“¹⁴⁹.

Suinteresuotos visuomenės klausimas dalyvaujant aplinkos apsaugos, kaip viešojo intereso, gynime yra itin aktualus ir ES. Europos Bendrijos steigimo sutartis padėjo pamatus ES aplinkos apsaugos politikoje, kurios nuostatos perkeltos į dabar galiojančią sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV). SESV yra įtvirtinta, kad aplinkos apsauga yra viena iš ES veiklos sričių¹⁵⁰. ES siekdama užtikrinti aplinkos apsaugą remiasi tikslais, įtvirtiniais SESV 191 straipsnio 1 dalyje: 1) išlaikyti, saugoti ir gerinti aplinkos kokybę, 2) saugoti žmonių sveikatą; 3) apdairiai ir racionaliai naudoti gamtos išteklius; 4) remti tarptautinio lygio priemones, skirtas regioninėms ar pasaulinėms aplinkos problemoms spręsti, visų pirma kovai su klimato kaita¹⁵¹. ES pagrindinių teisių chartijoje įtvirtina, kad „aukštas aplinkosaugos lygis ir aplinkos kokybės gerinimas turi būti integruotas į Sąjungos politiką ir užtikrintas pagal tvaraus vystymosi principus“¹⁵². Suinteresuotos visuomenės dalyvavimas viešojo intereso apsaugoje yra reglamentuojamas ir išeinant už nacionalinės teisės ribų. Jungtinių Tautų Europos Ekonominės Komisijos Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančias sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, kitaip dar vadinama, Orhuso konvencija (toliau – Konvencija), yra viena svarbiausių tarptautinių sutarčių. Pagrindinis Konvencijos tikslas – apsaugoti žmogaus teisę gyventi jo sveikatai ir gerovei palankioje aplinkoje, suteikiant visuomenės teisę gauti informaciją, dalyvauti priimančias sprendimus bei teisę kreiptis į teismus aplinkos klausimais¹⁵³.

¹⁴⁸ Aplinkos apsaugos įstatymas, *supra note*. 137: 7 str. 1 d.

¹⁴⁹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. gegužės 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1810-624/2018“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <https://eteismai.lt/byla/184336279260816/A-1810-624/2018>

¹⁵⁰ „Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos 2012/C 326/01SESV“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT> 4 str. 2 d. e p.

¹⁵¹ *Ibid*, 191 str. 1 d.

¹⁵² „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133501> 37 str.

¹⁵³ „Orhuso konvencija“, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <https://am.lrv.lt/lt/orhuso-konvencija>

Konvencijoje atskiriamos visuomenės ir suinteresuotos visuomenės sąvokos. Pagal Konvencijos 2 straipsnio 4 dalį, visuomenė aiškinama, kaip „vieno arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų ir pagal nacionalinius įstatymus ar praktiką jų asociacijos, organizacijos arba grupės“¹⁵⁴. Remiantis Konvencijos 2 straipsnio 5 dalimi, suinteresuota visuomenė pripažįstama „visuomenė, kuriai daro arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procesu. Pagal šį apibrėžimą nevyriausybinių organizacijų, padedančių spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančių pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis“¹⁵⁵. Konvencijoje įtvirtinta teisė kreiptis į teismus, jeigu visuomenė įrodo pakankamą suinteresuotumą arba pagrindžia, kad jos teisė buvo pažeista¹⁵⁶. ES tarptautinės sutartys turi būti ratifikuotos nacionalinėje teisėje ir sutarties nuostatos turi būti taikomos tiesiogiai. Europos Komisijos pranešime dėl teisės kreiptis į teismą (toliau – komunikatas) aiškino Konvencijos bei ES sutarčių nuostatas aplinkos apsaugos klausimais. Komunikate nurodoma, kad „ES aplinkos teisės aktais siekiama apsaugoti tokius bendruosius viešuosius interesus, kaip švarus oras, saugūs ir pakankami vandens ištekliai ir sveika biologinė įvairovė. Aktyvus visuomenės dalyvavimas yra tai pagrindžiantis susijęs aplinkos srities viešasis interesas“, o nuo jų priklauso visuomenės gerovė¹⁵⁷. ES formuojami viešieji interesai aplinkos apsaugos srityje analogiški Konstitucijoje įtvirtintiems interesams. Komunikate taip pat apibendrinamos viešojo intereso apsaugos priemonės, kurios taikomos valstybėms narėms: „1) privalomi aplinkos kokybės tikslai ir privalomos vykdyti pareigos; 2) pareiga atlikti aplinkos būklės monitoringą; 3) reikalavimas viešosios valdžios institucijoms parengti taršos ir atliekų kiekio mažinimo planus ir programas; 4) reikalavimas tam tikrą veiklą vykdyti tik iš anksto gavus viešosios valdžios institucijos leidimą ar sutikimą; 5) reikalavimas prieš pritariant tam tikrų rūšių planams ir projektams parengti aplinkos vertinimo dokumentus“¹⁵⁸. Šios viešojo intereso apsaugos priemonės turi būti įgyvendinamos nacionaliniais aktais, viešojo administravimo subjektų norminiais bei individualiais teisės aktais, sprendimais¹⁵⁹. Komunikate aiškinamos ir tos teisės normos, kuriomis suinteresuotai visuomenei suteikiama teisė dalyvauti aplinkos apsaugos politikoje. Komunikate pateikiamas pavyzdys, kuriuo paaiškinamas reikalavimas suteikti suinteresuotiems subjektams teisę prašyti atitinkamo sprendimo, veikimo ar neveikimo

¹⁵⁴ „Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.133597>, 2 str.

¹⁵⁵ *Ibid*

¹⁵⁶ *Ibid*, 9 str.

¹⁵⁷ Oficialus Europos Sąjungos leidinys „Komisijos pranešimas dėl teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais, 2017“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0818\(02\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0818(02)&from=EN)

¹⁵⁸ *Ibid*

¹⁵⁹ *Ibid*

teisminę peržiūrą: „norint pradėti statyti siūlomą greitkelį, pirmiau reikės, kad viešosios valdžios institucija priimtų sprendimą, kuriuo pritariama jo statybai. Analogiškai, prieš pradėdant vykdyti siūlomą pramonės veiklą, gali prireikti, kad viešosios valdžios institucija priimtų sprendimą dėl pramoninių išmetamų teršalų leidimo. Be to, didelėje dalyje aplinkos srities ES antrinės teisės aktų reikalaujama sprendimo priėmimo proceso metu surengti viešas konsultacijas Privalomos konsultacijos suteikia dalyvavimo teises tiems visuomenės nariams, kurie turi teisę jose dalyvauti“¹⁶⁰. Minima teisminė priežiūra suprantama kaip teisė kreiptis į teismą, kurią reglamentuoja Konvencijos nuostatos.

ESTT praktikoje formuojama pozicija dėl suinteresuotos visuomenės teisės į informaciją įgyvendinimo. ESTT pabrėžia, kad nors ir ES sutartys nenustato visuomenės informavimo tvarkos, kiekviena valstybė narė turi nacionaliniuose įstatymuose įtvirtinti šią tvarką taip, kad ji nepažeistų lygiavertiškumo principo ir tvarka būtų pernelyg sudėtinga, kad suinteresuota visuomenė galėtų naudotis šia teise¹⁶¹. Byloje *Flausch ir kiti prieš Ypourgos Perivallontos kai Energeias ir kiti* dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, ginčas kilo dėl: 1) būdo, kaip visuomenė buvo informuota apie projekto ir konsultacijų, kurios turėjo būti dėl jo vykdomos, egzistavimą; 2) vietos, kur visuomenė galėjo susipažinti su bylos medžiaga, kurioje pateikta informacija apie pagrindinėje byloje nagrinėjamą projektą; 3) būdo, kaip buvo vykdomas konsultavimasis¹⁶². Šiais klausimais, ESTT pažymėjo, kad „kompetentingos institucijos turi užtikrinti, kad naudojami informavimo šaltiniai galėtų būti pagrįstai laikomi tinkamais pasiekti suinteresuotosios visuomenės narius tam, kad jiems būtų suteikta tinkama galimybė būti informuotiems apie planuojamą veiklą, sprendimų priėmimo procesą ir jų galimybes dalyvauti ankstyvame procedūros etape“¹⁶³. Byloje, visuomenės informavimas buvo vykdomas įdedant skelbimą į vietinį laikraštį dėl vykdomo poveikio aplinkai vertinimo. ESTT pabrėžė, kad toks informavimas negali būti vertinamas teigiamai, nebent nėra kitų tinkamesnių informavimo priemonių, kuriomis galėjo naudotis kompetentingos valdžios institucijos¹⁶⁴. ESTT pabrėžė suinteresuotos visuomenės teisės į informaciją gavimo reikalavimą, kad: „sąlygos susipažinti su dalyvavimo procedūros dokumentais turi būti tokios, jog suinteresuotoji visuomenė galėtų veiksmingai pasinaudoti teisėmis, o tai reiškia, kad turi būti lengva prieiti prie minėtos bylos medžiagos.“¹⁶⁵ Apibendrinant ESTT praktiką, kad suinteresuotai visuomenei valstybės narių viešosios valdžios institucijos ar kiti subjektai, nesuteikia galimybių

¹⁶⁰ Komisijos pranešimas dėl teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais, *supra note*, 157:

¹⁶¹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos apžvalga. 2019 m. rugsėjo 1 d.–2019 m. gruodžio 31 d.“, LVAT, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d.

<https://www.lvat.lt/veikla/teismu-praktika/europos-sajungos-teisingumo-teismo-praktika/211>

¹⁶² *Ibid*

¹⁶³ *Ibid*

¹⁶⁴ *Ibid*

¹⁶⁵ *Ibid*

suirteresuotai visuomenei ginti viešojo intereso dėl netinkamo visuomenės informavimo problemų.

Lietuvos nacionalinėje teisėje įtvirtinta, kad visuomenės informavimo tvarką nustato LR Aplinkos ministerija. Remiantis Aplinkos ministro įsakymu patvirtinto visuomenės informavimo ir dalyvavimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese tvarkos aprašu, apie privalomai atlikti poveikį aplinkai vertinimą suinteresuota visuomenė turi būti informuojama šia įstatymu įtvirtinta tvarka: 1) užsakovas ar PAV dokumentų rengėjas informaciją turi paskelbti miesto ar rajono, kuriame planuojama vykdyti ūkinę veiklą, spaudoje ir respublikinėje spaudoje, esant galimybei, – per radiją ir televiziją, užsakovo tinklalapyje; 2) savivaldybės ir seniūnijos, kurių teritorijas apima planuojama ūkinė veikla, su savivaldybės ir seniūnijos informacine žyma apie gavimo faktą ir datą; 3) pasiūlymus pateikusiems suinteresuotos visuomenės atstovams pranešti registruotu laišku¹⁶⁶. Visuomenės informavimo tvarkos rengiant planus ir programas, skirtas aplinkos oro ir vandens apsaugai bei atliekų tvarkymui apraše nurodoma, kad institucija, kuri rengia naujus planus ir programas dėl atliekų tvarkymo, aplinkos oro ir vandens apsaugos informuoja visuomenę respublikinėje spaudoje, o esant galimybei radijuje ar televizijoje ar kitomis alternatyvomis bei prieš paskelbiant spaudoje, radijuje ar televizijoje, informaciją pateikti institucijos interneto svetainėje, kuri turi būti pasiekama visuomenei per visą pastabų teikimo laikotarpį¹⁶⁷. Tik tuomet, kai suinteresuota visuomenė gaus informaciją, bus sudaryta galimybė dalyvauti aplinkos apsaugos politikoje ir ginti viešąjį interesą, jeigu jis bus pažeistas. Tačiau, vykstant socialiniams pokyčiams, kyla klausimas, kiek minėti informavimo būdai nustatyti aplinkos ministerijos yra efektyvūs, ar šių informavimo būdų pakanka, kad būtų užtikrinta suinteresuotos visuomenės teisė ginti viešąjį interesą. Šiuo metu spaudos priemonė, t. y. laikraščiai, kuri numatyta tvarkos apraše, kaip pagrindinė priemonė informacijai pateikti nėra veiksmingas visuomenės informavimo būdas. Vertėtų įstatymus pritaikyti prie šių dienų gyvenimo būdo, pasitelkti daugiau socialinės medijos ar kitų alternatyvų, kurie šių dienų pasaulyje yra lengviau prieinami. Pažymėtina, kad LVAT yra konstatavęs, jog klausimą, ar priemonės, numatytos Informavimo tvarkos apraše parinktos tinkamai, t. y. visuomenė apie minėtą procedūrą informuota Orhuso konvencijos 6 straipsnio 2 dalies nuostatomis, yra fakto klausimas, kurį

¹⁶⁶ „Visuomenės informavimo ir dalyvavimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-370, dėl visuomenės informavimo ir dalyvavimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese tvarkos aprašo patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalact/lt/tad/tais.260212/asr> 18 p.

¹⁶⁷ „Visuomenės informavimo ir dalyvavimo rengiant planus ir programas, skirtas klimato kaitos valdymui aplinkos oro ir vandens apsaugai bei atliekų tvarkymui, tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. liepos 26 d. įsakymu Nr. D1-381, dėl visuomenės informavimo ir dalyvavimo rengiant planus ir programas, skirtas aplinkos oro ir vandens apsaugai bei atliekų tvarkymui, tvarkos aprašo patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.260913/asr> 5 str.

kiekvienos procedūros atveju privalo patikrinti Aplinkos apsaugos agentūra¹⁶⁸. Aplinkos apsaugos agentūra yra įstaiga prie Aplinkos ministerijos. Jos kompetencijoje yra sprendimų, užtikrinančių aplinkos apsaugą, priėmimas. Šios įstaigos priimtus sprendimus, jeigu jos priimtas sprendimas sudaro sąlygas pažeisti viešąjį interesą, galima skųsti administraciniam teismui.

Remiantis aplinkos ministerijos nuostatais, Aplinkos ministerijai yra suteikiama teisė pagal kompetenciją pareikšti ieškinius, kai padaryta žala valstybės interesams, dėl žalos aplinkai ir kitų nuostolių, įskaitant prevencijos ir aplinkos atkūrimo priemonių vykdymą, atlyginimo¹⁶⁹. Aplinkos apsaugos įstatyme yra įtvirtintos teisės normos, kuriomis vadovaujantis, aplinkos ministerijos pareigūnams ar kitiems įstatymo įgaliojimiems pareigūnams yra suteikta teisė pareikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo, kai žala padaryta valstybės interesams¹⁷⁰. Įstatymas suteikia įgaliojimą aplinkos ministerijai ir jai pavaldžioms ar kitoms valstybės ar savivaldybių institucijoms pagal kompetenciją teikti ieškinius dėl žalos aplinkai bei kitų nuostolių atlyginimo ūkio subjektui arba kitam asmeniui, padariusiam aplinkai žalos arba sukėlusiam neišvengiamą žalos aplinkai grėsmę, per penkerius metus nuo dienos, kuomet buvo nustatytas atsakingas subjektas ar buvo baigtos taikyti prevencinės priemonės dėl žalos išvengimo¹⁷¹. Aptarus teisės aktų nuostatas, galime teigti, kad aplinkos ministerijai yra suteikti įgaliojimai ginti viešąjį interesą, tačiau, ieškiniai dėl žalos atlyginimo yra civilinės teisės dalykas.

Valstybinė miškų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, skirta valstybės politikai įgyvendinti aplinkos ministrui pavestose gamtos išteklių, miškų, valdymo srityje. Valstybinei miškų tarnybai įstatymu suteikta teisė kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, jeigu bus nustatytas galimas viešojo intereso pažeidimas valstybinių miškų apsaugos srityje¹⁷². Valstybinės miškų tarnybos veiklos nuostatuose įtvirtinta, kad tarnyba turi teisę teikti ieškinius dėl miškuose padarytos žalos aplinkai atlyginimo¹⁷³. Ieškinio pateikimas teismui dėl žalos aplinkai atlyginimo yra viešojo intereso gynimo priemonė. Tačiau miškų įstatyme įtvirtinta nuostata dėl teisės kreiptis į teismą, suponuoja tai, kad Valstybinė miškų tarnyba privalo imtis savarankiškumo įgyvendinant savo veiklos sritis, atstovautų ar gintų viešąjį interesą, reikštų ieškinius, pareiškimus teisme ar kitaip atstovautų valstybės interesams dėl jai pavestos veiklos srities teismuose ar kitose

¹⁶⁸ LVAT, *supra note*, 129;

¹⁶⁹ „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 22 d. nutarimo Nr. 1138 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo““, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A3B226BB10B2/asr> 10 str. 7 p.

¹⁷⁰ Aplinkos apsaugos įstatymas, *supra note*. 137: 33 str. 1 d. 2 p.

¹⁷¹ *Ibid*, 33 str. 2 d.

¹⁷² „Lietuvos Respublikos miškų įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6036/asr> 5 str. 3 d. 11 p.

¹⁷³ „Valstybinės miškų tarnybos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2020 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. D1-171“, AMVMT, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <http://www.amvmt.lt/index.php/veikla/nuostatai-2> 13.4p

institucijose¹⁷⁴. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. eI-510-428/2017 teismas konstatavo, kad „miškas yra visos visuomenės vertybė, todėl privati asmens veikla negali nulemti poreikio mažinti miško, miško žemės plotus¹⁷⁵“, todėl Valstybinės miškų tarnybos priimti sprendimai dėl atsisakymo tikslinti miškų Valstybės kadastro duomenis gali būti suprantami kaip Valstybinės miškų tarnybos priemonė viešajam interesui – miškų apsaugai – užtikrinti. Todėl, viešojo intereso gynimas nėra tik ieškinio padavimas teismui dėl žalos atlyginimo. Pagal ABTĮ 46 straipsnio 1 dalį administracinių ginčo šalimis yra laikomi atsakovas ir pareiškėjas, tačiau to paties straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad administracinio proceso šalimi laikomi tretieji suinteresuoti asmenys, kurių teisėms ar pareigoms bylos išsprendimas gali turėti įtakos¹⁷⁶. Vyriausybės organizacijos, fiziniai asmenys, prokuroras, viešojo administravimo subjektai dalyvaujantys byloje remiantis ABTĮ 55 straipsnyje įtvirtintais pagrindais yra administracinės bylos proceso dalyviai¹⁷⁷. Viešojo administravimo institucijos įstatymu nustatyta tvarka gali dalyvauti bylos nagrinėjime, atstovauti valstybės interesams, viešajam interesui, įstojant į bylą trečiuoju suinteresuotu asmeniu.

Valstybinės miškų tarnybos dalyvavimas ginant viešąjį interesą analizuojamas administracinėje byloje Nr. eI3-323-289/2020, kurioje ginčas kilo dėl NŽT Akmenės žemėtvarkos skyriaus vedėjo įsakymo ir NŽT priimto sprendimo, kuriuo fiziniams asmenims buvo atkurtos nuosavybės teisės į žemės plotus. Pareiškėja, Šiaulių apygardos prokurorė ginanti viešąjį interesą kreipėsi į teismą dėl viešojo intereso gynimo gavusi Valstybinės miškų tarnybos raštą dėl viešojo intereso gynimo. Rašte buvo teigiama, kad Valstybinė miškų, rengdama 2019 m. Akmenės rajono savivaldybės valstybinės reikšmės miškų plotų schemos pakeitimo projektą, nustatė, kad 9,4000 ha miškų ūkio naudojimo paskirties žemės sklypas patenka į valstybinės reikšmės miškų plotus. Prokurorė ginanti viešąjį interesą aiškino, kad LRKT yra nurodęs, jog Konstitucijos 47 straipsnio 1 dalyje nurodyti objektai, *inter alia* valstybinės reikšmės miškai, nuosavybės teise gali priklausyti tik valstybei, išskyrus iš pačios Konstitucijos kylančias išimtis, valstybės institucijos negali priimti sprendimų kuriais remiantis minėti objektai iš valstybės nuosavybės pereitų kitų subjektų nuosavybėn, išskyrus tuos atvejus, kai pati Konstitucija tai leidžia. Byloje akcentuotina, kad LR įstatymai draudžia privatizuoti valstybinės reikšmės miškus, o LR piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 13 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad miškai yra valstybės išperkami, jeigu jie priskirti valstybinės reikšmės miškams. Nuosavybės teisių

¹⁷⁴ „Aiškinamasis raštas „Dėl Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 2, 5 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 4 d. https://e-seimas.lrs.lt/rs/lasupplement/TAD/a1a959019cd711e591078486468c1c39/34e5c6609d2611e591078486468c1c39/fo_rmat/ISO_PDF/

¹⁷⁵ „Regionų apygardos administracinio teismo 2017 m. kovo 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-510-428/2017“, Liteko, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d.

<http://liteko.teismai.lt/viesaspredimupaieska/tekstas.aspx?id=4f2e6f37-3375-451f-8f1a-ffea68939f8c>

¹⁷⁶ ABTĮ, *supra note*, 2: 46 str.

¹⁷⁷ *Ibid*

atkūrimo procese institucijos, kurioms įstatymų leidėjas suteikia įgaliojimus priimti sprendimus dėl nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo, turi ne tik įsitikinti, ar yra visos teisės aktuose nustatytos sąlygos nuosavybės teisėms atkurti, bet ir, ar perduodant neatlygintinai žemės sklypą, jis nepatenka į valstybinės reikšmės miškų plotus. Prokurorės tyrimo metu surinkti duomenys patvirtina, kad žemės sklypo dalis – 6,87 ha nuosavybės teisių atkūrimo metu buvo valstybės išperkama, nes pateko į valstybinės reikšmės miškų plotus, todėl nuosavybės teisės į ją negalėjo būti atkurtos, dėl šios priežasties NŽT Akmenės žemėtvarkos skyriaus vedėjo įsakymas „Dėl Akmenės rajono Alkiškių kadastro vietovės žemės reformos žemėtvarkos projekto patvirtinimo” ir Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos sprendimo „Dėl nuosavybės teisių atkūrimo kaimo gyvenamoje teritorijoje G. S.” dalis dėl valstybinės reikšmės miškų plotų perleidimo privačion nuosavybėn turi būti panaikinti, nes yra neteisėti iš esmės, tai yra savo turiniu prieštarauja aukštesnės galios teisės aktams. Akcentuotina tai, kad prokurorė įrodinėdama viešojo intereso buvimo faktą argumentavo keliais argumentais. Visų pirma, prokurorė argumentavo, kad „miškai yra vienas iš gamtoje funkcionuojančių tarpusavyje susijusių aplinkos elementų, vienas iš gamtos išteklių, kuriuo savo reikmėms (turizmui, sportui, poilsiui, kt.) naudojami visa visuomenė, o ne tik pavieniai asmenys ar bendruomenės, taigi dėl miškų išsaugojimo egzistuoja viešasis interesas¹⁷⁸“. Visų antra, prokurorė įžvelgė, kad tinkamas valstybės institucijų ir pareigūnų funkcijų vykdymas yra viešojo intereso dalis. Kiekvienas valstybės pareigūnas ir institucija privalo be jokių išlygų laikytis įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytų reikalavimų. Jeigu valstybės institucija ar pareigūnas pažeidžia įstatymą arba kitą teisės aktą, pakertamas piliečių pasitikėjimas valstybe, o kartu pažeidžiamas ir viešasis interesas, kad valstybės institucijų veikloje būtų užtikrintas teisėtumas ir jos tarnautų žmonėms¹⁷⁹. Valstybinė miškų tarnyba pateikė įrodymus, t. y. parengtą pažymą apie grafinius LR miškų valstybės kadastro duomenis ir parengtą pažymą apie tekstinius LR miškų valstybės kadastro duomenis, iš kurių visumos matoma, kad žemės sklypas patenka į miško kvartalą bei jo taksacinius sklypus, o dalis šio sklypo yra pažymėta sutartiniais ženklais: žalsva spalva, reiškiančia miško žemę, bei subrūkšniuota pasvirusiomis linijomis, reiškiančiomis valstybinės reikšmės miškų plotus, prie pastabų nurodyta, kad valstybinės reikšmės miškų plotai patvirtinti Vyriausybės nutarimu. Regionų apygardos administracinis teismas įvertinęs bylos aplinkybes, nustatė, kad ginčo žemės sklypas remiantis LR įstatymais negalėjo būti perduotas neatlygintinai, todėl NŽT sprendimas ir NŽT žemėtvarkos skyriaus vedėjo įsakymas yra priimti neteisėtai ir yra nepagrįsti. Teismas nusprendė tenkinti prokurorės, ginančios viešąjį interesą, pareiškimą bei panaikinti NŽT

¹⁷⁸ „Regionų apygardos administracinio teismo 2020 m. sausio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-323-289/2020“, Liteko, žiūrėta 2021 m. kovo 5 d.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7cd3e0c6-6299-41ac-a8eb-274f87955891>

¹⁷⁹ *Ibid*

sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo bei NŽT žemėtvarkos skyriaus vedėjo įsakymą¹⁸⁰. Šiame administraciniame ginče Valstybinė miškų tarnyba vykdė viešojo intereso gynimo funkciją kreipdamasi į Prokuratūros viešojo intereso gynimo skyrių. Valstybinė miškų tarnyba į bylą įstojusi kaip trečiasis suinteresuotas asmuo, naudojosi savo procesinėmis teisėmis, pateikė rašytinius įrodymus, atsiliepiama.

Apžvelgus Lietuvos teismų praktika matyti, kad Valstybinė miškų tarnyba naudojasi įstatymo suteikta teise su pareiškimu kreiptis į prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo ir į bylą įstoti trečiuoju asmeniu.

Remiantis LR teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymu, subjektais galinčiais gintis viešąjį interesą yra laikomos Teritorijų planavimo valstybinėms priežiūros institucijos (NŽT ir Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija)¹⁸¹ ir Statybos valstybinėms priežiūros institucija (Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija)¹⁸². Šiems subjektams yra suteikta teisė nustačius viešojo intereso pažeidimų teritorijų planavimo ar atitinkamai, statybos srityse, kreiptis į teismą ar prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo.

Aptariant subjektų ratą turinčių teisę ginti viešąjį interesą pažymėtina, kad institucijos prie aplinkos ministerijos dažnai turi teisę teismui teikti ieškinius tik dėl žalos atlyginimo CPK numatyta tvarka, bet neturi suteiktų įgaliojimų tiesiogiai ginti viešąjį interesą. Pavyzdžiui, Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos gali teikti ieškinius CPK tvarka dėl žalos atlyginimo. Pažymėtina, kad LR Seime buvo užregistruotas LR aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 2020 m. birželio 26 dienos pataisos Nr. XIII-3195. Šiuo įstatymo pakeitimu, būtų suteikti platesni įgaliojimai aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančiai institucijai bei pareigūnams, ginant viešąjį interesą. Įstatymo pakeitimu buvo siekiama įtvirtinti, kad valstybinės institucijos ir pareigūnai turėtų teisę kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, kai yra pagrindas manyti, kad interesas buvo pažeistas aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo srityje. Tačiau, buvo numatoma išimtis, kad jeigu viešasis interesas pažeistas dėl Aplinkos apsaugos departamento veikimo ar neveikimo, tuomet teisę turi kreiptis į prokuratūrą.¹⁸³ Šiuo įstatymo pakeitimu būtų suteikta daugiau teisinės galios, kompetencijos, aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančiajai institucijai – Aplinkos apsaugos departamentui. Tačiau, šis įstatymo pakeitimas neįsigaliojo ir naujausioje įstatymo redakcijoje šis pakeitimas nėra įtvirtintas.

¹⁸⁰ „Regionų apygardos administracinio teismo 2020 m. sausio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-323-289/2020“, *supra note*. 178:

¹⁸¹ „Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.453232/asr> 22 str. 1 d. 6 p.

¹⁸² *Ibid*, 23 str. 1 d. 6 p.

¹⁸³ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo pakeitimas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 4 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/dd8d3bd2bae111ea9a12d0dada3ca61b?jfwid=i3h7x2vaz>

Priešingai nei anksčiau minėtos institucijos, Valstybinės saugomų teritorijų kontrolės tarnybos prie Aplinkos ministerijos pareigūnams yra suteiktos teisės susijusios su saugomų teritorijų apsauga, tačiau nei LR saugomų teritorijų įstatymas, nei kiti įstatymai nenustato Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai subjektinės teisės kreiptis į teismą su pareiškimu dėl viešojo administravimo subjekto sprendimų panaikinimo ar dėl viešojo intereso gynimo¹⁸⁴. Šiuo aspektu aptarta administracinė byla Nr. EAS-65-492/2017, kurioje ginčas kilo dėl vertingų vietovių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimo, prašomu panaikinti NŽT sprendimu iš esmės pertvarkius Gražutės regioninio parko Švento kraštovaizdžio draustinio teritorijoje esantį žemės sklypą mažesnėmis dalimis negu nustatyta LR saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 9 ir 10 dalyse¹⁸⁵. Šioje byloje pabrėžiama, kad tuo metu galiojusiame LR saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 9 dalyje buvo įtvirtintas tikslas „užtikrinti, kad valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose neatsirastų labai daug smulkių žemės sklypų, priklausančių skirtingiems savininkams“, o tai galėtų sudaryti prielaidas pakeisti natūralų kraštovaizdį ir pažeisti gamtinę aplinką¹⁸⁶. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba siekė, kad būtų panaikintas NŽT sprendimas dėl saugomos teritorijos pertvarkymo. Teismas konstatavo, kad pareiškėjas, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, kreipėsi į teismą dėl viešojo intereso gynimo, kad apgintų ne jam pačiam priklausančią subjektinę teisę, o Konstitucijos saugomą interesą, priklausančią visuomenei ar jos daliai¹⁸⁷. Teismas pažymėjo, kad viešojo intereso gynimas pasižymi tam tikra specifika, *inter alia* – baigtiniu sąrašu subjektų galinčių kreiptis į teismą, kad būtų apgintas viešasis interesas¹⁸⁸. Tuo tarpu nustačius, jog įstatymai nesuteikia pareiškėjui teisės kreiptis į teismą dėl skunde nurodomo viešojo intereso gynimo, teisėjas privalo atsisakyti priimti tokį skundą¹⁸⁹. Pažymėtina, kad kaskart, pareiškėjas turi ne tik pateikti argumentus dėl viešojo intereso svarbos, bet ir įrodyti savo procesinę teisę ginti viešąjį interesą, juridinį pagrindą.

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindinė viešojo intereso gynimo administraciniuose ginčiuose susijusiuose su aplinkos apsauga problema yra subjektų, turinčių kompetenciją ginti viešąjį interesą, teisinis reglamentavimas, t. y. įstatymo nenustatyta teisė ginti viešąjį interesą arba neaiškus šių teisės normų dėstymas.

¹⁸⁴ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. sausio 4 d. nutartis administraciniame byloje Nr. eAS-65-492/2017“, Eteismai, žiūrėta 2021 sausio 5 d., <https://eteismai.lt/byla/247254330561560/eAS-65-492/2017>

¹⁸⁵ *Ibid*

¹⁸⁶ *Ibid*

¹⁸⁷ *Ibid*

¹⁸⁸ *Ibid*

¹⁸⁹ *Ibid*

3.1.1. Kultūros paveldo apsauga, kaip atskiras aplinkos apsaugos viešasis interesas

Konstitucijos 42 straipsnyje yra įtvirtinta nuostata, kad: „Valstybė remia kultūrą ir mokslą, rūpinasi Lietuvos istorijos, meno ir kitų kultūros paminklų bei vertybių apsauga“¹⁹⁰. Kultūros paveldas atspindi šalies istoriją ir yra reikšmingas visos visuomenės interesas. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijoje, kuri priimta 1972 metais, o Lietuvoje ratifikuota 1992 metais, įtvirtinta, kad kultūros paveldu yra laikomi paminklai, pastatų grupės ar vietovės, kurie turi išskirtinę visuomeninę reikšmę¹⁹¹.

LRKT yra išaiškinęs, kad ypač vertingomis vietovėmis yra laikomos „tam tikros Lietuvos vietovės, kurios dėl savo ekologinės, kultūrinės, istorinės, mokslinės ir kitokios reikšmės skiriasi nuo kitų Lietuvos teritorijos dalių“¹⁹². LRKT taip pat išaiškino, kad „ypač vertingų vietovių įvairovė gali lemti jų teisinio režimo ypatumus, jose esančių objektų apsaugos būdus, veiklos tose vietovėse sąlygas, apribojimus, draudimus; tokie apribojimai, draudimai gali būti taikomi ūkinei veiklai, statyboms tose vietovėse, taip pat bet kokiai kitai veiklai, dėl kurios gali būti pakeistas kraštovaizdis, atskiri tam tikrose vietovėse esantys objektai“¹⁹³.

Kultūros paveldo apsauga yra aplinkos apsaugos dalis. Be bendrųjų teisės aktų, kurie taikomi aplinkos apsaugai, kaip viešajam interesui, kultūros paveldo apsaugą reglamentuoja LR nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas. Šio įstatymo paskirtis – išsaugoti Lietuvos nekilnojamąjį kultūros paveldą ir perduoti ateities kartoms, sudaryti sąlygas visuomenei jį pažinti ir juo naudotis¹⁹⁴. Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos tikslas – išsaugoti šias vertybes, kaip autentiškas Lietuvos ir jos regionų istorijos ar meno kūrinius, kurios yra sudėtinė sukaupto Lietuvos nacionalinio turto dalis¹⁹⁵.

Remiantis anksčiau minėtu įstatymu, Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos (toliau – Kultūros paveldo departamentas) yra suteikta kompetencija kreiptis į teismą siekiant apginti viešąjį interesą nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje, teikti ieškinius ar prašymus ar skundus teismui¹⁹⁶. Kultūros paveldo departamentas gina viešąjį interesą, kai tai susiję su praeities kartų pastatytais, įrengtais, sukurtomis ar istorinių įvykių sureikšmintomis išlikusiomis ar neišlikusiomis medžiaginės kultūros vertybėmis, tiesiogiai susijusios su užimama

¹⁹⁰ Konstitucija, *supra note*. 21: 42.

¹⁹¹ „Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.279517> 1 str.

¹⁹² „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas 2019 m. lapkričio 25 d. Nr. KT52-N14/2019“ LRKT, žiūrėta 2021 kovo 3 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta1998/content>

¹⁹³ *Ibid*

¹⁹⁴ „Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 kovo 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.15165/asr> 1 str.

¹⁹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras 1 dalis (Teisės institutas, 2000), 365.

¹⁹⁶ Nekilnojamo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, op cit, 5 str. 10 d. 25 p.

ir joms naudoti reikalinga teritorija¹⁹⁷. Įstatymas numato, kad nekilnojamojo kultūros paveldo teisinėmis apsaugos priemonėmis yra laikoma: paveldosaugos reikalavimai kultūros paveldo objektams, jų teritorijoms, vietovėms ir apsaugos zonoms; Saugomų teritorijų įstatymo ir šio įstatymo nustatyti reikalavimai kultūros paveldo objektams, esantiems draustiniuose, rezervatuose, valstybiniuose parkuose; Teritorijų planavimo įstatymo, Saugomų teritorijų įstatymo ir pagal šį įstatymą parengtų teritorijų planavimo dokumentų nustatyti reikalavimai; valdytojų įsipareigojimai, nustatyti apsaugos sutartyse; specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme nustatytos specialiosios žemės naudojimo sąlygos kultūros paveldo objektų teritorijose, kultūros paveldo vietovėse ir jų apsaugos zonose¹⁹⁸.

Apsaugos zonas bendrąja tvarka reglamentuoja LR nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, kuriame nustatyta, kad apsaugos zonos yra nustatomos dėl daromo žmogaus veiklos neigiamo poveikio saugomam objektui ar vietai¹⁹⁹. Remiantis šio įstatymo nuostatomis, apsaugos zonose gali būti draudžiama veikla, kuri galėtų fiziškai pakenkti kultūros paveldo objekto vertingosioms savybėms arba trukdyti apžvelgti kultūros paveldo objektą²⁰⁰. Apsaugos zona susijusi su specialiosios žemės naudojimu yra reglamentuojama LR specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo, kuriame nustatyta, kad apsaugos zona yra objektų apsaugai skirta teritorija, kurioje turi būti taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos²⁰¹. Pastarajame įstatyme nustatyta, kultūros paveldo objekto, kuris nėra paskelbtas saugomu, teritorijoje draudžiama naikinti ar kitaip žaloti kultūros paveldo objekto ir jo aplinkos autentiškumą bei vertingąsias savybes, registruotas Kultūros vertybių registre²⁰². Šio įstatymo 60 straipsnis reglamentuoja draudžiamus veiksmus saugomų kultūros paveldo objektų ar vietovių apsaugos zonose.

Kultūros paveldo apsaugos srityje administraciniai ginčai kyla dėl viešojo administravimo subjektų priimtų sprendimų, kuriais gali būti pažeidžiamas viešasis interesas, nekilnojamas kultūros paveldas. Šiuo klausimu aptartina administracinė byla Nr. EP-19-552/2019²⁰³, kurioje ginčas kilo dėl Nacionalinės žemės tarnybos priimto sprendimo dėl nuosavybės teisių atkūrimo Vilniaus miesto gyvenamojoje vietovėje. Prokuroras, ginantis viešąjį interesą, teismo prašė panaikinti NŽT priimtus sprendimus dėl nuosavybės teisės atkūrimo,

¹⁹⁷ Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, *supra note*. 194: 2 str. 20 d.

¹⁹⁸ *Ibid*, 4 str. 4 d.

¹⁹⁹ *Ibid*, 11 str. 6 d.

²⁰⁰ *Ibid*

²⁰¹ „Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/46c841f290cf11e98a8298567570d639/asr>, 2 str. 3 d.

²⁰² *Ibid*

²⁰³ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. gegužės 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. EP-19-552/2019“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. kovo 15 d. <https://eteismai.lt/byla/51982479112922/eP-19-552/2019?word=Kult%C5%ABros%20paveldo%20departamentas>

grįsdamas, kad žemės sklypas, į kurį atskurta nuosavybės teisė, patenka į teritoriją, kuri yra įrašyta į LR kultūros vertybių registrą, o tokiose teritorijose nuosavybė negali būti atkuriamą. Byloje buvo išaiškinta, kad žemės sklypas nėra įrašytas į Kultūros vertybių registrą, o tik patenka į kultūros paveldo komplekso teritoriją, todėl tai savaime nereiškia, kad žemės sklypas yra priskirtas prie kultūros paveldo objektų. Kultūros departamentas paaiškino, kad žemės sklypas, kaip atskiras sklypas, nėra registruotas Kultūros vertybių registre, tačiau patenka į kultūros paveldo vietovės – Vilniaus senojo miesto vietos su priemiesčiais teritoriją bei į Vilniaus senamiesčio apsaugos zoną, kurios teritorijos ribos patvirtintos LR kultūros ministro įsakymu. Atsakovas NŽT nurodė, kad: „kultūros vertybė yra ypatingas nuosavybės objektas, kuris pasižymi tam tikromis savybėmis ir kuriam būtinas specifinis teisinis reguliavimas, tačiau savitas reguliavimas nereiškia vienodo apsaugos standarto, t. y. viešojo ir privataus intereso derinimas reikalauja proporcingumo taikymo ribojimams“. LVAT konstatavo, kad ginčo žemės sklypas patenka į kultūros vietovių apsaugos zoną, Atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 3 punktu nustatytas ribojimas atkurti nuosavybės teises į žemės sklypą nagrinėjamu atveju nėra taikomas ir nuosavybės teisės pretendentams galėjo būti atkurtos. Šioje administracinėje byloje akcentuotina, kad kultūros paveldo saugoma vietovė, jeigu būtų įrašyta LR nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą, nauji žemės sklypai individualiai statybai bei kitai paskirčiai nuosavybėn negalėtų būti perduoti. Byloje keliamas klausimas dėl vietovės, kuri patenka į apsaugos zoną. Remiantis LR nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos 1994 metų redakcijos įstatymu, apsaugos zona yra už nekilnojamųjų kultūros vertybių teritorijų esantys plotai, kuriems nustatomos specialios naudojimo sąlygos²⁰⁴. Vietovė, kuri įtraukta į apsaugos zoną nereiškia, kad yra nekilnojamas kultūros paveldas ir tokiose Lietuvos valstybės teritorijų dalyje, nuosavybės teisės gali būti atkurtos.

Analizuojant Departamento priimamus sprendimus dėl viešojo intereso apsaugos, aptariamas administracinis ginčas, kuris kilo dėl Kultūros paveldo departamento priimto sprendimo reikalavimo stabdyti pastato griovimo darbus nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos zonoje. Pareiškėjas, pastato savininkas, prašė teismo panaikinti tokį Kultūros paveldo departamento sprendimą, argumentuodamas, kad pastatas, kurį jis valdo nuosavybės teise, nėra kultūros paveldo statinys, nes nėra įregistruotas Nekilnojamojo turto registre kultūros paveldo statiniu. Kultūros paveldo departamentas nurodė, kad pastatas, kurį pareiškėjas valdo nuosavybės teise yra saugomojoje kultūros paveldo vietovėje, o pastatas, Specialiajame plane yra pažymėtas kaip vertingas, o pareiškėjo nuosavybės teisė į namą nėra absoliuti ir nesuteikia jam teisių vykdyti namo griovimo darbų neturint specialaus leidimo. Administracinis teismas įvertinęs bylos aplinkybes, nutarė, kad pareiškėjas pastato griovimo darbus atliko savavališkai, o griaunamas

²⁰⁴ Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, *supra note*. 194: 1 str.

pastatas priklauso nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių teritorijoje, o atsižvelgiant į aplinkybes, šį objektą įvertino, kaip kultūros paveldo statinį, kuriam taikoma apsauga²⁰⁵.

Apibendrinant administracinius ginčus, kurie kilo dėl apsaugos zonų taikymo, galima teigti, kad nekilnojamojo kultūros paveldo saugomų vertybių apsaugos zonos yra aiškiai reglamentuotos LR teisės aktu, tačiau administraciniai ginčai kyla dėl netinkamo teisės aktų interpretavimo, neatskiriant nekilnojamojo kultūros paveldo vietovių teritorijos nuo šios teritorijos apsaugos zonos.

Analizuojant Departamento kompetenciją viešojo intereso gynime analizuojama administracinėje byla Nr. eI3-1994-386/2020²⁰⁶, kurioje ginčas kilo dėl Kultūros departamento reikalavimo sustabdyti bet kokius darbus žemės sklype. Pareiškėjas uždaroji akcinė bendrovė „Minestas“ valdo žemės sklypą nuomos teise. Ginčo žemės sklypas ir pastatas patenka į nekilnojamųjų kultūros vertybių teritoriją, o tiksliau – jų apsaugos zonas, Klaipėdos senamiestį. Kultūros paveldo departamentas nurodė, kad 2013 metais buvo nustatytos Klaipėdos senamiesčio vertingosios savybės, o ginčo pastatas pripažintas vertingų savybių požymių turinčiu objektu. Klaipėdos savivaldybės administracija išdavė pareiškėjai leidimą statyti naują statinį, rekonstruoti statinį ar atnaujinti pastatą. Kultūros paveldo departamento patikrinimo akte nustatyta, kad „žemės sklype vykdomi Ginčo pastato griovimo darbai: ekskavatorius ir keltuvas vykdo Ginčo pastato sienų griovimo ir griuvenų valymo darbus – ekskavatorius ir keltuvas vykdo pastato sienų griovimo ir griuvenų valymo darbus, nugriautos vakarinė ir pietinė Ginčo pastato sienos, Ginčo pastato perdangos, išliko tik atskiri šiaurinės sienos pirmo aukšto fragmentai“. Nurodyta, kad pagal projektinę dokumentaciją Ginčo pastate turėjo būti vykdomi kapitalinio remonto ir restauracijos darbai. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Viešosios tvarkos skyrius surašė reikalavimą užtikrinti tinkamą statinių būklę bei tinkamą sklypų teritorijos priežiūrą, kuriuo UAB „Minestas“ iki konkretaus termino turėjo pašalinti statybines atliekas, susikaupusias aplink statinius dėl jų fizinio nusidėvėjimo, sutvarkyti tvorą ar kitomis priemonėmis užtikrinti žmonių saugumą. Tačiau kaip nurodė Kultūros paveldo departamentas patikrinimo akte, griovimo darbai ir toliau buvo tęsiami, galiausiai nugriautos visos ginčo pastato sienos iki pamatų, belikusios kelios griuvenų sankaupos.²⁰⁷ LVAT konstatavo, kad valdytojo pareigos išsaugoti nekilnojamąją

²⁰⁵ Lietuvos teismai, „Teismas nusprendė, kad Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Kauno skyriaus reikalavimas stabdyti pastato, esančio Kauno miesto istorinėje dalyje, vadinamoje Kauno Žaliakalnio 1-oji, griovimo darbus yra pagrįstas ir teisėtas“ 2021 m. vasario 24 d., *regionu.teismai.lt*, žiūrėta 2021 m. kovo 3 d. <https://regionu.teismai.lt/teismas-nusprende-kad-kulturos-paveldo-departamento-prie-kulturos-ministerijos-kauno-skyriaus-reikalavimas-stabdyti-pastato-esancio-kauno-miesto-istorineje-dalyje-vadinamoje-kauno-zaliakalnio-1-oji-griovimo-darbus-yra-pagristas-ir-teisetas/438>

²⁰⁶ „Regionų apygardos administracinio teismo 2020 m. balandžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-1994-386/2020“, Liteko, žiūrėta 2021 m. kovo 13 d.,

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c7271ce8-d4eb-49f6-9dea-ebeaae9f241b>

²⁰⁷ *Ibid*

kultūros vertybę yra nustatyta Lietuvos Respublikos įstatymų. Valdytojas privalo prižiūrėti kultūros paveldo objektą, jo teritoriją, vietovę, laiku šalinti atsiradusius defektus ir apsaugoti statinius nuo neigiamo aplinkos. Taip pat valdytojas privalo pranešti už apsaugą atsakingai institucijai apie nekilnojamajai kultūros vertybei iškilusią grėsmę, kurios pats pašalinti nepajėgia arba tam neturi reikiamos kvalifikacijos ar leidimo. Svarbu pažymėti, kad bylos medžiagoje nėra jokių duomenų apie tai, jog pareiškėja ėmėsi papildomų priemonių, kad šalinant statybines atliekas likę Ginčo pastato pirmo aukšto šiaurinės sienos fragmentai, kurie aiškiai matomi Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Viešosios tvarkos skyriaus darytoje nuotraukoje, būtų išsaugoti. Dėl to, pareiškėjai UAB „Minestas“ buvo skirtos atitinkamos poveikio priemonės.²⁰⁸ Nekilnojamųjų kultūros paveldo apsaugos įstatymo 5 straipsnio 10 dalyje yra nustatyta, kad Departamentas kontroliuoja kultūros paveldo tvarkybą ir priežiūrą, stabdo fizinių ir juridinių asmenų atliekamus veiksmus nekilnojamuosiose kultūros vertybėse, jų teritorijose ir apsaugos zonose, jeigu nustatomi paveldosaugos reikalavimų pažeidimai²⁰⁹. Tokie departamento priimami sprendimai gali būti aiškinami kaip viešojo intereso gynimo priemonė.

Analizuojant kultūros paveldo, kaip viešojo intereso, apsaugą pažymėtini ir administraciniai ginčai, susiję su nekilnojamojo kultūros paveldo objekto įrašymu į kultūros paveldo registrą, kai tai susiję su nuosavybės teisiniais santykiais. Administracinėje byloje Nr. eA-958-502/2020 ginčas kilo dėl Kultūros paveldo departamento priimto sprendimo dėl objekto pripažinimo kultūros paveldo objektu ir įrašymo į Kultūros vertybių registrą, suteikiant pastatui teisinę apsaugą. Pareiškėjui pastatas priklausė nuosavybės teise, pastarasis norėjo pastatą rekonstruoti į parduotuvę. Pastatas buvo pripažintas kultūros paveldo objektu ir jam buvo suteikta teisinė apsauga, kaip nekilnojamajai kultūros vertybei – Varėnos sinagogai. Pastato pripažinimas kultūros paveldo objektu nedraudžia savininkui disponuoti šiuo nekilnojamuoju turtu, bet atsiranda tam tikri papildomi reikalavimai jį naudojant ir valdant. Pareiškėjas nesutiko su Kultūros paveldo departamento sprendimu grįsdamas, kad pastato architektūrinis reikšmingumas nebuvo nustatytas Pirmosios nekilnojamojo turto paveldo vertinimo tarybos akte, nebuvo atlikti jokie tyrimai. Atsakovas nurodė, kad pastatas buvo pripažintas nekilnojamuoju kultūros paveldo objektu atsižvelgus į mokslinius ir istorinius duomenis dėl šiame pastate vykusių istorinių įvykių bei Pastato architektūrinio išskirtinumo. Pirmosios instancijos teismas iš surinktų bylos duomenų įvertinęs ar pastatas atitinka visus keliamus kriterijus, kad būtų galima jį pripažinti nekilnojamuoju kultūros paveldo objektu, pareiškėjo skundą atmetė. Šioje administracinėje byloje susikirto privatus ir viešasis interesai. LVAT išaiškino, kad „sprendžiant dėl pareiškėjo ir Varėnos

²⁰⁸ Regionų apygardos administracinio teismo 2020 m. balandžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-1994-386/2020“, *supra note*. 206:

²⁰⁹ Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, *supra note*. 194: 5 str. 10 d.

miesto bendruomenės interesų galimo pažeidimo, turi būti atsižvelgiama ne tik į pasirinktos priemonės teisėtumą, bet ir į kitos, konkuruojančios ir viešuosius poreikius tenkinančios vertybės reikšmingumą, vertinama, ar įstatyme numatyti tikslai gali būti pasiekti mažiau pareiškėjo interesus ribojančiomis priemonėmis, kas yra įrodinėjimo dalyku byloje. Pagal Konstituciją nuosavybės teisės ribojimas yra galimas, kai laikomasi šių sąlygų: nuosavybės teisė ribojama tik remiantis įstatymu, ribojimai būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves, Konstitucijoje įtvirtintas vertybes ir / arba konstituciškai svarbius tikslus; yra laikomasi proporcingumo principo, pagal kurį įstatymuose numatytos priemonės turi atitikti siekiamus visuomenei būtinus ir konstituciškai pagrįstus tikslus“. Šioje situacijoje prioritetas yra skirtas viešajam interesui, kultūros paveldui²¹⁰. Analizuojant šią administracinę bylą, pažymėtina, jog LRKT yra konstatavęs, kad „šios Konstitucijoje įtvirtintos vertybės – asmens teisių ir teisėtų interesų apsauga bei gynimas ir viešasis interesas – negali būti priešpriešinamos ir šioje srityje būtina užtikrinti teisingą pusiausvyrą“²¹¹.

Apžvelgiant administracinius ginčus kultūros paveldo apsaugos srityje, matoma, kad tokie ginčai dažnai būna kelių viešųjų interesų pažeidimų priežastis. Ginčai dėl viešojo intereso, kultūros paveldo apsaugos, pažeidimo kyla ne tik aplinkos apsaugos srityje, bet taip pat ir žemės teisiniuose santykiuose, kuomet žemės srityje veikiančių viešojo administravimo subjektų priimti sprendimai neatitinka gero administravimo principų, teisėtumo ar pagrįstumo reikalavimų arba priešingai, tiek žemės srityje, tiek kultūros paveldo apsaugos srityje veikiantys viešojo administravimo subjektai gina tą patį interesą. Kultūros paveldo apsauga taip pat gali būti siejama ir su nuosavybės teisiniais santykiais, tokių bylų ypatumas yra tas, kad kultūros paveldo apsauga yra laikoma prioritetiniu interesu. Kultūros paveldo apsauga yra neišvengiamai svarbus visos visuomenės tikslas, kuriuo siekiama išsaugoti šalies ar net viso pasaulio istoriją, skleisti ją ateities kartoms, todėl būtinas aiškus kultūros paveldo apsaugos teisinis reglamentavimas.

3.2. Viešojo intereso gynimas žemės teisiniuose santykiuose

Remiantis Konstitucija, Lietuvos Respublikai išimtinė nuosavybės teise priklauso žemė, gelmės, taip pat valstybinės reikšmės vidaus vandenys, miškai, parkai, keliai, istorijos, archeologijos ir kultūros objektai²¹². LRKT yra konstatavęs, kad „žemės, kaip riboto išteklius, tinkamas naudojimas yra žmogaus ir visuomenės išlikimo ir raidos sąlyga, tautos gerovės pagrindas, jos, kaip gamtos išteklius, racionalaus naudojimo užtikrinimas yra viešasis interesas,

²¹⁰ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. rugpjūčio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-958-502/2020“, Liteko, žiūrėta 2021 m. kovo 10 d.,

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f5ec1234-4ae5-42f9-bdec-b39f0a866e8c>

²¹¹ LVAT biuletenis Nr. 6 (16), *supra note*, 58: 337.

²¹² Konstitucija, *supra note* 21: 47.

kurį garantuoti yra valstybės konstitucinė priedermė²¹³. Žemė teisės normose traktuojama kaip visuomeninė vertybė, kurios socialinė funkcija – tarnauti visos tautos interesams²¹⁴. Teisės mokslo literatūroje pabrėžiama, kad „valstybė, teisės normomis tvarkydama žemės santykius, siekia detalai apibrėžti žemės, kaip pagrindinio turto, teisinį režimą, reguliuoti disponavimo žeme tvarką, garantuoti racionalų žemės naudojimą ir apsaugą“²¹⁵. Žemė, kaip viešasis interesas yra ginamas Konstitucijos, o pareiga ginti tokį viešąjį interesą yra viena pagrindinių valstybės funkcijų.

Žemės teisiniai santykiai reguliuojami tiek viešosios, tiek privatinės teisės normomis. Privatinės teisės nuostatomis žemė suprantama, kaip materialaus pobūdžio nekilnojamas daiktas²¹⁶. Viešosios teisės prasme, žemė yra santykių objektas, kurį privalo saugoti viešojo administravimo subjektai. Žemės įstatymas yra pagrindinis teisės aktas, kuris reglamentuoja žemės teisinius santykius²¹⁷: žemės nuosavybės, valdymo ir naudojimo santykius, žemės tvarkymą ir administravimą. Pastarajame įstatyme įtvirtintos teisės normos, kurios apibrėžia pagrindinį žemės teisinių santykių objektą – valstybinę žemę²¹⁸.

Sprendžiant žemės teisinių santykių ginčus susiduriama su teisingumo problema, nes tokius ginčus sprendžia tiek bendrosios kompetencijos, tiek administraciniai teismai.

Remiantis Žemės įstatymu, ginčai kurie kilo dėl valstybės ir savivaldybių institucijų priimtų sprendimų žemės tvarkymo klausimais nagrinėjami ABTĮ nuostatomis²¹⁹. Vadinas, administracinio teismo kompetencijai priskiriami ginčai, kurie susiję su žemės tvarkymu. Remiantis pastaruoju įstatymu, žemės tvarkymas aiškinamas kaip: „teisės aktų reglamentuojamas žemės sklypų ribų, žemės naudmenų sudėties, žemės sklypų priklausinių vietos, pagrindinės žemės naudojimo paskirties, žemės naudojimo būdo nustatymas ir pakeitimas derinant ekonominius, aplinkosaugos, kitus privačiuosius ir viešuosius interesus“²²⁰. LVAT yra pažymėjęs, kad administraciniai teismai turi ribotą kompetenciją nagrinėti administracinius ginčus susijusius su nuosavybės teise paimtų objektų visuomenės poreikiams sritimi, o administraciniuose teismuose sprendžiami ginčai tik dėl Nacionalinė žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – NŽT) vadovo ar jo įgalioto asmens sprendimo pradėti arba atsisakymo pradėti žemės paėmimo

²¹³ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas“ cituota iš *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenio Nr. 29*, <https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/lvat-biuletenis-nr-29-apibendrinimas.pdf> 528.

²¹⁴ Antanas Marcijonas, Bronius Sudavičius, *Ekologinė teisė* (Vilnius: Eugrimas, 1996), 75.

²¹⁵ *Ibid*

²¹⁶ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr> 4 knyga 4.1. 4.2 str.

²¹⁷ „Lietuvos Respublikos žemės įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5787/asr> 1 str. 1d.

²¹⁸ *Ibid*, II skyrius.

²¹⁹ *Ibid*, 44 str. 1 d.

²²⁰ *Ibid*, 2 str. 23 d.

visuomenės poreikiams procedūra²²¹. Vadinasi, administracinių teismų kompetencijai priskiriami ginčai, kurie kilo dėl viešojo administravimo subjektų priimtų sprendimų žemės teisinių santykių srityje.

NŽT vykdo žemės naudojimo kontrolės, žemėtvarkos planavimo, žemės administravimo funkcijas. NŽT kompetencija kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo nustatyta LR žemės įstatymo 32 straipsnio 3 dalies 15 punkte tik tuo atveju, kai yra pagrindas manyti, kad viešasis interesas pažeistas valstybinės žemės naudojimo, valdymo ir disponavimo ja srityje. Tais atvejais, kai viešasis interesas pažeistas dėl NŽT arba institucijų, kurių funkcijas ji perėmė, veiksmų ar neveikimo, turi teisę kreiptis į prokuratūrą.²²² Pažymėtina, kad į prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo kreipiasi tais atvejais, kai viešasis interesas pažeistas dėl pačios NŽT arba institucijų, kurių funkcijas ji perėmė. Tokie institucijų priimti sprendimai yra laikomi valstybės klaidomis, nes šios institucijos atstovauja valstybės interesams. EŽTT praktikoje valstybės klaidų taikymo kontekste pabrėžia gero valdymo principą, kuris reikalauja, kad, sprendamos klausimą dėl viešojo intereso, ypač susijusio su tokiomis pagrindinėmis žmogaus teisėmis, valstybės institucijos veiktų greitai, tinkamai ir nuosekliai²²³. EŽTT yra konstatavęs, kad gero valdymo principas neturėtų užkirsti galimybės valdžios institucijoms taisyti klaidas, net jei jos padarytos dėl jų pačių nerūpestingumo²²⁴.

NŽT kompetencija ginti viešąjį interesą su kreipimusi į teismą buvo numatyta tik 2019 metais priėmus Žemės įstatymo pakeitimus, kuriais buvo siekiama efektyvaus ir greito viešojo intereso gynimo proceso. Įstatymo pakeitimu suteikta teisė tiesiogiai kreiptis į teismą sudarė galimybę greičiau pašalinti pažeidimus, atsiradusius dėl viešąjį interesą pažeidžiančio sprendimo priėmimo. Iki tol galiojęs įstatymas nereglementavo viešojo intereso gynimo tvarkos žemės teisiniuose santykiuose, o viešąjį interesą remiantis ABTĮ nuostatomis turėjo teisę ginti tik prokurorai. Iki šio įstatymo pakeitimo vyravo prieštaringa nuomonė dėl NŽT funkcijų atlikimo. Remiantis 2014 metų valstybės kontrolės audito ataskaita dėl viešojo intereso gynimo, NŽT ne visada tinkamai identifikuodavo viešojo intereso pažeidimą arba jį identifikuodavo praėjus ilgam laikotarpiui²²⁵. Ši problema kyla todėl, kad įstatymas reguliuojantis žemės teisinius santykius neapibrėžia viešojo intereso sąvokos. Tokiais atvejais prokuratūrai gavus NŽT kreipimąsi, sudėtinga nustatyti pažeidimą, konkretų objektą, išaiškinti, ar šis gali būti laikomas viešuoju interesu, bei apginti viešąjį interesą, procesas vyksta neužtikrinant efektyvumo bei greito proceso

²²¹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 29, 2015), LVAT, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. <https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/lvat-biuletenis-nr.29.pdf> 545.

²²² *Ibid*, 219:

²²³ „Regionų apygardos administracinio teismo 2019 m. sausio 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. EI-845-644/2019“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. <https://e-teismai.lt/byla/110921652421928/eI-845-644/2019>

²²⁴ *Ibid*

²²⁵ Valstybinio audito ataskaita, *supra note*. 106:

principų. Todėl, žemės įstatymo pakeitimas suteikiant NŽT įgaliojimus tiesiogiai kreiptis į teismą dėl viešojo intereso pažeidimo, yra svarbus žingsnis siekiant operatyvaus viešojo intereso gynimo proceso. Tačiau, praėjus ne ilgam laiko tarpui po įstatymo pakeitimo įsigaliojimo, viešai skelbiamos teismų praktikos, kurioje NŽT siekdama apginti viešąjį interesą administraciniuose ginčiuose kreipiasi į teismus, nėra susiformavusios.

Kadangi nėra susiformavusios tokios teismų praktikos, pažymėtina, kad administraciniuose ginčiuose žemė, kaip viešasis interesas, ginamas kompetentingų institucijų priimtais sprendimais arba prokuroro, nustatančio, tokių sprendimų neatitikimą viešajam interesui. Toliau bus analizuojamos administracinės bylos, kurias inicijavo viešojo intereso gynimo skyriaus prokurorai, gavę NŽT prašymą ginti viešąjį interesą teisme.

Administracinėje byloje Nr. eI-7324-484/2016 į Vilniaus apygardos administracinę teismą su prašymu panaikinti: 1) Vilniaus savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymą „Dėl sklypo plano, prilyginamo detaliojo teritorijų planavimo dokumentui, tvirtinimo“, 2) NŽT sprendimą „Dėl žemės sklypo, esančio greta žemės sklypo kadastro Vilniuje, nustatytų kadastro duomenų patvirtinimo ir NŽT patikėjimo teisės į šį žemės sklypą įregistravimo Nekilnojamojo turto registre, 3) panaikinti NŽT Vilniaus miesto skyriaus vedėjo įsakymą „Dėl valstybinės žemės sklypo, Vilniaus m., Vilniaus sav. dalių nustatymo ir pardavimo piliečiams R. Š. ir S. Š., ir įpareigoti NŽT grąžinti gautus pardavimo metu pinigus minėtiems piliečiams, kreipėsi prokuroras ginantis viešąjį interesą. Į prokuratūrą su pareiškimu ginti viešąjį interesą teisme kreipėsi NŽT Vilniaus miesto skyrius, kuris nurodė, kad valstybinės žemės naudojimo patikrinimo metu nustatė, jog nepagrįstai, pažeidžiant teisės aktų reikalavimus, buvo perleisti valstybinės žemės plotai privatiems asmenims. Administracinis ginčas kilo dėl viešojo administravimo subjektų priimtų sprendimų, kuriais pažeidžiamas viešasis interesas. Prokuroras, ginantis viešąjį interesą rėmėsi LRKT praktika ir nurodė, kad „valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas turi būti tvarkomas taip, kad tarnautų bendrai tautos gerovei, visos visuomenės interesui; valstybės turtas yra viena iš priemonių viešajam interesui, socialinei darnai užtikrinti; valstybinės valdžios institucijos, kitos valstybės institucijos, turinčios įgaliojimus priimti sprendimus dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo, pačios nėra šio turto savininkės – jis priklauso visai valstybei; todėl visos valstybės institucijos, turinčios įgaliojimus priimti sprendimus dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto valdymo, naudojimo bei disponavimo juo, privalo laikytis Konstitucijos normų ir principų“. Remdamasis šiomis LRKT nuostatomis, prokuroras siekė panaikinti galimai neteisėtu būdu perduotą valstybinę žemę privatiems asmenims lengvatinėmis sąlygomis, t. y. be aukciono. Žemės įstatymo teisės normos nustato, kad valstybinės žemės sklypai parduodami aukciono būdu asmeniui, kuris už parduodamą žemės sklypą pasiūlo didžiausią kainą, lengvatinėmis sąlygomis parduoti galima tik tuomet, kai

valstybinės žemės sklypai yra įsiterpę tarp privačių žemės sklypų ir neviršija Vyriausybės nustatyto dydžio²²⁶. Šioje administracinėje byloje matyti, kad valstybinis žemės sklypas neatitinka įsiterpusio žemės sklypo reikalavimų, todėl jis negalėjo būti prijungiamas prie privataus žemės sklypo. Ši administracinė byla yra pavyzdys, kaip NŽT nustačiusi savo pažeidimus remiantis Žemės įstatymo nuostatomis kreipėsi į prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo.

Administracinėje byloje Nr. EI-3805-428/2018 į Kauno apygardos administracinį teismą kreipėsi viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroras su prašymu panaikinti NŽT vadovo priimtą įsakymą dėl žemės sklypo suteikimo, kuriuo suteiktas miškų ūkio paskirties žemės sklypas. NŽT nustačiusi viešojo intereso pažeidimą dėl jos priimtų sprendimų, kreipėsi į prokuratūrą, kad ši inicijuotų viešojo intereso gynimo procesą teisme. Prokuroras nurodė, kad „viešasis interesas yra tai, kas objektyviai reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai. Viešojo intereso objektas yra taip pat valstybės administravimo subjektų priimtų administracinių aktų neprieštaravimas teisės normoms. Skundžiamas įsakymas priimtas pažeidžiant aukštesnės galios teisės aktus.“. Byloje nustatyta, kad skundžiamas administracinis aktas dėl žemės sklypo suteikimo neatlygintinai, buvo priimtas nepagrįstai suteikiant miškų ūkio paskirties žemės sklypą nuosavybėn, pažeidžiant LR piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo, LR žemės reformos įstatymo bei kitų poįstatyminių aktų nustatytą tvarką ir procedūras. Teismas konstatavo, kad gintinu viešojo intereso objektu yra laikomas „tinkamas teisės normų laikymasis, priimtų administracinių aktų neprieštaravimas aukštesnės galios teisės aktams, [...] viešojo administravimo subjektų priimtų administracinių aktų neprieštaravimas teisės normoms“²²⁷. Iš šios bylos matoma, kad kiekvienu atveju, teismas sprendžia kas gali būti pripažįstama viešuoju interesu.

Apibendrinant galima teigti, kad žemės teisinių santykių, kaip viešojo intereso, klausimai sprendžiami kartu su nuosavybės teise ir yra neatsiejami nuo aplinkos apsaugos. Administraciniai ginčai žemės srityje kyla dėl viešojo administravimo subjektų priimtų sprendimų, susijusių su nuosavybės teise. NŽT, kaip viešojo intereso gynimo subjektas turi įgaliojimus kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, tačiau teismų praktikoje matoma, kad NŽT dažniausiai kreipiasi į viešojo intereso gynimo skyriaus prokurorą, kad būtų ginčijamas pačio, NŽT, priimtų sprendimų teisėtumo klausimas.

²²⁶ „Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-7324-484/201“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. sausio 3 d., <https://eteismai.lt/byla/238537995314083/eI-7324-484/2016>

²²⁷ „Regionų apygardos administracinio teismo 2018 m. spalio 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. EI-3805-428/2018“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. kovo 5 d., <https://e-teismai.lt/byla/186377342597973/eI-3805-428/2018>

3.3. Viešojo intereso gynimas sveikatos apsaugos srityje

Šiame poskyryje siekiama išanalizuoti pagrindinius viešojo intereso gynimo aspektus sveikatos apsaugos srityje, aptariant sveikatos apsaugos sampratą įvairovę bei subjektus dalyvaujančius viešojo intereso gynime.

Konstitucijoje yra įtvirtinta, kad „Valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus. Įstatymas nustato piliečiams nemokamos medicinos pagalbos valstybinėse gydymo įstaigose teikimo tvarką“²²⁸. Iš šios teisės normos galima formuoti žmogui ir visuomenei reikšmingą vertybę – sveikatą. Sveikatos apsauga, kaip viešasis interesas, suprantama, kaip asmens ar visuomenės teisė į sveikatą, teisė į nemokamą medicininę pagalbą ir tų teisių užtikrinimą, už kurį atsakinga yra valstybė.

Sveikatos paslaugų teikimas yra civiliniai teisiniai santykiai, kylantys tarp paciento ir asmens sveikatos priežiūros įstaigų, kuriuos nagrinėja bendrosios kompetencijos teismai. Administraciniuose teismuose nagrinėjami ginčai susiję su kalinamų asmenų sveikatos priežiūra, sveikatos priežiūros paslaugų valstybinės kontrolės ir šią kontrolę atliekančių subjektų veiksmais ar teisės aktų pažeidimais. Remiantis LVAT praktika, Lietuvoje turi būti užtikrinta kokybiška ir visiems prieinama sveikatos priežiūra, atitinkanti visuotinai pripažįstamus standartus, o tam kad šis tikslas būtų pasiektas yra nustatytos priemonės, iš kurių viena yra – sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių įstaigų sveikatos priežiūros paslaugų valstybinės kontrolė²²⁹. Remiantis LR sveikatos priežiūros įstaigų įstatymu, sveikatos priežiūros įstaigų kontrolę atlieka sveikatos apsaugos ministro paskirti pareigūnai, Valstybinė ligonių kasa, Nacionalinis visuomenės sveikatos centras (toliau – NVSC), Lietuvos bioetikos komitetas²³⁰.

Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba (toliau – Akreditavimo tarnyba) bei Nacionalinis visuomenės sveikatos centras pagal kompetenciją, remiantis LR sveikatos priežiūros įstaigų įstatymu, turi teisę priimti sprendimą dėl sveikatos priežiūros įstaigos veiklos sustabdymo, jeigu nustato, kad sveikatos priežiūros įstaiga veikia pažeidžiant teisės aktus²³¹. Pastarasis įstatymas nenumato teisės stabdyti veiklą nustačius, kad ši įstaiga veikia galimai pažeidžiant viešąjį interesą. Toks įgaliojimas padėtų užtikrinti viešojo intereso gynimą sveikatos apsaugos srityje, o minėtų viešojo administravimo subjektų priimami sprendimai būtų teisingi administraciniams teismams. LR sveikatos apsaugos ministro įsakyme dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų licencijavimo nustatyta, kad Akreditavimo tarnyba vykdydama savo

²²⁸ Konstitucija, *supra note*. 21: 53.

²²⁹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 32, 2016“, LVAT, žiūrėta 2021 m. kovo 5 d., <https://www.lvat.lt/doclib/qhgwlstnndlsg6v19851ekje44tgd2wy> 392

²³⁰ „Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41104> 52 str

²³¹ *Ibid*, 54 str.

funkcijas, gali priimti sprendimus dėl licencijos išdavimo, sustabdymo, panaikinimo, patikslinimo bei vykdo licencijos sąlygų laikymosi priežiūrą²³². Akreditavimo tarnyba sustabdyti licenciją asmens sveikatos priežiūros veiklai ar jos daliai turi teisę tik toks asmens sveikatos priežiūros paslaugoms, kurias teikiant nustatyti pažeidimai²³³. Akreditavimo tarnyba perėmė iš Odontologijos rūmų licencijavimo funkciją įstaigoms, teikiančioms odontologines ir burnos priežiūros paslaugas²³⁴. Akreditavimo tarnyba vykdanči naujas funkcijas atliko sveikatos priežiūros įstaigų kontrolę, nustatė, kad 2020 metais nebuvo vykdoma įstaigų licencijuojamos veiklos ir kokybės priežiūra, t. y. licencijas turėjo apie 100 neveikiančių odontologijos įstaigų, kurios veiklos nevykdė 5 metus ir daugiau, o šių įstaigų licencijų galiojimai nebuvo nei panaikinti, nei sustabdyti²³⁵. Akreditavimo tarnyba vykdydama savo funkcijas siekia užtikrinti visuomenės interesą į tinkamą ir kokybišką sveikatos priežiūros įstaigų veiklą. Akreditavimo tarnybos direktoriaus priimtas įsakymas dėl sveikatos priežiūros įstaigos veiklos licencijos galiojimo sustabdymo per vieną mėnesį nuo įsakymo įteikimo dienos gali būti skundžiamas Lietuvos administracinių ginčų komisijai²³⁶. Vadinasi, administraciniai teisiniai ginčai sveikatos apsaugos srityje, kurie kyla dėl akreditavimo tarnybos priimtų sprendimų sveikatos priežiūros įstaigų veiklos licencijavimo procese yra sprendžiami ikiteisminėje administracinių ginčų nagrinėjimo institucijoje.

Klaidinga būtų teigti, kad sveikatos apsauga yra tik asmens sveikatos priežiūros įstaigų funkcija. Sveikata gali būti papildomas viešojo intereso pažeidimo objektas, kai juridinių asmenų veiksmai pažeidžia aplinką, kaip viešąjį interesą. Šiam teiginiui pagrįsti paminėtina Vilniaus apygardos administracinis teismo administracinė byla Nr. EI-571-171/2017, kurioje teismas konstatavo, kad: „Asmens teisė į sveikatos apsaugą ir sveiką aplinką užtikrinama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 53 ir 54 straipsniuose, kuriuose, be kitų nuostatų, įtvirtinta valstybės pareiga rūpintis žmonių sveikata, valstybės ir visos visuomenės pareiga saugoti aplinką nuo kenksmingų poveikių“²³⁷. Pavyzdžiui, visuomenės sveikata turi būti užtikrinama planuojamoje

²³² „Asmens sveikatos priežiūros įstaigų licencijavimo taisyklės“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. kovo 2 d. įsakymu Nr. V-156, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.293780/asr> 9 p.

²³³ Sveikatos priežiūros įstatymas, *supra note*. 230: 5 str. 11¹

²³⁴ „Odontologijos paslaugų licencijavimą vykdo akreditavimo tarnyba“, VASPVT, žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://vaspvt.gov.lt/node/1422>

²³⁵ Laura Adomavičienė, „Perėmusi odontologų licencijavimo tvarką Akreditavimo tarnyba rado 100 neveikiančių, bet licencijas turinčių įstaigų“, *Lrt.lt*, 2021 m. sausio 15 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/sveikata/682/1321058/peremusi-odontologu-licencijavimo-tvarka-akreditavimo-tarnyba-rado-100-neveikianciu-bet-licencijas-turinciu-istaigu>

²³⁶ „Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ec34c1102e1511e6a222b0cd86c2adfc> 8 str. 1d

²³⁷ „Vilniaus apygardos administracinio teismo 2017 m. vasario 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. EI-571-171/2017“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. vasario 16 d., <https://eteismai.lt/byla/82506710717176/ei-571-171/2017?word=teis%C4%97%20%C4%AF%20sveikatos%20apsaug%C4%85>

ūkinėje veiklose. LVAT praktikoje aiškinama, kad „poveikio aplinkai vertinimas, be kita ko, atliekamas siekiant nustatyti, apibūdinti ir įvertinti galimą tiesioginį ir netiesioginį planuojamos ūkinės veiklos poveikį visuomenės sveikatai“²³⁸. Valstybės institucijos, kurios atsakingos už sveikatos apsaugą yra priskiriamos poveikio vertinimo aplinkai dalyviams²³⁹. Remiantis LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymu, poveikio vertinimo dalyviai pagal kompetenciją teikia motyvuotus pasiūlymus bei išvadas, nagrinėja suinteresuotos visuomenės pasiūlymų įvertinimą, nagrinėja ir vertina poveikio aplinkai vertinimo dokumentus²⁴⁰. Pastarajame įstatyme įtvirtinta, kad sveikatos ministro įgaliotos institucijos teikia išvadas dėl planuojamos ūkinės veiklos veiksmų, darančių įtaką visuomenės sveikatai, galimo poveikio visuomenės sveikatai²⁴¹. NVSC pagal savo kompetenciją nagrinėja planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitas ir priima sprendimus dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių²⁴². Poveikio visuomenės sveikatai vertinimas turi būti atliekamas poveikio aplinkai vertinimo proceso metu, vadovaujantis PAV įstatymu, tačiau jeigu PAV įstatyme nėra numatytas privalomas poveikio visuomenės sveikatos vertinimas tuomet jis gali būti atliekamas kaip atskiras procesas²⁴³.

NVSC aktyviai dalyvauja viešojo intereso gynimo procese, kuomet sveikata, kaip viešasis interesas, yra pažeidžiamas juridinių asmenų ūkine veikla. Tačiau pažymėtina, kad NVSC neturi įstatymo nustatytos kompetencijos teismui skusti viešojo administravimo subjekto priimto individualaus teisės akto, kurio galiojimas leidžia pažeisti viešąjį interesą.

Analizuojant NVSC, kaip vieno iš pagrindinių viešojo intereso gynimo subjektų sveikatos apsaugos srityje, dalyvavimą viešojo intereso gynimo procese nagrinėtos administracinės bylos.

Pirmoji byla susijusi su NVSC priimtu nurodymu pareiškėjui perorganizuoti ūkinę veiklą. Administracinėje byloje Nr. A-1277-662/2019 ginčas kilo dėl NVSC Alytaus departamento priimto patikrinimo akto ir Alytaus miesto savivaldybės administracijos reikalavimo įgyvendinti triukšmo lygio, viršijančio leistinus ribinius dydžius, mažinimo priemones²⁴⁴. Pareiškėjas užsiima ūkine veikla, o konkrečiau, vykdo sulčių spaudimo veiklą, kurios vykdymo

²³⁸ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletėnis Nr. 28, 2014“, LVAT, žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/lvat-biuletėnis-nr.28-pilnas.pdf>

²³⁹ *Ibid*

²⁴⁰ "Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo Nr. I-1495 pakeitimo įstatymas", LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/50d9f9405d8711e7a53b83ca0142260e>

²⁴¹ *Ibid*, 5 str. 1 d.

²⁴² „Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie sveikatos apsaugos ministerijos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugsėjo 18d. įsakymu Nr. V-1058“ <https://nvsc.lrv.lt/lt/administracine-informacija/nuostatai> 10.1.7.

²⁴³ „Dėl Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodinių nurodymų patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.237077/asr> 3p.

²⁴⁴ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. gegužės 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1277-662/2019“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. vasario 16 d., <https://e-teismai.lt/byla/169087885606526/A-1277-662/2019>

metu buvo nustatytas per didelis triukšmo lygis. NVSC per didelį triukšmo lygi nustatė patikrinus ekvivalentinį garso slėgio lygį netoliese esančio gyvenamojo pastato gyvenamosiose patalpose ir gyvenamojo pastato aplinkoje. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad „ginčo atveju pagal bylos aplinkybes susikerta dviejų suinteresuotų visuomenės grupių (viešieji) interesai, t. y. gyventojų, kurių gyvenamajai aplinkai artimoje teritorijoje, pareiškėjo vykdoma sulčių spaudimo veikla, interesas gyventi sveikatai saugioje aplinkoje, kad vykdoma veikla neviršytų ribinių dydžių ir tos visuomenės dalies, kuri teikia bei gauna sulčių spaudimo paslaugas. Pažymėtina, kad tarp šių dviejų visuomenės grupių interesų turi būti protingas balansas. Iš bylos medžiagos matyti, kad gyventojai tesiekia protingo balanso, t. y. dėl gyvenimo kokybės ir sveikatai saugios aplinkos efektyvių, triukšmą mažinančių priemonių įdiegimo. Nustačius, kad dėl sulčių spaudimo veiklos viršijami nustatyti maksimalūs garso slėgio lygiai, NVSC Alytaus departamento nurodymas pareiškėjui perorganizuoti sulčių spaudimo veiklą, vykdomą (-), užtikrinant, kad sklindantis triukšmas neviršytų leistinų lygių gyvenamojoje aplinkoje, yra pagal atsakovo kompetenciją paskirta proporcinga visuomenės sveikatos saugos užtikrinimo priemonė“. Byloje taip pat akcentuotinas trečiųjų suinteresuotų asmenų, t. y. asmenų, kurių gyvenamoji vieta yra netoliese pareiškėjo vykdomos ūkinės veiklos, pareiškimas, kad vykdant šią ūkinę veiklą, gyventojai patiria neigiamas pasekmes susijusias su šeimos narių, vaikų miegu bei sveikata.²⁴⁵ Šioje byloje teismas nustatė, kad NVSC bei Alytaus miesto savivaldybės administracija ėmėsi būtinų veiksmų viešajam interesui – sveikatai – užtikrinti.

Antroji byla susijusi su NVSC įteiktu reikalavimu ūkine komerciją veiklą vykdančiam subjektui. Administracinėje byloje Nr. eA-2013-525/2020²⁴⁶ ginčas kilo dėl NVSC Kauno departamento priimto patikrinimo akto, kuriuo buvo nustatyta, kad uždarnosios akcinės bendrovės „Beržų kompleksas“ kiaulių ferma vykdo ūkinę veiklą pažeidžiant higienos normas. NVSC įpareigojo bendrovę pateikti su licenciją ūkinei komercinei veiklai išdavusia institucija bei Jonavos rajono savivaldybės administracija suderintą Kvapų skleidimo sumažinimo veiksmų planą, kuriame būtų nurodytos kvapų skleidimą mažinančios priemonės, jų įvykdymo terminai. Iš bylos duomenų matyti, kad buvo atlikti laboratoriniai tyrimai, kurių metu buvo siekiama nustatyti cheminės medžiagos, kurios gali skleisti kvapą gyvenamojoje aplinkoje. Operatyvioji visuomenės sveikatos saugos kontrolė pareiškėjo kiaulių fermoje buvo atlikta siekiant įvertinti fizinio asmens minimus faktus dėl jaučiamo kvapo gyvenamojoje aplinkoje, kuriame nurodoma, jog visame

²⁴⁵ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. gegužės 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1277-662/2019“, *supra note*. 244:

²⁴⁶ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. lapkričio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2013-525/2020“, Liteko, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=81efd1e8-6d91-482b-9caa-2b343833cac6>

Žeimių miestelyje juntama minėtos fermos skleidžiama smarvė, bei prašoma atlikti kvapų kontrolę ir ištirti, ar neviršijama leistina kvapo koncentracijos ribinė vertė gyvenamosios aplinkos ore. Nagrinėjamu atveju buvo nustatyta, kad gyvenamosios aplinkos, esančios netoliese kiaulių fermos, ore kvapo koncentracija viršijo įstatymų nustatytus rodiklius. NSVC vykdydamas kontrolės funkciją ir priimdamas sprendimus užtikrino viešąjį interesą, visuomenės sveikatą, kurios gerovė priklauso nuo oro taršos rodiklių.

Apžvelgus teismų praktiką matyti, kad nors NVSC neturi įstatymo suteiktos kompetencijos ginti viešąjį interesą teisme, tačiau aktyviai dalyvauja sveikatos apsaugos srityje ir savo kompetencijoje priima sprendimus, užtikrinančius viešojo intereso, sveikatos, apsaugą.

Asociacija, kaip viešąjį interesą ginantis subjektas, dalyvauja bylose, kuriose viešaisiais interesais pripažįstama sveikata ir aplinka. Asociacijos vaidmuo nagrinėtas administracinėje byloje Nr. eA-6-492/2021²⁴⁷, kurioje ginčas kilo dėl Aplinkos apsaugos agentūros 2018 m. sausio 5 d. sprendimo „Dėl planuojamos tiesti Mykolo Lietuvos gatvės Vilniaus mieste galimybių“ teisėtumo ir pagrįstumo. Pareiškėjas asociacija pirmosios instancijos teismo prašė panaikinti Aplinkos apsaugos agentūros sprendimą „Dėl planuojamos tiesti Mykolo Lietuvos gatvės Vilniaus mieste galimybių“ ir perduoti Agentūrai iš naujo nagrinėti poveikio aplinkai vertinimo ataskaitą. Asociacija kreipėsi į teismą norėdama užtikrinti viešąjį interesą – sveiką aplinką. Pareiškėjas pateikė įrodymus, kad agentūros atlikti triukšmo ir taršos skaičiavimai yra netikslūs. Pareiškėjas nurodė, kad PAV ataskaitoje buvo netinkamai įvertintas triukšmo ir oro taršos poveikis visuomenės sveikatai. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad PAV ataskaitoje buvo neįvertinta, kad šioje gatvėje būtų leidžiamas ne tik lengvųjų automobilių eismas, bet ir sunkiasvorių transporto priemonių judėjimas, o projektinis greitis PAV ataskaitoje buvo vertintas 50km/h, vietoje 70km/h. NVSC į bylą įstojęs kaip trečiasis suinteresuotas asmuo prašė teismo spręsti ginčą savo nuožiūra. Pirmosios instancijos teismas asociacijos skundą tenkino ir įpareigojo Aplinkos apsaugos agentūrą iš naujo nagrinėti planuojamos tiesti gatvės poveikio aplinkai vertinimo ataskaitą. Aplinkos apsaugos agentūra ir Vilniaus miesto savivaldybės administracija nesutiko su pirmosios instancijos teismo sprendimu. Vilniaus miesto savivaldybės administracija ginčijo asociacijos subjektiškumą ginti viešąjį interesą, tačiau LVAT pažymėjo, kad asociacija laikytina suinteresuotąja visuomene, kuriai gali daryti poveikį sprendimai, veiksmai ar neveikimas PAV vertinimo srityje, bei kuri byloje gina savo interesą į sveiką ir saugią aplinką. Apeliacinėje instancijoje teismas nutarė, kad pirmosios instancijos teismo priimtas sprendimas yra teisingas ir atmetė atsakovų apeliacinius skundus. Šioje byloje matyti, kaip asociacija, suinteresuota

²⁴⁷ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. sausio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-6-492/2021“, Liteko, žiūrėta 2021 m. kovo 5 d.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6dbd584e-094b-42c6-9bbf-b873d88a2eda>

visuomenė, naudojasi savo teise ginti viešąjį interesą administraciniuose ginčiuose susijusiuose su visuomenės sveikata. Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) chartijos "Transportas, aplinka ir sveikata" įgyvendinimo Lietuvoje įtvirtinta, kad „kelių transportas yra pagrindinis žmogų veikiančios oro taršos šaltinis. Ilgalaikis oro teršalų poveikis bei jų koncentracijos, viršijančios rekomenduojamas vertes, yra susijęs su daugeliu neigiamų poveikių sveikatai, tarp jų vaikų ir suaugusiųjų kraujotakos bei kvėpavimo sistemų ligomis. Toks poveikis gali sumažinti būsimo gyvenimo trukmę. Kai kurie teršalai, tokie kaip benzinas ir tam tikros kietųjų dalelių rūšys, padidina vėžio riziką“²⁴⁸. Nacionalinė visuomenės sveikatos centro laboratorija rengiant triukšmo vertinimo ir valdymo modelį nurodė, kad PSO 2011 metais paskelbtame leidinyje „*Burden of disease from environmental noise. Quantification of healthy life years lost in Europe*“ paskelbė, kad „dėl transporto sukeliama triukšmo Europos regiono gyventojai kasmet praranda ne mažiau kaip 1 milijoną sveiko gyvenimo metų. Akcentuojama, kad triukšmas gyventojus ne tik dirgina ar trikdo jų miegą, bet taip pat gali sukelti širdies priepuolius, spengimą ausyse, gali susilpninti gebėjimą mokytis. Palyginti su kitomis Europos aplinkosaugos sritimis, aplinkos triukšmo lemiamą ligų naštą pagal savo mastus yra antra po oro taršos. Pasaulio sveikatos organizacijos atstovų teigimu, triukšmas yra ne vien tik aplinkosaugos problema, bet ir vis didėjanti visuomenės sveikatos grėsmė“²⁴⁹. Remiantis PSO duomenimis galima teigti, kad oro taršos mažinimas yra viso Pasaulio tikslas ir turi būti imtasi prevencinių priemonių, kad būtų užtikrintas visuomenės interesas į švarią aplinką, kuri nekeltų pavojaus visuomenės sveikatai.

Apibendrinant administracinius ginčus kylančius dėl viešojo intereso pažeidimo sveikatos apsaugos srityje galime teigti, kad tokiose bylose viešasis interesas aiškinamas plačiai, t. y. sveikatos apsaugos viešasis interesas gali būti aiškinamas, kaip asmens sveikatos priežiūros įstaigų veikla, kuri turi užtikrinti visuomenės interesą į kokybišką sveikatos priežiūros teikimą ir taip pat gali būti aiškinamas, kaip papildomas viešasis interesas veiklose, susijusiose su juridinių asmenų ūkine veikla. Kompetentingos institucijos tokiuose administraciniuose ginčiuose priima atitinkamus sprendimus, kad išvengtų viešojo intereso pažeidimo, nors ir gali sukelti pasekmes konkrečiam juridiniam asmeniui užsiimančiu tokia ūkine veikla, kuri pažeidžia visuomenės interesą į sveiką aplinką ir gyvenimą.

²⁴⁸ „Dėl Pasaulio sveikatos organizacijos chartijos "Transportas, aplinka ir sveikata" įgyvendinimo Lietuvoje“, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.259867/asr>

²⁴⁹ Nacionalinio visuomenės sveikatos centro laboratorija, „Triukšmo ir vertinimo ir valdymo modelis“, 2013. http://www.nvspl.lt/nvspl/m/m_files/wfiles/file297.pdf

IŠVADOS

Atlikus tyrimą, galima konstatuoti, kad tyrimo pradžioje iškeltas tikslas yra pasiektas, suformuluoti uždaviniai įgyvendinti, o ginamasis teiginys pasitvirtino:

1. Išanalizavus viešojo intereso gynimo administraciniuose ginčiuose teorinius aspektus matoma, kad viešojo intereso gynimas administraciniuose ginčiuose pasižymi tam tikra specifika:
 - 1.1. Viešuoju interesu administraciniuose ginčiuose laikomos ne tik Konstitucijos saugomos vertybės, bet viešuoju interesu pripažįstami ir viešojo administravimo subjektų priimami sprendimai, kurie turi būti priimami nepažeidžiant individualaus teisės akto teisėtumo reikalavimų. Tačiau viešojo administravimo subjektų priimami sprendimai gali būti suvokiami ir kaip viešojo intereso apsaugos priemonė, kuomet subjektai turi priimti atitinkamus sprendimus tam, kad būtų apsaugotas viešasis interesas.
 - 1.2. Viešasis interesas yra įrodinėjimo dalykas, o jo nustatymas – teismų užduotis. Iš surinktų įrodymų visumos teismas kiekvienu atveju turi įvertinti ir nustatyti ar pažeistas interesas yra laikomas viešuoju interesu. Viešasis interesas identifikuojamas remiantis teismų precedentais ir viešojo intereso nustatymo kriterijais, kurie įstatymiškai nėra reglamentuoti, o formuojami teismų praktikos ir analizuojami mokslinės literatūros.
 - 1.3. ABTĮ nustato baigtinį sąrašą subjektų, galinčių ginti viešąjį interesą. Specialieji įstatymai, kurie reguliuoja administracinius teisinius santykius, detalizuoja ABTĮ nustatytą teisės normą sukongretinant subjektų ratą suteikiant kompetenciją kreiptis į teismą ar prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo. Tačiau nereiktų apsiriboti „baigtinio sąrašo“ aiškinimu, nes viešojo intereso gynimas nėra tik pareiškimo padavimas teismui, prie viešojo intereso gynimo subjektų turi būti priskiriami ir administraciniai teismai, Seimo kontrolierius ar kitos valstybės institucijos, kurios remiantis viršenybės, tarnybinio bendradarbiavimo, efektyvumo ir kitais gero administravimo principais nustačiusios viešojo intereso pažeidimą atitinkamoje srityje nedelsdamos informuotų prokurorą ar kitą subjektą apie galimus viešojo intereso pažeidimus.
 - 1.4. Viešojo intereso gynimo terminai nėra reglamentuoti atskirų teisės normų, o yra taikomi bendrieji ABTĮ nustatyti terminai. Dėl to viešasis interesas administraciniuose ginčiuose sprendžiamas bendraisiais terminais gali būti sudėtingai identifikuojamas ir gali kilti sunkumų siekiant užtikrinti tinkamą viešojo intereso apsaugą.
2. Išanalizavus administracinių ginčų sampratą galima teigti, kad administraciniai ginčai dėl viešojo intereso gynimo – tai tokie ginčai, kurie kyla dėl viešojo administravimo subjektų priimtų individualių teisės aktų pagrįstumo klausimo ir kurių galiojimas gali pažeisti viešąjį interesą.

3. Apžvelgus viešojo intereso gynimo problemas, kylančias skirtingose administracinės teisės reguliuojamose srityse, pastebima, kad:
 - 3.1. Suinteresuota visuomenė aktyviausiai dalyvauja administraciniuose ginčiuose, susijusiuose su aplinkos apsauga. Administraciniai ginčai šioje srityje, kurie kilo dėl suinteresuotos visuomenės informavimo, sprendžiami aiškinant ne tik nacionalinės teisės nuostatas, bet ir ES. Pažymėtina, kad LR įstatymai nustato informavimo tvarką, kuri turėtų būti derinama prie šių laikų visuomenės poreikių ir technologinių galimybių. Teisės aktų reglamentuojama informavimo tvarka neatitinka šių dienų aktualijų. Šiuo metu tinkama informavimo tvarka yra laikoma pranešimas respublikinėje spaudoje, o esant galimybėms ir radijuje ar televizijoje, taip pat pranešimas turi būti matomas atitinkamos institucijos interneto tinklalapyje. Šių informavimo būdų nepakanka, kad būtų užtikrinta suinteresuotos visuomenės teisė ginti viešąjį interesą. Atsižvelgiant į vykstančius socialinius pokyčius, pranešimas respublikinėje spaudoje neturėtų būti pagrindinė visuomenės informavimo priemonė;
 - 3.2. Kultūros paveldo apsaugoje, kultūros paveldas administraciniuose ginčiuose turi prioritetą prieš nuosavybę. Tačiau šis prioritetas turi būti įvertinamas nepažeidžiant proporcingumo ir teisinės valstybės principų. Kultūros paveldo prioritetas negali visiškai varžyti asmens nuosavybės teisės, turi būti išlaikoma pusiausvyra tarp viešojo ir privataus intereso. Tai, kad nuosavybės objektas yra kultūros paveldas, asmeniui įstatymai nedraudžia disponuoti objektu, tačiau yra taikomi tam tikri specifiniai reikalavimai, kurių įstatymiškai privaloma laikytis;
 - 3.3. Analizuojant Lietuvos teismų praktiką dėl administracinių ginčų žemės teisinių santykių srityje, pastebima, kad Nacionalinė žemės tarnyba inicijuoja administracinius ginčus su kreipimusi į viešojo intereso gynimo skyriaus prokurorą, tam, kad būtų panaikinti pačios Nacionalinės žemės tarnybos sprendimai, dėl kurių gali kilti pavojus viešojo intereso apsaugai. Vadinasi, administraciniai ginčai šioje srityje kyla dėl netinkamo Nacionalinės žemės tarnybos funkcijų atlikimo;
 - 3.4. Sveikatos apsaugos srityje veikiančių viešojo administravimo subjektų kompetencija ginti viešąjį interesą nėra teisiškai reglamentuota. Nors nėra tai reglamentuojančio įstatymo, bet šie subjektai turi kompetenciją priimti sprendimus susijusius su viešuoju interesu, šie sprendimai turi būti aiškinami kaip viešojo intereso apsaugos priemonė. Šiuose ginčiuose viešasis interesas turi būti suprantamas plačiai, kaip asmens sveikatos priežiūros įstaigų veikla, kuri turi užtikrinti visuomenės interesą į kokybišką sveikatos priežiūros teikimą ir kaip papildomas viešasis interesas veiklose, susijusiose su juridinių asmenų ūkine veikla.

PASIŪLYMAI

1. Įstatymuose, reglamentuojančiuose subjektų, kuriems įstatymo nustatyta teisė ginti viešąjį interesą, papildyti teisės normomis, kuriose būtų preliminariai apibrėžta viešojo intereso, tam tikroje srityje, sąvoka. Papildytos teisės normos suteiktų galimybę viešojo intereso gynimo subjektams greičiau identifikuoti pažeistą interesą bei laikantis operatyvumo principu kreiptis pagal kompetenciją į viešojo intereso gynimo skyriaus prokurorą arba teismą. Siūloma LR aplinkos apsaugos įstatymą papildyti teisės norma ir ją išdėstyti taip:

„Viešasis interesas aplinkos apsaugos srityje.

1. Viešasis interesas aplinkos apsaugos srityje gali būti aiškinamas, kaip:
 - 1) Natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga bei gamtos išteklių racionalus naudojimas, atkūrimas ir gausinimas, kurių garantuoti yra valstybės konstitucinė priedermė;
 - 2) Saugomų teritorijų apsaugą; želdynų ploto, želdinių kiekio apsaugą, potencialo viešojoje erdvėje išsaugojimas;
 - 3) Viešojo administravimo subjektų priimami sprendimai aplinkos srityje.
2. Ar objektas bus pripažįstamas viešuoju interesu, kiekvienu konkrečiu atveju turi spręsti Teismas iš byloje nustatytų aplinkybių.“
2. Nesant įstatymu nustatyto viešojo intereso gynimo termino administracinės teisės kontekste, siūloma papildyti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymą šiuo straipsniu:

„Viešojo intereso gynimo terminas.

1. Remiantis šio įstatymo 29 straipsnio nuostatomis, viešojo intereso gynimo terminą nustatyti vieno mėnesio laikotarpį kreiptis į teismą nuo apie pažeidimą sužinojimo dienos.
2. Bendrasis viešojo intereso gynimo senaties terminas yra dešimt metų.
3. Dėl objektyvių priežasčių viešojo intereso gynimo proceso terminas gali būti pratęsiamas.“

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Specialioji literatūra

Knygos:

1. Andruškevičius, Arvydas, Laura Paškevičienė. *Viešojo administravimo teisiniai pagrindai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.
2. Andruškevičius, Arvydas. *Administracinė teisė. Bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai*. Vilnius: VĮ Registrų centro teisinės informacijos departamentas, 2008.
3. Deviatnikovaitė, Ieva. *Administracinė teisė: kategorijos, apibrėžimai, užduotys*. Vilnius: Justitia, 2009.
4. Krivka, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
5. Laurinavičius, Alfonsas. *Tarnybinė teisė ir naujoji valstybės tarnybų (institucijų) valdymo paradigma*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010.
6. Lietuvių kalbos institutas. *Dabartinis lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
7. Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras 1 dalis, Teisės institutas, 2000.
8. Marcijonas, Antanas, Bronius Sudavičius. *Ekologinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 1996.
9. Monkevičius, Eduardas, Algirdas Miškinis, Linas Meškys, Ingas Vėgelė ir Agnė Murauskaitė. *Aplinkosaugos teisė: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2011.
10. Paužaitė-Kulvinskienė, Jurgita. *Administracinė justicija, teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005.
11. Pranevičienė, Birutė. *Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje: monografija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003.
12. Šedbaras, Stasys. *Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Justitia 2006.

Daktaro disertacijos:

13. Trumpulis, Ugnius. „Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011.

Elektroninės knygos ir moksliniai straipsniai:

14. Beliūnienė, Lina, Milda Burnytė, Eglė Kavoliūnaitė-Ragauskienė, Egidijus Krivka, Mindaugas Lankauskas, Rūta Latvelė ir Rita Matulionytė. *Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai, monografija*. Vilnius: Eugrimas, 2015.

- <http://teise.org/wp-content/uploads/2016/06/Viesojo-intereso-atpazinimo-problema-Lietuvoje.pdf>
15. Deviatnikovaitė, Ieva. *Viešasis interesas, viešosios paslaugos ir sutartys kaip viešojo administravimo turinys*. Jurisprudencija, 26, 2, (2019)
<https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/5286/4671>
 16. Gadeikytė, Skirmantė. *Asmenų teisėtų lūkesčių problema ginant viešąjį interesą*. Teisės problemos, 2015. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d., <https://teise.org/wp-content/uploads/2016/07/S.Gadeikyte-15-1.pdf>
 17. Kiurienė, Violeta, „Viešasis interesas: sąvokos daugiareikšmiškumas, užtikrinimo vietos savivaldoje galimybės savivaldybių administracinės priežiūros aspektu“. Iš *Profesinės studijos: teorija ir praktika*, Natalija Šedžiuvienė, Šiauliai: Šiaulių valstybinė kolegija, 2014 <https://svako.lt/uploads/pstp-14-2014-12-301.pdf>
 18. Klimas, Evaldas. „Ar viešojo intereso gynimas ir nuosavybės teisių apsauga gali harmoningai derėti?“. Iš *Viešojo intereso veidai: socialinė, teisinė ir ekonominė problematika, rinktinė*, Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas ir advokatų kontora LAWIN, 2012.
 19. Klimas, Evaldas. *Viešojo intereso nustatymas - objektyvieji kriterijai*. Jurisprudencija, 21, 1 (2014), <https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1957/1770>
 20. Krivka, Egidijus. „Viešojo intereso problema civilinio proceso teisėje“, 100, 10 (2007): 16, <https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2664>
 21. Kuncevičius, Gytis. *Sutarties instituto pritaikymas administracinėje teisėje: teorinės išvalgos*. 2010 <https://repository.mruni.eu/handle/007/11136>
 22. Ragulskytė-Markovienė, Rasa. „Teisė į veiksmingą teisminę gynybą aplinkos apsaugos srityje“. Iš *Dabarties iššūkiai teismams, užtikrinant žmogaus teises*. LVAT, žiūrėta 2021 m. sausio 11 d. <https://www.lvat.lt/doclib/cmpt0na8p1cvh1kdg5gdhdgj4fsb3za2>,
 23. Urmonas, Algimantas. *Administracinė teisė socialinių pokyčių erdvėje*. Jurisprudencija, 83, 5 (2006), 38. <https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2869/2672>
 24. Vaišvila, Alfonsas. *Teisės teorija: vadovėlis*. Lietuvos teisės universitetas: Justitia Vilnius. <https://vtvk2008.files.wordpress.com/2008/10/teises-teorija-vaisvila-2000.pdf>

Teisės aktai ir rekomendacijos

25. „Asmens sveikatos priežiūros įstaigų licencijavimo taisyklės“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. kovo 2 d. įsakymu Nr. V-156. LRS. Žiūrėta 2021 m. vasario 16 d.
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.293780/asr>

26. „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 22 d. nutarimo Nr. 1138 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2021 m. sausio 5 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A3B226BB10B2/asr>
27. „Dėl Pasaulio sveikatos organizacijos chartijos "Transportas, aplinka ir sveikata" įgyvendinimo Lietuvoje“. LRS. Žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.259867/asr>
28. „Dėl Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodinių nurodymų patvirtinimo“. LRS. Žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.237077/asr>
29. „Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.133597>
30. „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 28 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.72290/asr>
31. „Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ec34c1102e1511e6a222b0cd86c2adfc>
32. „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 4 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.2493/asr>
33. „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo pakeitimas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 4 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/dd8d3bd2bae111ea9a12d0dada3ca61b?jfwid=i3h7x2vaz>
34. „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. TAR. Žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr>
35. „Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymas Nr. I-218 dėl rekomendacijų dėl viešojo intereso gynimo patvirtinimo“. LRS. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 18d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a655bc52793e11e89188e16a6495e98c>
36. „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.77016/asr>
37. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“. LRS. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 13 d., <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>
38. „Lietuvos Respublikos miškų įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6036/asr>

39. „Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 kovo 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.15165?ifwid=-ij47700ok>
40. „Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5956/asr>
41. „Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.56962/asr>
42. „Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 3 d.
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/46c841f290cf11e98a8298567570d639/asr>
43. „Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41104>
44. „Lietuvos Respublikos Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 5 d.
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.453232/asr>
45. „Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41669/asr>
46. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.30614/asr>
47. „Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.280580>
48. „Lietuvos Respublikos žemės įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5787/asr>
49. „Lietuvos vartotojų teisių apsaugos įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 3d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6020/asr>
50. „Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija“. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.279517>
51. „Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija“. EUR-Lex. Žiūrėta 2021 m. sausio 5d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT>
52. „Visuomenės informavimo ir dalyvavimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-370, dėl visuomenės informavimo ir dalyvavimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese tvarkos aprašo patvirtinimo“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 6 d.

- <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalact/lt/tad/tais.260212/asr>
53. „Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1024 2019 m. birželio 20 d. dėl atvirųjų duomenų ir viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2021 m. sausio 5 d.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1024&qid=1613550715987&from=EN>
54. „Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2020/1828 2020 m. lapkričio 25 d. dėl atstovaujamojo ieškinių siekiant apsaugoti vartotojų kolektyvinius interesus, kuria panaikinama Direktyva 2009/22/EB“. EUR-Lex. Žiūrėta 2021 m. sausio 5 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32020L1828>
55. „Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 2016 m. balandžio 27 d. dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“. EUR-Lex. Žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:02016R0679-20160504&from=LT>
56. „Visuomenės informavimo ir dalyvavimo rengiant planus ir programas, skirtas klimato kaitos valdymui aplinkos oro ir vandens apsaugai bei atliekų tvarkymui, tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. liepos 26 d. įsakymu Nr. D1-381, dėl visuomenės informavimo ir dalyvavimo rengiant planus ir programas, skirtas aplinkos oro ir vandens apsaugai bei atliekų tvarkymui, tvarkos aprašo patvirtinimo“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.260913/asr>
57. „Lietuvos Respublikos teismų įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5825/asr>
58. „Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d.
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/cad5a783834211e89188e16a6495e98c/asr>
59. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“. Infolex. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d.
<http://www.infolex.lt/ta/81200:str1.125>
60. „Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. vasario 16 d.
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.69069/asr>
61. „Aiškinamasis raštas „Dėl Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 2, 5 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 4 d. https://e-seimas.lrs.lt/rs/lasupplement/TAD/a1a959019cd711e591078486468c1c39/34e5c6609d2611e591078486468c1c39/format/ISO_PDF/

Teismų praktika

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai:

62. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas“. LRKT. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 26 d.
<https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta218/content>
63. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 23 d. nutarimas“. LRKT. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 26 d.
<https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta571/content>
64. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 6 d. nutarimas“. LRKT. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 26 d.
<https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta142/content>
65. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas 2005 m. gegužės 13 d.“. LRKT. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta240/content>
66. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas 2019 m. lapkričio 25 d. Nr. KT52-N14/2019“. LRKT. Žiūrėta 2021 kovo 3 d.
<https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta1998/content>
67. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas 2004 m. gruodžio 13 d.“. LRKT. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d.
<https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/p100/ta275/content>

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuleteniai:

68. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 28, 2014“. LVAT. Žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/lvat-biuletenis-nr.28-pilnas.pdf>
69. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 29, 2015“. LVAT. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d., <https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/lvat-biuletenis-nr.29-apibendrinimas.pdf>
70. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 30, 2015“. LVAT. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/biuletenis_30-apibendrinimas.pdf 546.
71. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 32, 2016“. LVAT. Žiūrėta 2021 m. kovo 5 d., <https://www.lvat.lt/doclib/qhgw1stnndlsg6v19851ekje44tgd2wv>
72. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 6 (16), 2008“. LVAT. Žiūrėta 2021 m. sausio 4 d.,
https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/16_apibendrinimas.pdf

Administracinių teismų praktika:

73. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-335-08“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. sausio 5 d.
<https://eteismai.lt/byla/80195037045192/A-146-335-08>
74. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-129-12“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d.
<https://eteismai.lt/byla/115733658327904/A-261-129-12>
75. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. rugsėjo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-889-525/2015“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d.
<https://eteismai.lt/byla/254518639328591/AS-889-525/2015>
76. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. sausio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-65-492/2017“. Eteismai. Žiūrėta 2021 sausio 5 d.,
<https://eteismai.lt/byla/247254330561560/eAS-65-492/2017>
77. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. gegužės 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1810-624/2018“
<https://eteismai.lt/byla/184336279260816/A-1810-624/2018>
78. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. gegužės 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. EP-19-552/2019“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. kovo 15 d.
<https://eteismai.lt/byla/51982479112922/eP-19-552/2019?word=Kult%C5%ABros%20paveldo%20departamentas>
79. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. gegužės 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1277-662/2019“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. vasario 16 d.
<https://e-teismai.lt/byla/169087885606526/A-1277-662/2019>
80. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. birželio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. EAS-391-438/2020“, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d.,
<https://eteismai.lt/byla/58532268743866/eAS-391-438/2020>
81. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. lapkričio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2013-525/2020“
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=81efd1e8-6d91-482b-9caa-2b343833cac6>
82. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. lapkričio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-124-602/2020“. Infolex. Žiūrėta 2021 m. kovo 9 d.
<http://www.infolex.lt/tp/1942691>
83. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. rugpjūčio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-958-502/2020“. Liteko. Žiūrėta 2021 m. kovo 10 d.

- <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=f5ec1234-4ae5-42f9-bdec-b39f0a866e8c>
84. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. spalio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-698-756/2020“. Infolex. Žiūrėta 2021 m. kovo 18 d.
<http://www.infolex.lt/tp/1936882>
85. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. kovo 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-768-575/2021“. Infolex. Žiūrėta 2021 m. kovo 18 d.
<http://www.infolex.lt/tp/1974904>
86. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. sausio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-6-492/2021“. Liteko. Žiūrėta 2021 m. kovo 5 d.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=6dbd584e-094b-42c6-9bbf-b873d88a2eda>
87. „Regionų apygardos administracinio teismo 2017 m. kovo 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-510-428/2017“. Liteko. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=4f2e6f37-3375-451f-8f1a-ffea68939f8c>
88. „Regionų apygardos administracinio teismo 2018 m. spalio 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. EI-3805-428/2018“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. kovo 5 d.
<https://e-teismai.lt/byla/186377342597973/eI-3805-428/2018>
89. „Regionų apygardos administracinio teismo 2019 m. sausio 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. EI-845-644/2019“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d.
<https://e-teismai.lt/byla/110921652421928/eI-845-644/2019>
90. „Regionų apygardos administracinio teismo 2020 m. balandžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-1994-386/2020“. Liteko. Žiūrėta 2021 m. kovo 13 d.,
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=c7271ce8-d4eb-49f6-9dea-ebeaae9f241b>
91. „Regionų apygardos administracinio teismo 2020 m. sausio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-323-289/2020“. Liteko. Žiūrėta 2021 m. kovo 5 d.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=7cd3e0c6-6299-41ac-a8eb-274f87955891>
92. „Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-7324-484/2016“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d.
<https://eteismai.lt/byla/238537995314083/eI-7324-484/2016>

93. „Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. sausio 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. EI-3636-629/2016“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d., <https://eteismai.lt/byla/269794660663770/eI-3636-629/2016>
94. „Vilniaus apygardos administracinio teismo 2017 m. vasario 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. EI-571-171/2017“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. vasario 16 d., <https://eteismai.lt/byla/82506710717176/eI-571-171/2017?word=teis%C4%97%20%C4%AF%20sveikatos%20apsaug%C4%85>
95. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1928-822/2020“. Infolex. Žiūrėta 2021 m. kovo 18 d. <http://www.infolex.lt/tp/1955490>

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika:

96. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014-10-27 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-414/2014“, Eteismai, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d., <https://eteismai.lt/byla/100856020440058/3K-7-414/2014>

Internetinio portalo tinklalapiai

97. „Odontologijos paslaugų licencijavimą vykdo akreditavimo tarnyba“. VASPVT. Žiūrėta 2021 m. vasario 16 d. <https://vaspvt.gov.lt/node/1422>
98. Adomavičienė, Laura. „Perėmusi odontologų licencijavimo tvarką Akreditavimo tarnyba rado 100 neveikiančių, bet licencijas turinčių įstaigų“. *Lrt.lt*. 2021 m. sausio 15 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/sveikata/682/1321058/peremusi-odontologu-licencijavimo-tvarka-akreditavimo-tarnyba-rado-100-neveikianciu-bet-licencijas-turinciu-istaigu>
99. Nacionalinio visuomenės sveikatos centro laboratorija. Triukšmo ir vertinimo ir valdymo modelis, 2013. http://www.nvspl.lt/nvspl/m/m_files/wfiles/file297.pdf
100. Lietuvos teismai. „Teismas nusprendė, kad Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Kauno skyriaus reikalavimas stabdyti pastato, esančio Kauno miesto istorinėje dalyje, vadinamoje Kauno Žaliakalnio 1-oji, griovimo darbus yra pagrįstas ir teisėtas“ 2021 m. vasario 24 d., *regionu.teismai.lt*, Žiūrėta 2021 m. kovo 3 d. <https://regionu.teismai.lt/teismas-nusprendede-kad-kulturos-paveldo-departamento-prie-kulturos-ministerijos-kauno-skyriaus-reikalavimas-stabdyti-pastato-esancio-kauno-miesto-istorineje-dalyje-vadinamoje-kauno-zaliakalnio-1-oji-griovimo-darbus-yra-pagristas-ir-teisetas/438>

Nuostatai

101. „Valstybinės miškų tarnybos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2020 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. D1-171“
<http://www.amvmt.lt/index.php/veikla/nuostatai-2>
102. „Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie sveikatos apsaugos ministerijos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugsėjo 18d. įsakymu Nr. V-1058“ <https://nvsc.lrv.lt/lt/administracine-informacija/nuostatai>
103. „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 22 d. nutarimo Nr. 1138 dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2021 m. sausio 5 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A3B226BB10B2/asr>

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Mackevičiūtė L. Viešojo intereso gynimas administraciniuose ginčiuose / Administracinės teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. Ieva Deviatnikovaitė – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės mokykla, Viešosios teisės institutas, 2021, p. 72.

Anotacija. Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas viešojo intereso gynimo procesas administraciniuose ginčiuose. Pirmoje baigiamojo darbo dalyje teoriniu požiūriu buvo analizuojama viešojo intereso samprata ir teismų praktikos nuostatos susijusios su viešojo intereso sąvokos aiškinimu, viešojo intereso gynimo procesiniai aspektai. Antroje baigiamojo darbo dalyje buvo pateikta administracinio ginčo samprata teoriniu lygmeniu. Trečioji baigiamojo darbo dalis skirta administracinių ginčų sprendimų atitinkamose administracinės teisės reguliuojamose srityse apžvalgai, analizuojant teismų praktiką ir kylančias problemas viešojo intereso gynimo procese.

Pagrindinės sąvokos: viešasis interesas, viešojo intereso gynimas, administracinis ginčas.

Mackevičiūtė L. Protection of the Public Interest in Administrative Disputes / Master thesis. Supervisor prof. dr. Ieva Deviatnikovaitė. Vilnius: Mykolas Romeris University, the Institute of Public Law. 2021, p. 72.

Annotation. The master's thesis analyses the process of protecting the public interest in administrative disputes. The first part of the thesis theoretically analysed the concept of public interest and the provisions of case law related to the interpretation of the concept of public interest, procedural aspects of public interest protection. The second part of the thesis presented the concept of administrative dispute at the theoretical level. The third part of the master's thesis is devoted to the review of administrative dispute resolution in the relevant fields of administrative law, analysing the case law and emerging problems in the process of public interest protection.

Key words: public interest, protection of the public interest, administrative disputes.

SANTRAUKA

Viešasis interesas yra neatsiejamas nuo teisės. Tik teisės pagalba gali būti užtikrinami visuomenės interesai, o ir pati teisė gali būti suprantama, kaip viešasis interesas. LR Konstitucijoje yra įtvirtintos vertybės, kurios suponuoja asmens ir visuomenės teises į sveiką aplinką, sveikatos apsaugą, nemokamą mokslą, kultūrą, nuosavybę ir kt., o šios Konstitucijos įtvirtintos vertybės teisės kontekste laikomos viešaisiais interesais. Viešojo intereso sąvoka turi būti aiškinama ir taikoma kiekvienoje teisės šakoje. Viešojo intereso gynimas yra valstybės funkcija, o LR įstatymų teisės normos konkretizuoja subjektų, turinčių kompetenciją ginti viešąjį interesą, sąrašą.

Šiame magistro baigiamajame darbe analizuotas viešojo intereso gynimas administraciniuose ginčiuose, svarbiausi teoriniai ir praktiniai aspektai. Tema aktuali, nes viešasis interesas administracinės teisės kontekste nėra plačiai ištirtas. Teoriniu požiūriu pateikiamos kai kurių mokslinio turinio autorių įžvalgos apie viešojo intereso sąvokos aiškinimą. Remiantis Lietuvos ir Europos Sąjungos teismų praktika buvo siekiama apžvelgti viešojo intereso gynimo tendencijas administraciniuose ginčiuose ir kylančias problemas. LR administracinių bylų teisenos įstatymas nustato baigtinį sąrašą subjektų, kurie gali kreiptis į teismą ar į prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo, tačiau subjektų kompetencija ginti viešąjį interesą yra nustatoma ir specialiuosiuose teisės aktuose, kurie skirti reglamentuoti atitinkamą viešojo administravimo reguliuojamą sritį. Šio magistro baigiamojo darbo esmė – išanalizuoti viešojo intereso sampratą bei viešojo intereso gynimo teorinius ir praktinius aspektus administracinės teisės kontekste.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

The public interest is inseparable from the law. Only legal aid can assure the public interest, and the law itself can be understood as a public interest. The Constitution of the Republic of Lithuania consolidates values that presuppose the rights of the individual and society to a healthy environment, health care, free education, culture, property, etc., and the values assured in this Constitution are considered to be public interests in the context of the law. The concept of public interest must be interpreted and applied in every branch of law. The protection of the public interest is a function of the state, and the legal norms of the laws of the Republic of Lithuania specify the list of entities competent to protect the public interest.

This master's thesis analyses the protection of the public interest in administrative disputes, the most important theoretical and practical aspects. The topic is relevant because the public interest in the context of administrative law has not been extensively studied. In the theoretical aspect, the insights of some authors of the scientific content of the interpretation of the concept of public interest are provided. Based on the case-law of Lithuanian and European Union courts experience, the aim was to review the tendencies of public interest protection in administrative disputes and emerging problems. The Law on Administrative Proceedings of the Republic of Lithuania establishes an exhaustive list of entities that may apply to a court or the Prosecutor's Office for the protection of the public interest, but the competence of entities to protect the public interest is also established in special legal acts, which are intended to regulate the relevant field of public administration. The essence of this master's thesis is to analyse the concept of public interest and theoretical and practical aspects of public interest protection in the context of administrative law.